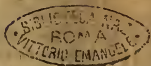
Acta Concilij Tridentini.

Quorum Catalogus in proxima
ineſt pagina.

PARISIIS,
Ex officina Reginaldi Calderij,
& Claudij eius filij.
1546.
Cum priuilegio.

Paulus Episcopus Seruus Seruorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

Vm Prophetæ vox,nostris in auribus iugiter insonet, Clama,ne cesses: ídq; præcipuum munus,ex onere nostris iniuncto humeris,licet his impari, nobis incũbere agnoscamus: ipsa præsentium temporum calamitate,ac hæresum vndique pullulantium pernicie, in intimis adeò pulsamur præcordijs: vt nobis ipsis, pro sancta vniuersali Ecclesia, ac dominici gregis nostræ curæ crediti,salute,nũquam satis operæ,laboris,ac solicitudinis,adhibere posse videamur. Tot igitur, ac tantis turbinibus aliquando sedandis, nullum æquè salutiferum,ac præsentissimum remedium comperiri semper existimauimus,quàm sanctissimi OEcumenici Concilij celebrationem indicere,ad sananda scilicet Catholicæ Ecclesiæ vulnera, ab impijs infidelibus, reprobísque hæreticis eidem inflicta. Vna igitur hac ratione, sacratissimam Synodum à nobis Tridenti iamdudum indictam,hodierna luce aperiri mandauimus: eam fine optimo, Spiritu sancto adiuuante, conclusum iri, & optatam orbi Christiano salutẽ allaturam deniq; sperãtes. OEcumenicum autẽ cum sit Cõcilium,hoc decet à cunctis Christifidelibus,humili & cõtrito corde,deuotísq; precibus celebrari: vt quos adesse coràm opus fuerit,hi multorũ orationibus adiuti, gratius in rebus catholicę fidei,dictæq; vniuersalis Ecclesię reforma-

formationis ibi peragẽdis, omnipotenti Deo exhibere valeant obsequium. Quamobrẽ omnes Christi fideles huiusmodi hortamur, ac in domino requirimus, vt posteaq̃ hæ nostræ literæ ad eorũ manus peruenerint, & per locorũ ordinarios publicatę fuerint, diligẽter peccatorũ suorum perscrutatione & examine præuijs, se ad eorũ confessionẽ, in hebdomada earundẽ literarũ publicationem immediatè sequenti, de more Ecclesiæ subeundã prępare nt, & illa confiteãtur: quartáq;, ac sexta ferijs ipsius hebdomadæ, necnon die sabbathi ieiunẽt: Dominica verò die proximè sequenti, sacratissimam corporis Domini nostri Iesu Christi Eucharistiam sumant: Deũ ex intimis cordis, pro Christianorũ omnium pace, & pro salutifero, & tranquillo, ac fructuoso eiusdẽ sacrosancti OEcumenici Cõcilij progressu, & perfectione, orãtes. Ac vt præfatos Christi fideles, ad hoc etiam præmijs cælestibus inuitemus: omnibus, & singulis Christifidelibus ipsis qui præmissa adimpleuerint: & processionibus, ac supplicationibus, Quarta & Sexta ferijs, ac Sabbathi die prædictis, eo ordine qui in alma Vrbe nostra Romæ obseruatus extitit, publicè habendis, interfuerint: aut qui aduersa valetudine, seu alio impedimento legitimo detẽti, ac Abbatissæ, Priorissæ, & Monasteriorũ quoruncũq; Moniales, etiã sub clausura existẽtes, & eisdẽ processionibus interesse nequeuntes: si eleemosynam, iuxta eorũ deuotionem & facultatem, alicui pauperi Christi, piè fuerint elargiti: aut si inopes extiterint, Dominicã orationem, cũ salutatione Angelica, quinquies recitauerint, & prę missorum loco, pias ad deum preces de-

uotè

uotè effuderint: eiusdē omnipotentis Dei benigni-tate, ac misericordia, beatorúmque eius Apostolorū Petri & Pauli auctoritate freti, plenissimā omniū peccatorū suorū veniam, & remissionē, misericorditer in domino cōcedimus, & elargimur. Et vt hęc omnia, ad plurium notitiam peruenire valeant, simúlque Deus ipse misericors à quamplurimis exoretur: omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Ecclesiarū Prælatis, vt cū primū eædē præsentes literæ, ad eorū manus peruenerint: eas, seu earū transumptum, manu alicuius prælati, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ subscriptum, vbique per eorū prouincias, Ecclesias, ciuitates, & diœceses, absque vllo quæstu, cum gratijs, concessionibus, & indulgentijs ibidem contentis, gratis publicari faciant, in virtute sanctæ obediētiæ præcipiendo mandamus: Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & alijs contrarijs non obstantibus quibuscunque. Volumus autē, quòd huiusmodi processiones, & supplicationes, vnica tantùm vice, in Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis, & in Ecclesijs in quibus præcipua animarum cura iniuncta reperitur, duntaxat fiant & habeantur: præsentibus, postquā in vrbe, ac prouincijs, Ecclęsijs, Ciuitatibus, & diœcesibus prędictis, publicatæ fuerint: ac Quarta, & Sexta feriæ, ac dies Sabbathi huiusmodi præterierint: minimè valituris. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Do. M. D. X L V. Idibus Decemb. Pontificatus nostri, Anno Duodecimo. L. de Torres. B. Motta.

Admonitio atque hortatio Legatorum Sedis Apostolicæ Ad Patres in Concilio Tridentino, lecta in prima sessione.

Euerendiss. Patres,&c. Cum ipsa muneris nostri ratio,qui in hac sancta Synodo Pręsidentium,& sedis Apostolicę Legatorum personã gerimus,hoc postulatura videatur,vt crescentibus negotijs,quæ in hoc sacro consessu ad Dei gloriam, & Ecclesiæ vtilitatẽ sunt expedienda,sæpius apud vos cohortandi & commonendi causa verba faciamus:tum verò in hac prima sessione,quæ felix (vt speramus) principium ipsi Concilio est datura,minimè hoc à nobis prætermittendum duximus. Eò verò libentius hoc officio fungimur, quòd cũ vos vel hortamur,vt ea faciatis,quæ digna tanto conuentu sint, vel à contrarijs dehortamur: nosmetipsos etiam hortamur,ac dehortamur, qui in eadẽ quasi naui vobiscum sumus,ijsdémq; periculis,quibus vos,ijsdem tempestatibus subijcimur. nosmetipsos inquam excitamus ad vigilandum,ne vel in scopulos incidamus , qui plurimi proculdubio in hoc cursu sese offerent:vel magnitudine negotiorum tanquam fluctuum obrui nos negligentia nostra patiamur: verùm spe & fide erecti, eò nauigationem dirigamus , quò maximè portus salutis ad Dei gloriam in Christo Iesu sese ostendet.Igitur, vt ab eo incipiamus, de quo maximè in hoc principio admonendi omnes sumus , vnusquisque nostrum

ſtrum ante oculos ſibi in primis proponere debet, quænam ſint, quæ ab hoc ſacro Concilio expectentur: ex quo quiſq; facilè intelliget, quantũ ſibi oneris incumbat. Sunt verò ea (vt omnia ſummatim complectamur) quæ in Bulla indictionis Concilij continentur: nempe hæreſum extirpatio, diſciplinæ eccleſiaſticæ & morum reformatio, ac tandem pax externa totius Eccleſiæ. Hæc ergo ſunt, quæ nos curare, vel potius pro quibus aſſiduè orare, vt Dei benignitate fiant, oportet. Atq; illud eſt, de quo ante omnia in ipſo Concilij exordio omnes, & ſingulos, qui huc conuenimus, primùm autem nos ipſos, qui in tam ſancto miniſterio præſidemus, admonendos duximus, ne vnquam cogitemus, vel per ſingulos, qui hîc adſunt, vel per vniuerſum Cõcilium, etiam ſi omnes Paſtores ex vniuerſo terrarum orbe huc coirent, tantis malis, quibus nunc grex Chriſti eſt oppreſſus, prouideri poſſe. Si enim putamus hoc à nobis perfici poſſe, aut ab alio, q̃ ab ipſo Chriſto, quem Deus Pater vnicum nobis ſeruatorem, & Paſtorem dedit, cui etiam omnem poteſtatem dedit, erramus ſanè in fundamento omnium actionum noſtrarum, & diuinam iram magis prouocabimus. Adiungimus enim ad ſuperiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quòd ipſum fontẽ aquæ viuæ reliquimus, hoc alterum maximũ peccatũ, quòd noſtra vel prudentia, vel potentia, ijſdem malis mederi velimus: vt meritò de nobis dicatur, quod Propheta in perſona Dei veterem populum accuſans, dicit: Duo mala fecit populus hic, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas non valentes continere aquas.

Tales verò cisternæ sunt omnia concilia, quæ à nostra prudētia, nō afflata spiritu diuino, proficiscuntur: quæ nō modò populos in pietate, & obedientia, tanq̃ aquas in cisternis continere nō valent: sed quò magis his artibus retinere eos laboramus, eò violentius tanquam torrentes à nobis defluunt, & discedunt: vt superiorum annorũ experientia multis in locis satis nos docere potest, & nunc admonere, vnicam tantùm viam medēdis his malis relictam, si nostra omnia remedia inutilia esse agnoscentes, & valere potius ad augenda, quàm ad tollenda mala, ad Christi potentiam, quem dexteram suam Deus Pater appellat, ad Christi sapientiam, qui est sapiētia Patris, in omnibus nos, qui Patrum personam gerimus, fide, & spe confugiamus, huius nos in omnibus ministros esse agnoscamus. Hîc verò quæritur (inquit Apostolus) inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Hoc autem nunc nobis agendum est, vt ministros nos in omnibus idoneos præbeamus. Erimus verò idonei, si nos ex nobis minimè idoneos esse iudicauerimus. Quis enim (inquit idem Apostolus) ad hæc idoneus? vt qui ne cogitare quidem aliquid ex nobis, quasi ex nobis, simus sufficientes. Verùm hoc fateri non satis est nobis. hoc dicere potuit Apostolus, & per hanc portam ingredi ad obeundum munus suum, & in eo se ministrum fidelem, ac idoneum ostendere, qui simul dicere potuit, de ministerio suo loquens, Nihil mihi conscius sum. Nobis verò, qui si verum fateri volumus, aliter dicere non possumus, quin nobis conscij simus in administrando munere nobis imposito in plurimis defecisse, & horum

etiam

etiam malorum,ad quæ corrigenda vocamur,non minima ex parte causam extitisse,non satis est hîc fateri ad tantum munus nos impares esse.Quid ergo nobis agendum,vt idonei hoc tempore Christi ministri in Ecclesia instaurãda esse possimus?Idem prorsus, quod Christus ipse Episcopus animarum nostrarum fecit, cum venit ad fundandam & formandam Ecclesiam suam.Idem sanè Patres faciendum erit nobis, quod ipsa sapientia Patris fecit, cum venit,vt multos filios in gloriam adduceret: id quod nobis item propositum nunc esse debet. Is enim cum oppressos peccatis omnes inuenisset, omnia omnium peccata in seipsum transtulit, séq; vnum ante Deum pro omnibus reum,& nocẽtem constituit,ac pœnam nobis debitam sustinuit,tanquam omnia flagitia,& omnia scelera,quę nos cõmiseramus, ipse commisisset,cum tamen ab omni labe peccati purissimus esset:quippe qui peccatum non fecit, neq; vnquam inuentus est dolus in ore eius. Quod verò Christus pro immensa sua charitate erga Deum Patrem, & pro misericordia erga nostrum genus fecit:hoc nunc,vt ipsi faciamus, iustitia ipsa à nobis flagitat,vt omnium horum malorum, quibus grex Christi est oppressus, nos Pastores coram tribunali misericordiæ Dei reos constituamus: atq; omnium peccata in nos ipsos non tam piè,quàm iustè transferentes,quia re vera horum malorum magna ex parte nos causa sumus, diuinam misericordiam per Iesum Christum imploremus. Quod verò dicimus, nos pastores his malis,quibus Ecclesia est oppressa,causam dedisse: si quis hoc acrius, & magis per exaggerationem

quandam

quandam verborum, quàm verè dictum existimet, hoc quidem ipsa rerũ experientia, quæ mentiri nõ potest, comprobabit. Respiciamus ergo paululum ad ipsa mala, quibus Ecclesia opprimitur, ac simul etiam ad nostra peccata. Sed quis hæc numerare valeat? quæ simul cum reliquis malis multitudine superant arenam maris: & vsq; ad cælum clamant. Circumscribamus ergo tantam multitudinem nostrorum malorum illis limitibus, quibus hoc Concilium, quod capitalibus malis medendis est vocatum, ea circũscripsit. Sunt verò illa tria, quæ suprà commemorauimus, hæreses, lapsa morum disciplina, & intestinum atque externum bellum. Hîc ergo videamus, & consideremus, cum iam multis annis Ecclesia his calamitatibus vexetur, vndenam ipsa originẽ habuerunt: num illis nos quodam modo principium, num fomentũ dederimus. Primùm verò examinemus initiũ hæresum, quæ hac nostra ætate passim pullularũt. quibus si negare volumus nos principium dedisse, quia nullius hæreseos ipsi auctores fuimus: tamen cum peruersæ de fide sententiæ, tanquam vepres quædam sint & spinæ, quæ in agro Domini, qui nobis colendus cõmendatus est, ortæ sunt: & si illæ quidẽ sua sponte, vt solent aliquãdo vitiosæ herbæ, pullularunt: tamen qui nõ coluit quem debuit agrum, qui non seminauit, qui pullulantes per se non statim curam adhibuit vt extirparet, non minus quidem principium illis dedisse dicendus est, quàm si ipsas seminauerit, præsertim cum hæc omnia à negligentia agricolæ ortum ducant, & incrementũ habeant. Hîc ergo seipsos excutiant, qui sunt agricolæ in agro Domini, conscien-

conſcientiam ſuã interrogent,quo modo in eo co-
lendo,quo modo in ſeminando ſe geſſerint. Quod
qui fecerint his præſertim temporibus,quibus pau
ciſſimi agro Domini colendo incumbunt,non mul
tum,credimus,dubitabunt,num ad ipſos pullulan-
tium paſſim in Eccleſia hæreſum culpa pertineat.
Hæc verò monendi tantùm cauſa dicta ſatis ſint
de his,quæ ad primum caput pertinent.Veniamus
ad ſecundum, quod lapſam morum diſciplinam &
abuſus(vt vocant) cõplectitur. Hîc verò nihil at-
tinet diu inueſtigare, quinam tantorũ malorũ au-
ctores fuerint,cum præter nos ipſos ne nominare
quidẽ vllum alium auctorẽ poſſimus.Quare ad ter
tium accedamus,quod impedimenta pacis Eccle-
ſiæ in ſe continet:qualia ſunt arma,vel domeſtica,
vel externa:hæc enim iampridem pacem Eccleſiæ
perturbarunt,& adhuc perturbant. de quibus hoc
tantùm dicimus:ſi (quod Deus ipſe certiſſimis ſi-
gnis oſtendit) hæc arma,flagella eius ſunt,quibus
nos affligit: quia duorum priorum capitum rei ſu-
mus,in quibus nos excuſare non poſſumus,etiam
horũ armorũ præcipuã nos cauſam eſſe negare nõ
poſſumus. Eiuſmodi verò flagella Deum ob eam
cauſam immittere cenſemus,vt nos peccantes ca-
ſtiget,& peccata ipſa,quibus Maieſtatẽ eius maxi-
mè offendimus,nobis ante oculos ponat.Hîc verò
quiſquis aliquando animaduertit,quibus modis Ec
cleſia armorũ violẽtia vexata fuerit,ſecum ipſe cõ
ſideret,quænã illa ſint,in quibus præcipuè Eccle-
ſia propter ipſa arma detrimentum patiatur. Nec
verò hîc refert de quorum armis loquamur , ſiue
de inteſtinis noſtrorũ Principum, ſiue de externis
Turca-

Turcarum armis, quæ superioribus annis nos ma-
gnis calamitatibus affecerunt, siue de eorum, qui
ab obedientia eorũ Pastorum discesserunt,& ipsos
à suis sedibus expulerunt. Hoc enim summatim di-
cimus de omni genere armorum: si qui illa contra
nos tractarunt, à suis Ecclesijs Pastores fugarunt,
ordines confuderunt, Laicos autem in Episcopo-
rum locũ suffecerunt, Ecclesiæ bona diripuerunt,
cursum verbi Dei impediuerunt: hoc inquam dici-
mus, nihil horum esse, quod in libro abusuum Pa-
storum, maxima illorum pars, qui hoc nomen sibi
vindicant, per se factum esse, si legere libuerit, non
scriptũ apertis verbis inueniat. Nostram enim am-
bitionem, nostram auaritiã, nostras cupiditates his
omnibus malis populum Dei prius affecisse statim
inueniet, atque harum vi ab Ecclesijs Pastores fu-
gari, eásque pabulo verbi priuari: bona Ecclesiarũ,
quæ sunt bona pauperũ, ab illis tolli: indignis sa-
cerdotia conferri: & illis, qui nihil à Laicis, præter-
quam in vestis genere, ac ne in hoc quidem diffe-
runt, dari. Quid enim horum est, quod negare pos-
simus per hos annos à nobis factum esse? Quare si
Turca, si hæretici hoc idem aduersus nos faciunt,
quid hîc aliud, quàm flagitia nostra, & simul iustũ
Dei iudicium videmus? iudicium verò plenum mi-
sericordia. si enim pro meritis nos castigaret, iam-
pridem sicut Sodoma, & Gomorrha fuissemus. Cur
verò hæc nunc commemoramus? an vt vos confun
damus? absit. sed magis vt vos ceu Patres, & fra-
tres charissimos, primùm autem nosmetipsos ad-
moneamus, quo pacto hæc, quibus nũc affligimur,
flagella, & grauiora quæ impendent, nisi resipisca-
mus,

mus,vitare poſſimus,vt effugiamus tremendum illud Dei iudicium, omnibus quidem nõ reſipiſcentibus tremendum, maximè verò illis qui præſunt. Iudiciũ enim graue(inquit ſcriptura) his qui præſunt,fiet. Iudicium verò incipere nunc videmus à domo Dei. Dum enim nunc eijciũtur Sacerdotes, dum conculcantur ab hominibus, quid aliud hoc indicat, quàm diuinum de nobis iudicium, quod prædixit Chriſtus,cũ diceret Sacerdotes ſuos eſſe ſal terræ: quòd ſi ſal euanuerit, ad nihil valere vltra,niſi vt eijciatur foras,& conculcetur ab hominibus? Hæc verò omnia nos nũc patimur. Quod ſi propter iuſtitiam,vt noſtri maiores, beati nos quidem. at nunc iuſtè quidem,quia ſal euanuit: minimè autem propter iuſtitiam patimur. in omnibus enim noſtris afflictionibus videmus iudiciũ Dei. atque vtinam quidem illud videremus: hoc enim initium eſſet omnia Dei iudicia & flagella effugiendi, atque in gratiam, & in veram gloriam ingrediendi. quæ res fecit, vt in his commemorandis acriores, & longiores fuerimus. niſi enim hæc bene cognita, & perſpecta fuerint, fruſtra intramus in Cõcilium,fruſtra inuocamus Spiritum ſanctum, qui primum ingreſſum in animam hominis ſemper facere ſolet, per ipſius hominis cõdemnationem, vt condemnet mũdum de peccato. Quare niſi ille Spiritus nos apud noſmetipſos primùm condemnauerit, nondum illum ingreſſum eſſe ad nos affirmare poſſumus, ac ne ingreſſurũ quidem, ſi peccata noſtra audire recuſamus. Idem enim dicetur nobis, quod populo veteri per Prophetam Ezechielem eſt dictum, cum nondum agnitis ſuis

ſceleri-

ſceleribus Deum per Prophetam interrogare vel-
lent. ſic autem ait Propheta: Venerunt viri Iſrael
ad interrogandum Dominum, & ſederunt coram
me. hæc autem dicit Dominus: Nunquid ad inter-
rogandum me veniſtis? Viuo ego, dicit Dominus,
quia non reſpondebo vobis. Sequitur autem: Si iu-
dicas eos, abominationes patrum illorum oſtende
illis. In quibus verbis oſtendit Deus, quare nolue-
rit reſpondere illis, quia nondum ſcilicet abomi-
nationes ſuas, & patrum ſuorum audierant. Quare
cum idem Dei ſpiritus ſit, qui tum dabat reſpon-
ſa, & quem nunc nos ſedentes coram Domino in-
uocamus: quid nobis faciundum ſit, vt propitia
reſponſa habeamus, ex his videtis: & ſimul quàm
neceſſariò nos, qui præſidemus in hoc ſacro con-
ſeſſu, à detegendis noſtris peccatis ſermonis ex-
ordium vobiſcum duximus. Quia verò nonnullos
nunc videmus, ſua primùm peccata, & noſtri ordi-
nis grauiter deflentes, atque Dei miſericordiam
omnibus votis implorantes, ideo quidem in maxi-
ma ſpe ſumus, ad nos veniſſe, quem inuocamus,
Dei ſpiritum. Hoc verò maximum pignus diuinæ
miſericordiæ habemus, nempe ipſam hãc inchoa-
tionem Concilij, in quo nunc conuenimus ad eri-
gendam, & inſtaurandam penè collapſam Eccle-
ſiam, vt vetus populus poſt diuturnam captiuita-
tem apud externos reges, redijt Hieroſolymam ad
inſtaurandum templum. In illius verò populi ſta-
tu, in illorum læta ad patriam profectione, & tem
pli inſtauratione, noſtri quidem temporis, & noſtri
ſtatus, in hoc præſertim Concilio, imaginem in-
tueri poſſumus: & in Ducum eiuſdem populi exẽ-
plo,

plo, veſtrum , qui Duces eſtis populo Dei ad cæ-
leſtem patriam contēdenti, officium videre. Qua-
re omnes vos magnopere hortamur, vt ſæpius ad
memoriam reuocetis, quæ in Eſdræ, quæ in Nehe-
miæ, quæ etiam in Danielis libris ſunt ſcripta : in
quibus conſilia omnium Ducum populi explican-
tur, quæ hunc vnum ſemper ſcopum habuerunt, vt
ſua, & populi, atque Patrum peccata cōfitentes, ad
pœnitentiam, & implorationem diuinæ miſericor-
diæ omnes excitarēt. Quod cum populus faceret,
tum quidem omnia illis feliciter ſucceſſere. Eadē
verò cōſilia nobis, ſi felicem ſucceſſum & exitum
expectare volumus in inſtaurāda Eccleſia, ob quā
cauſam læti huc in ſpiritu conuenimus, ſequenda
erunt: atque eò quidem magis, quò etiam maiora
nobis certamina impendent inſtauraturis Eccle-
ſiam, quàm illis inſtauraturis templum. Si enim il-
lis multi, quo minus id perficeretur, ſe oppoſuere:
ſi multi etiam, cum opus impedire nō poſſent, eos
irriſerunt: hoc quidem ſic habetote, nobis nec ir-
riſores defuturos, nec qui maximis viribus à cœ-
pto opere nos deterreant, & auocent. Habebimus
verò non modò colluctationem cum carne, & ſan-
guine, ſed cum ſpiritualibus nequitijs in cæleſti-
bus. Verùm his omnibus potentior eſt is, in cuius
nomine hoc opus ſumus aggreſſi. Quare in eo con-
fidamus, ipſum precibus inuocemus, & ipſe omnia
perficiet. Quia verò hoc Concilium cum delibe-
rantium, tum verò iudicantium ſpeciem refert, in
quo & deliberatur de ijs, quæ ad vniuerſalis Eccle-
ſiæ bonum pertinent, & etiam iudicatur tam de re-
bus, quàm de perſonis: ſedemus enim tanquam iu-
dicantes

dicantes duodecim tribus Iſrael, quibus compre- henditur vniuerſus populus Dei: ideo hic maximè locus videtur nos ipſos admonendi, vt caueamus ab his, quæ vel conſultandi, vel iudicandi vim in nobis deprauare ſolent. Hæc verò ſunt ipſæ animi paſſiones: quæ ideo etiã perturbationes vocantur, quia rectum & verũ de rebus iudicium, & ſenſum perturbant, ac peruertunt: in quibus maximè illa ſunt cauẽda, quę rectè monet Ethnicus ille in con- ſilijs abijciẽda, cum dicit, Omnes homines, qui de rebus dubijs conſultant, ab ira, odio, amicitia, va- cuos eſſe debere. Nam cũ in hæc omne genus ho- minũ ſit propenſum, tum verò ij maximè, qui prin cipibus ſeruiũt: tales enim vehementiores habent affectiones: facillimè autem ad gratiam loquun- tur, vel ad odium: vt ſcilicet ipſos exiſtiment Prin cipes affectos eſſe, à quibus mercedem expectãt. Cum verò de Principibus loquimur, tam de his qui Eccleſiaſtici vocantur, quàm qui ſeculares, lo- quimur. Ac licet quidẽ nos Principes Chriſtianos habere agnoſcamus, & gaudeamus, id quod in ve- teri & iam recens fundata Eccleſia Patres noſtri non habuerunt: tamen ante omnia nobis in hoc Concilio ſemper eſt animaduertendum, hunc non eſſe locum laudandi aliquem, niſi ſolum Deum in Chriſto Ieſu, atque illum ſolum iuſtificandi, omne autem genus hominum condemnandi: primùm ve rò nos ipſos, qui hæc loquimur, vt cum Daniele dicamus, Nobis confuſio faciei, Regibus noſtris, Principibus noſtris, & Patribus noſtris, qui pecca- uerunt: tibi autem Domino Deo noſtro miſericor- dia, & propitiatio, quia receſſimus à te, & non au- diuimus

diuimus vocem domini Dei noſtri, vt ambularemus in lege eius, quam poſuit nobis per ſeruos ſuos Prophetas. Et omnis Iſrael præuaricati ſunt legem tuam, & declinauerunt, ne audirent vocem tuam, & ſtillauit ſuper nos maledictio, & deteſtatio. Hîc verò nunc locus eſſet, vt eiuſdem Prophetæ exemplum ſequentes, cuius verba modò recitauimus, non ſolùm noſtra, qui Sacerdotes ſumus, ſed populi, ſed Principum, coram Deo & Eccleſia eius, peccata confiteremur, próque omnibus veniã imploraremus. Sic verò dicit Daniel: Cúmque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei. nomine populi hoc loco omnium ordinum perſonas complectens, vt eius confeſſio, quam modò recitauimus, declarat. Qua in re, quid nobis, qui pro ſalute vniuerſæ Eccleſiæ tantis malis oppreſſæ, huc conuenimus, faciendum ſit, ſatis indicare videtur: nimirum, vt noſtra, & ſimul Principum, ac populi peccata flentes confiteamur. id quod planè in ſpiritu mœroris ſatis nũc abundè facimus: verbis verò vberius faceremus, ſi ipſi Principes adeſſent, qui ſuam nobiſcum confeſſionem & lachrymas cõiungerent. Eiuſmodi verò quaſi funiculis peccatorũ, vt Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum atque ipſius populi peccata ſunt colligata, vt difficile ſit de vnius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum ſimul ordinum peccata appareant. Sic verò omnes ordines vna orationis ſerie accuſans in veteri populo, dicit Ezechiel in perſona Dei: Sacerdotes eius cõ tempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſacrum, & profanum, non habuerunt

distantiam. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundẽdum sanguinem, ad perdendas animas, & auara sectanda lucra. Populi terræ calumniabantur calumniam. Hæc ille. Quæ vtinam ad illa solùm tempora pertinerent, ac non nostri quoque temporis imaginem referrent. Vtinam cum de corruptela morum Sacerdotum loquimur, huic maximam occasionem, maximam materiam, & auctoritatem, ipsos Principes, atque ipsum populũ dedisse negare possemus. Sed reprimamus nunc verba vsque ad tempus magis opportunum, fontes autem communium lachrymarũ aperiamus. Redeamus verò ad eos, quos cœpimus admonẽdos, præsertim Episcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic verò illos admonemus, vt omni, qua possunt fide, & diligentia, suis principibus seruiãt: verũ vt Episcopos decet, sic illis seruiant, vt serui Dei, non vt serui hominum. Nolite, inquit Apostolus, serui hominum esse. Primùm verò seruiant vni Regi Christo, cui Deus Pater omnem potestatem dedit: deinde verò propter eum, omnibus: maximè autem Principibus: Cui honorem, honorem: cui tributum, tributum. Hortamur autem, vt Principibus seruiant ad honorem, quemadmodum eorum mandata verbis ipsis præ se ferunt: in quibus nihil ferè, nisi honorificum, & ad publicam vtilitatem spectans, ponitur. Sic verò in summa seruiant, vt eorum officium in primis spectet ad honorem Dei, & vtilitatem huius Concilij, quod propter publicum bonũ est conuocatum. Quare vt ab hoc maximè dehortamur omnes, qui hîc sententias coram Deo, &

Angelis

Angelis eius,atque coram vniuersa Ecclesia sumus dicturi,ne ad gratiam hominis alicuius loquamur: sic etiam multo magis, ne ad odium cuiusquam, sententiam proferamus,etiam si contra nos aduersarij,vel inimici,& hostis personam gerat:denique vt ab omni inter nos cõtentione abstineamus,maximè optamus,& in Domino hortamur.Hęc enim sunt,quæ contristant,& repellunt,quem inuocauimus Spiritum sanctum, sine quo nihil omnino facere poterimus, quod ad bonum & pacem Ecclesiæ cedat.Cum enim (inquit Apostolus) sint inter vos contentiones, nonne homines estis, & secundum hominem ambulatis?Cum verò homines eos appellat,Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem,quæ ad reformationem Ecclesiæ pertinent,ob quam causam conuenimus, imitari nos oportet illum,qui eam primùm formauit: de quo ad hoc ipsum opus ingrediẽte,sic in persona Dei Propheta loquitur:Ecce seruus meus, quem elegi:dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ: dedi spiritum meum super eum: iudicium gẽtibus nuntiabit:non contendet,neque clamabit: arundinem quassatam nõ confringet, & linum fumigans non extinguet.Hunc verò spiritum pacis,charitatis,& mansuetudinis,cum semper apud omnes, & cum omnibus ostendere debeamus,tum verò maximè in hoc sacro consessu,in quo conuenimus, vt per gratiã ipsius Spiritus,contentionibus,quæ nimis diu Ecclesiam vexarunt,finis tãdem imponatur. Quare ne ipsi vllam cõtentionis ansam alicui demus,qui pacificorũ personam gerimus, maximè est cauendũ.Hoc verò,& cętera omnia incõmoda,

& impedimenta pacis vnico modo euitabimus, atque ad optatum pacis portum perueniemus, si precibus ab humili & contrito corde profectis, ipsum Christi spiritũ, qui est pax nostra, inuocauerimus: vt in hoc Concilio præsideat, vt lucem cordibus nostris infundat: vtque nos in omnibus ad ipsius honorem, & veram Ecclesiæ vtilitatem regat, & dirigat. Ad tales enim ipse dicit: Adhuc te loquẽte, ecce adsum. Quare vt huiusmodi orationibus assiduè incumbamus, quanta possumus charitate vos in Domino hortamur, vt vno ore, atque vno spiritu, Deum Patrem in Christo Iesu glorificemus, qui est Deus benedictus in secula. Amen.

Concio Fratris Dominici Soto Segobien. theologi, ordinis prædicatorum,

De extremo iudicio, quod Euangelium prima Dominica Aduentus, missali Romano legitur, ad Legatos & Synodum, eadem die Tridenti habita.

Concilium vobis aliud, idémque œcumenicum, diei huius celebritas ob oculos ponit Apostolica sancta legatio, & qui sub hoc capite Christi corpus refertis, Cardinalis Tridẽtine illustrissime, & reliqua amplissimorum præsulum sacra Synodus. Concilium iudiciúmq; euangelicus vobis hodie præco denuntiat, ab hoc longè diuersum, quod tam anxia nos expectatione animi pendentes tam diu torquet: sanè quod vt vniuersalius, ita, tum maiori rigore cogendum sit, tum etiam celebrandum multo celerius. Quippe quò viuorum omnium, mortuorúmq; vniuersitas, non à remotissimis modò terris, sed ex penitissimis etiam terræ visceribus, vno dato signo est euocanda, eodémque momento sistenda. Quoniam illic nihil segnitiæ loci: causatio nulla, quam suæ quis moræ valeat prætexere: nullus quo possit quispiam animũ dissimulare, efficax color: neu qui nos perterrefaciant, armorum vlli strepitus: neu qui remorentur (ne peius dicam) nouorum hominum cauilli. Ecquid fictitijs in rebus excogitari queat, quod diuinæ illi, tremendǽque tunc maiestati, vbi conuentum imperauerit illum, obsistat? Quando equidem terra quos mortuos, quasi sequestro apud se depo-

ſitos receperat, & ſi corpora etiamnum in cineres auráſque iam olim diſperierint: eoſdẽ mortuos, vitæ reſtitutos, repetenti Chriſto, ſumma fide totos reddet: & nõ ſecus, ac ſiſtendi vas, ante eius tribunal ſuas ipſorũ cauſas dicturos, exhibebit. Et cæli ſtare neſcij, ſed quibus ingenitum, & ſuapte natura conſtantiſſimum eſt, perpetuis pernicibúſq; lationibus circũuolui, gradum ſiſtere iuſſi, parebunt: & ante iudicis thronũ accerſiti, pauidi, atq; ſuo contracto iubare pallentes, comparebunt. qui tamen ſui nullam neceſſe habẽt rationem reddere: vt qui ſint rationis expertes. neque verò ſi vel maximè tenerẽtur, habent quod extimeſcerent: vt qui nullum imperium recuſent: ſed quæ ſibi obtigere munia, fideli ſemper cura & diligentia exequantur. at quòd ſint aduerſus hominũ nequitiã & perfidiam teſtimonium dicturi, id meritò perhorreſcent. Heu nimiũ aſpidem obtuſis auribus ſuperantes, & quibuſuis talpis cæciores, qui ſtupore plumbũ, adamãtáque duritie vincimus: eadem ipſa terribilis Dei verba, quæ illo tunc toruo ab ira vultu prolaturus eſt: illa inquã; Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam dominus loquutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerũt me. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis. Et quod ſub cælorum itidem & terræ atteſtatione alius eiuſdem ordinis propheta in eandem ſententiam confert: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſq; ad inferni nouiſſima. Eadem inquã hæc verba quibus homines rei fiũt, cæli verò nihil aliud quàm teſtes citantur, cæli inſenſibiles expaueſcẽt: rationales verò homines, vel

non audi-

nõ audimus, vel intelligimus:vel certè si audimus & intelligimus, nihilo plus tamen eorum sensu afficimur:sed quàm adamas quatiente malleo, peius ea nos excutimus. At ne absq; vlla prorsus distributionis luce diutius cõfusa diuagetur oratio,tametsi vereor,vt præ temporis angustia explicare suis numeris,atq; exornare nequeam:tria tamen narrabo, aut certè vtcunq; adumbrata ac delineata relinquam. Eram enim dicturus quorum, quando,& quomodo sumus extremo illo pertremendo tribunali rationem reddituri. Atq; primæ expediendæ partis inde ex ordine aptissimè rationem petere videor, si vnum esse hominem ostendo in hac rerum sensibilium vniuersitate, à quo factorum ratio & causa tum exigi possit iure,tum etiam meritò reddi debeat. Id profectò quod est citra negotium demonstrare. Nam causam cur quid quis faciat,nemo sanè respondere quiuerit,præterquã qui rerum causas videt, & consequentia cernit: in sua demũ potestate habet,res sic, alitérve efficere.nã cui aliter constituere non fuerat liberum:cum hoc cur ita fecerit,quid rogo expostules? Est autem in rebus(citra Angelos)solus homo ratione,liberóq; arbitrio præditus. est ergo vnus, qui tum sui, tum rerum earum,quæ in suum dominium & vsum veniunt,rationẽ sit responsurus. At quidnam rerũ esse dicã in eius imperio,& ditione?quid? Quantum est cumq; nostris subiectũ oculis. Quanta sunt videlicet cælorum vastissima corpora,& q̃ intra se multa capere possunt, in hominis sunt ditionem cuncta redacta. Scripturã de hoc,quã dicat sententiã,cõsulamus. Faciamus (inquit) hominẽ ad imaginem,

& ſimilitudinem noſtram,vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtijs, vniuerſæque terræ, omníque reptili quod mouetur in terra. Quid eſt autẽ, Faciamus hominem ad imaginẽ, & ſimilitudinem noſtram? Nimirũ aliquid velut argilla efformemus,quo faciei noſtræ ſpecimen, vultúſque lumen noſtri exprimamus. Nanq; per ſyluam cæterarum rerum, nihilo magis auctorẽ cognoſceres, quàm hominis imaginẽ per eius tenue confuſúmque veſtigium:vtpote quæ ſint,aut viuant procul dubio,ad ſummũ citra mentem,cognoſcant. Ergo (quæ facies Dei eſt) mentis inſigne, rationíſq; & libertatis ſplendorem ac dignitatem, nulli rerum præter hominẽ(angelos mittimus) impreſſit.Quo circa (vt ab hoc ipſo ſuggeſto aliàs me ad vos dixiſſe memini) quanuis nihil de rebus Deus niſi conſilio altiſſimo conſtituat: nobis tamen alijs verbis ſcriptura cõformationem hominis denarrauit, quàm rerum aliarũ creationem,quo eius inde præ alijs excelſitatẽ dignoſceremus.Nam res aliæ vniuerſæ,quippe quæ neceſſitate,& quaſi coactu aguntur,metus non erat,vt à nutu Dei,præſcriptíſq; legibus deuiare,deflecteréq; ratione vlla poſſent:& ideo verbo ſimplici conditæ ſunt.Dixit enim,Fiat lux,& facta eſt lux:dixítq;, Fiat firmamentum,& factũ eſt firmamẽtũ:dixit,Producat terra herbas & animantes,& factum eſt ita.At verò hominem,cui ſui erat ipſius faciẽda poteſtas,& facultas, vt non vi,vti cætera,compulſúq;, & illata neceſſitate,ſed liberè à Deo in bonum promoueretur: vt ante illum bono & malo, igne & aqua conſtitutis, manũ alterutri eſſet libitũ, admoueret: quíq; eo eſſet libertatis

bertatis donandus (si tamen libertas hæc est) vt contrà quàm Deus præciperet, faceret ipse dum vellet: eundem hominem auderet Deus producere (si sic infantibus nobis de infinita illa cunctipotentis sapientia balbutire lalaréq; licet) nisi ratione maturius cogitata,& deliberata? minimè gentium. Ob ídque non simpliciter dixit, fiat homo: sed antequam faceret, faciamus, inquit. Quod est quasi habiti consilij pronuntiata sentētia. Deinde non tanquam ex nihilo derepentè, vti cætera, edidit: sed ex luto prius, quasi figulina arte adfabre corpus in tam variam organorum pulchritudinem efformauit, mox spiraculum vitæ inspirauit in faciem. Quid ergo nos isti recentes mortalium de libero arbitrio contundunt? quid Dei faciem, animis nostris impressam, deterere nobis, expungere, ac delere moliuntur? dicentes ea nos quandoque à Deo necessitate, impetu scilicet & coactu moueri, qua cæli vel pecora. Quod si nunquam nos adeò cogit, cur meritum nobis adimunt, quod assertu illis est necessarium, non modò temporalium præmiorum (quod iam compulsi cœperunt confiteri) sed illius etiam quò nos gratia perducit sempiternæ gloriæ? Siquidem vt nos Deus impulsu in bonum præuenit, tamen in nostro arbitrio positum est, vt à præueniente nos eius gratia moueri consentiamus. Cuius sumus in iudicio causam dicturi, atque adeò vel æterna daturi supplicia dissensus, vel consensus præmia accepturi sempiterna. Sed caueo ne me nunc disputatio hæc aliò properantem, surripiat. In diuerticulum redeo. Subnectitur continuò loco memorato scri-

pturæ,

pturæ. Et præsit piscibus maris, &c. Id quod huiusmodi est. In hoc faciamus hominem ad imaginem nostrã: iudicio scilicet & ratione donemus, qui orbi colẽdo ac moderãdo sit idoneus atq; aptus, quẽ in dominiũ mittamus vniuersi, cuiúsq; fidei quantum rerum extruximus, ceu vitæ seruitia quædam, concredamus: nempe vt mundi tandem transcursa periodo, ad nostrum iudicium accepti rationes afferat, & expensi: quo rerum per se gestarum, & quæ à nobis suscepit beneficiorum subductis rationibus, constet, perinde illum saltem fide, studio & solertia in officio erga nos continenter perstitisse, atq; fuerit ipse auidè vsus obsequio mundi: atque adeò liqueat, vtrum gloriam in nos retulerit: quam ei cæli vastissima mole sua, fabrica, ornatu pulchritudine, ordine vtiq; summo, & constantia, enarrare non cessant: verbúmque intellexerit munificentissimæ beneficentiæ nostræ, quod ignis, grando, nix, glacies iugiter faciunt, vnde laudes nobis & gratias debebit perpetuas. At cuiusnam alius rei extra hunc mundum vniuersum effari ausim, redditum iri à nobis rationem in die illa? Nam extra mundum boni philosophi nil, nisi inane quoddam interminum, meditantur. An de cura fortè qua spiritus in nos Angelici incumbunt, déque vigilantissima, qua nos protegunt, custodia, causam dicturi sumus: quemadmodum scilicet ducatum eorum sequuti, corúmq; simus vsi subsidio, immo verò obsequio? Ecquis id ambigat nostrum, qui in diuinis hæc quoq; beneficijs ponimus? Sed quid breuissimam ad dicendum mihi datam horam, in seruitijs mundi, Angelorúmq; auxilijs recẽsendis prodigo?

Hæc

Hæc hæc ad vos affero Patres, Ecclesiæ sydera, de quibus vobiscum etiamnum Deus rationẽ inibit in die illa iræ. Nempe vt filium suum vnigenitũ, quẽ in rem penitus vestram, & propter vestram salutẽ in hoc mũdi miseriarum profundum cælo demisit, exceperitis, & tractaueritis. Quomodo fidem eius, documenta, leges, consilia, exempla custodiatis. Labores pro vobis exhaustos, quas ęrumnas pertulit, acceptas iniurias, contumelias toleratas, quibus vos officijs cõpensatis. Sanguinem denicp pro vobis, ad mortem vsq, & in cruce fusum, qua veneratione, religione, obseruãtia, ac sanctimonia obseruetis. Ecclesiam suam negotio tanto constructam, tam longa, támque clara, & generosa martyrum acie cõmunitam, tot Patrum doctrinis, ceu lampadibus Spiritus sancti illustratam, Ecclesiam vtique (vt totum dicamus) qualem diuina bonitas, sapientia, & potentia ædificauit, qua fide & vigilantia seruetis, propugnetis, & excolatis. O inenarrabilẽ Dei aduersus homines charitatem, qui non in id nos solum euexit gloriæ fastigium, vt filij Dei nominemur, & simus: sed quo nos in filios adoptaret, naturalem nobis contulit. Sic enim Deus (ait ille charitatis æstimandæ prudentissimus) dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Mundum, qui Deum semper odio habuit, ita eundem mundum deamauit Deus, vt filium suum, splendorem gloriæ suæ, & substantiæ figuram (nam deitate sibi parem, quin & essentia eundem) mundi mortalibus tradiderit, quos immortalitate donaret. Nam cur non dicam: tradiderit? Cui non maiores honores habuit mundus,

dus, quàm quem ludibrio, & opprobrio habitum, eò demum malorum detruserit, vt cruci latronum medium, ceu maledictum quoddam (liceat cum Paulo sic dicere) affixerit. Quod ille non aliter proferre ausus est, quàm testimonio subinde subiecto. Quoniam maledictus homo, qui pependit in ligno. Num satis perspectum vobis, quo nos Deus negotio filios effecerit? Suo nos semel sanguine in cruce genuit: eodem in sacramento quotidie nutrit. An comminisci vnquam cogitastis Patres amplissimi, & omnium prouidentissimi, qua vos ratione in diuino tribunali de neglecto sanguine Christi possitis defendere: quẽ vestræ fidei ibi commisit, vbi quas animas cruore suo seruauerat, earundem vos animarum in custodia collocauit? Sed & de vrbe fortitudinis nostræ Sion (hoc enim nomine Ecclesia est à Prophetis celebrata) cuius vos estis sal ac lumina, & (quod vestrum nomen est) speculatores & vigiles, nunquid vobis in mentem venit, an geminus cũ primis, quem ei Christus circumduxit, murus aliqua ex parte sit fortè neglectu nostro interruptus, qua vestra eum diligentia vos reficere & instaurare debeatis? Geminus inq̃, quoniã ponetur (ait) in ea murus, & antemurale. Quid murus & antemurale? Leges & aliæ leges: diuinæ leges, quæ sunt firmissima mœnia, atq; sanctissima, quib9 est Ecclesia circumsepta: & propter diuinas, humanæ insuper, in ipsarũ propugnaculũ adhibitę. Huc vellem nostri istos insectatores cõuenire: hoc cũ illis, si & temporis & loci ratio sineret, lubenter expostularem: de quo nos ipsi vicissim tam acriter compellant. Nõ enim (quod nobis calumniantur)

traditio-

traditiones hominũ diuinis mãdatis anteferimus:
ſed quòd Chriſtus ipſe ſeruator noſter tanti leges
æſtimaſſet ſuas, tantíq; noſtra referre perſpiceret
earum cuſtodiam, hominémque ſciret varium ani-
mal, eundémq; inconſtantium rerum viciſſitudini
ſubiectum, qui pro temporum adeò conditione, &
diuerſitate locorum, diuerſis legibus opus haberet
in officio contineri: ſuã hanc Eccleſiæ prouidentiſ-
ſimæ cõmiſit facultatem, vbi paſtorem Petrum in-
ſtituit, vbi qua miſſus fuerat à viuente patre, eadẽ
poteſtate Apoſtolos dimiſit, vbi qui vos, inquit, au
dit, me audit: & ſæpenumero alibi. Hac nimirum
functi auctoritate ſancti Patres, ſummo ſtudio &
conſilio, aſſidente Spirituſancto, qui ex pollicita-
tione Chriſti manet nobiſcum in æternum, hoc le-
gum eccleſiaſticarum antemurale, veluti vrbis po-
mœrium, euangelio ſuffecerunt, monachatúſq;, &
alias ſaluberrimas cæremonias inſtituerunt. Quæ
quanto ſint Eccleſiæ robori & præſidio, ipſi iſti ea-
rum hoſtes documento nobis ſunt, & patentiſſi-
mo teſtimonio. Nam poſtquam eccleſiaſticum hoc
munimen ſuis opinionum cuniculis ſubuerterunt,
qualiter ius ipſum diuinum tali munitione denu-
datum defenderint, ipſi iudices ſunto. Abiecto mo
nachatu, hominum ritu, vt quod de ſacerdotibus
diuinum eſt inſtitutum retinuerint, videant ſacra-
mentalibus ſubuerſis, qua religione ſacramenta
tractent. Breuiter poſtquam iura humana ſolo æ-
quauerunt, qua fide & religione in euangelio per-
ſtent, faciat Deus vt ante hanc quam prædicamus
diem, agnoſcant. Quin audenter hoc loco dicam:
pronuntiare (ſi audire me pro veſtra in Deum fide
tole-

toleratis)nihil contabor, neglectum pontificij iu-ris(nisi quibus hoc nomen nō facit satis ludibrium mauultis hæc nobis tēpora attulisse) nempe quòd patrū leges sanctissimæ pessum premi fuerint per-missæ, id foueā suffodere & aperire cœpit, in quā vestram Ecclesiam coniectam cernitis. Leges nan-que vt diuinæ, ita & humanæ, si cōsideratè aliquan do estimatéq; perpendistis, in hoc penitus positæ sunt, vt per exiguum hunc & angustum bonorum temporalium aceruum, insatiabilis mortalium aui-ditas in pace & tranquillitate possideret: & ita in-ter nos constare posset charitas. Sunt nimirum ve-luti lineæ & præscripti quidam limites, quibus ho-mines in suo quisque iure, contineantur, aliena ne violent. Augustissimum illud inexhaustúmq; diui-norum bonorum pelagus, sine fundo altissimum, amplissimum extra mensuram, & absq; fine sempi-ternum, illud est: quod vt non per partes posside-tur, ita neque præfinito vllo modo debet adama-ri, & expeti: sed vt se quisq; auidissimè in eius amo rem dimiserit, & effuderit latissimè, ita id omnes pace quietissimi possidebunt maximo gaudio. At verò arctissima hæc & breuissima, vano nomine, bona, ob ídque in cōmune possideri nescia, longè aliter. Quoniam nisi his veluti vallo, signis positis intersepirentur: omnibus tunc omnia inuadētibus, cuncta sacra atq; prophana súsq; déque pertrahe-rent. Perpendite ergo vos consultissimi Patres, quos fideles seruos & prudentes constituit Domi-nus super familiam suam, & super candelabrū lu-cernas erexit, & in legum specula posuit custodes, quàm cauere debeatis vigilanter legibus vestris:

quas hominum(quæ nihil non designat) cupiditas prece & pretio arietate non cessat, quo sibi aditus impune pateat ad vetita: ne si quæ sunt sanctissimæ obseratæ, adulterina claue aperiatis, rei in illa die Ecclesiæ vestræ dispensationibus dissipatæ, causam tremebundi dicatis. Nam inde ecclesiasticum antemurale abijt in maceriam (quæ est sine calce & cæmento dissoluti lapides) mox pessundari & pro non legibus haberi incipiunt, atq; adeò dignitas ecclesiastica contemptui haberi, continuò murus sanctissimus diuinarum legum nutare & vacillare, confestim charitas languere primùm, pòst labefactari, spes concidere, postremò euelli fides. An putatis aut sine legibus constare charitatem, aut sine charitate vel stare spem, vel fidem posse viuere? Fundamentum, parietes, & tectum cõtemplamini. Vbi Christus ædificauit Ecclesiam fundamentis fidei subiectis, spem nostram erexit: & quæ ædificium contegeret, charitatem supernè extendit, quæ auctore Paulo, tum pręceptorum est finis, tum etiã vinculum perfectionis: legibúsq; tum diuinis tum humanis cõstabiliuit, vt bonis omnibus gradibúsq; ac dignitatibus pro cuiusq; meritis distributis, specimen triumphãtis illius, heu, heu, ecclesia hæc militantium exhiberet. Satan ergo arte retexendi Christi structuram instructus, à fastigio eam cõtrà demoliri orsus, ad ima vsq; deturbat. Auscultemus interim tantisper iudicẽ nostrũ mirifica cleme͂tia & lenitate rationẽ de hoc ponentem cum seruis suis, ne in die illa stupe͂da irati ipsius acerbissimã seueritatẽ extimescamus, Audite (inquit) habitatores Ierusalẽ, iudicate inter me & vineã meã.

Viri

Viri videntes (nam id eſt in nomine ſignificatus) viri perſpectiſſimi, qui omni affectione liberi, integram habetis iudicandi poteſtatem, ſedete iudices inter me & vineam meam. Vinea facta eſt dilecto meo: Eccleſiam vnigenito meo plantaui. Nam patris hîc verba ſubaudire videor. Specioſiſſimam vineam plantauit Deus dilecto ſuo. Nam ex quincunce cõſeuit vites, vt quolibet verſus ſpectaueris, rectiſſimos ordines conſpicias. Et ſæpiui eam. AEdificaui turrim (ſcilicet fidei) in medio eius: & torcular (ſacramentorum videlicet) extruxi in ea, quo nectar gratię diuinæ exprimitur. Quid eſt quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? An quòd expectaui quòd faceret vuas, & fecit labruſcas? Et nunc oſtendam vobis quid ego faciam vineæ meæ. Auferam ſepem eius, & erit in direptionẽ: diruam maceriem eius, & erit in conculcationem: & ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcẽdent ſuper eam vepres & ſpinæ: & nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem. Perſcrutamini vos myſteria myſtæ ſapientiſſimi: peruia ſunt, ipſa ſe produnt. O quò te is pręcipitatum, quæ de eius latere promanaſti, Eccleſia Chriſti, ſponſa, columba, amica, formoſa, ſpecioſa Chriſti, & his atq; talibus ſexcentis epithetis inſignitè à diuina ſapientia cumulata? Quò te Petri nauicula eliſam, diffractam, ſubmerſam rapit noſtrorum criminum procella? Quid noſtræ cauſæ tandiu indormis Chriſte ſeruator noſter? Cur Petre magiſtrum ex profundiſſimo iſto ſomno excitare nõ properas, qui tibi creditæ naui ſuccurſum veniat? Immo verò & tu caue viciſſim Petre, illam

iterum

iterum magiſtri reprehenſionem audias : Simon dormis ? quid meæ non inuigilas cauſæ ? Et nos ipſimet caueamus nobis. Nam quis nos, malùm, lethargus, aut veternus mente abalienauit, & noſtrimet nos occupauit obliuio ? Attendamus parumper cuius nos admonet euangelium, Conſpicite & leuate capita veſtra. Animo perſpicienter reputate ſigna in Sole, Luna, & ſtellis, quæ æſtatē redemptionis veſtræ appetere iam prænuntiant. Signa (inquam) non illa, quæ in huiuſmodi elemētis viſibiliter apparebunt: quæ ſcilicet alius euangeliſtarum exponit, Solis & Lunę tenebras, & ſtellarum caſus, ſed quæ ſub illis myſterio abdita latent. Hanc enim ſecundam concionis partem breuiſſimè perſtringam. Nam præterquam quòd (vt Aug. ad Euſichium ſcribit) non omnia hæc ſigna pertinent ad finale iudicium, ſed quædam ad Hieroſolymitanam ſubuerſionē: illa quæ ad iudicium attinent, non ita ſunt intelligenda, vt ſint à Chriſto tāquam indicia manifeſta deſignata. Enimuero vt noſtrū extremū diem, cuiuſq; ſuum, ex re noſtra eſt, vt ignoremus (nēpe quo hinc certitudine mortis, incertitudine inde tēporis, vtrinque magis ad bonū magíſq; excitemur, perſiſtamúſq; in vigilia cautiores) ita & diei illius præſcios nos eſſe, nihil ad ſalutē noſtrā pertinebat. Id quod nos admonitos eſſe voluit Chriſtus: vbi de die illa neminem nouiſſe ait, neq; filium hominis: & vbi Apoſtolorū minimè intereſſe pronuntiat, ſcire tempora & momenta, quæ in patris ſunt poſita poteſtate. Etenim cum cæleſtium ſecretorum illa ad nos prorſus attulerit Chriſtus, quæ ad noſtram nobis ſalutē con-

ducunt, nihil aliud est Christum diem illum ignorasse, quàm non habuisse in mādatis à patre, neq; se tanquā redemptorem decere, diem illum reuelare. Quid ergo sibi hoc euāgelio voluit: Cum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnū Dei? Porrò (quantum conijcio) nihil aliud, quàm quòd vbicunq; prodigiosa aliqua signa & extra cōsuetum naturæ ordinem, hæc mundi præcipua elementa dederint: in mentē nobis & memoriam veniat illius diei: quoniam sunt omnia, nihil aliud, quàm strepitus quidam ruinæ illius magnæ, quam nobis mundus cōminatur. Quamobrem perspicienter Patres & sapienter scrutati sunt mystica quędā eiusmodi signorū sensa: signa scilicet eorū quæ Ecclesia à suis semper vsq; incunabulis, afflictis reb9, perpessa est, finis etiam eius & casus indicia. Quæ quantum egomet mecum sæpe & multo animo considero, videre non videor, quò ingrauescendo ire iam possint deterius, quàm modò sunt in oculis nostris: nisi fortè vnde Ecclesiam euertere valeant funditus. His nanq; Solis & Lunæ, stellarúmq; nominibus, potestates ambas, ecclesiasticam & secularem, sanctorúmq; præterea splendorem subaudiunt mysteriorum periti. Solem autem splendidissimum, ac fulgentissimum iubar apostolicæ ac perinde sanctissimæ sedis, vbi suum Christus Petrum cum plena potestate vicarium collocauit, quáque eius perpetuò successores ad gubernacula sedere constituit, quandonam quæso maiores nostri peius tenebrescere conspexere, maioríq; obuolui caligine? Legimus porrò multorū capita & nomina hęreticorum, qui perfidè ab Ecclesia catholica desciuere:

uere:at quando gentium(ſi veſtras fando venit in aures) honorificẽtiſſimũ nomen ſanctiſſimi Papæ, vel Turcis fuit adeò inuiſum, abiectum, & (ſi audire poteſtis) infame, quàm eſt quibuſdã modò Chriſtianis? Adeò vt Chriſtianis è regione Papiſtas opponant: Papiſtas & Antichriſtos pro ſynonymis ducant. Ita de die iudicij inſtituebat Theſſalonicenſes Paulus: nẽpe quòd vbi venerit diſceſſio primùm, mox reuelatus fuerit homo ille peccati, filius perditionis, tunc erit finis. Diſceſſionẽ autẽ, ſi ad diſſolutionem charitatis ſpectetis, quæ (vt dudum dicebamus) eſt vinculum perfectionis: quando timetis maiorem? Si verò ad rebellionẽ, qua ſuum in caput coniurant mẽbra: quãdo parem? Tres eccleſias rationibus diuerſiſſimas, nam fidibus (ita enim de diuiſa fide loqui non vereor) ſacramentis, etiam capitibus diſſectas patimur: quod nullum pertulit vnquam Chriſtianorum ſeculum. Tres in partes diſcerpta eſt à Chriſtianis incõſutilis Chriſti tunica: quã neq; eius ipſi crucifixores diſcindere intentarunt. Quin Chriſtum ipſum, qui eſt apoſtolico teſtimonio indiuiſus, in cuius myſterium, carnifices etiam illi oſſa eius infringere abſtinuerunt, in fruſta Chriſtiani dilaniant. Quod autem ad Antichriſtũ attinet, non eſt de quo nobis inter nos facilius conueniat, quàm quòd eſt in foribus: niſi quòd illi à nobis id mali timent, nos cõtrà ab ipſis. De Luna verò, hoc eſt ciuili poteſtate, id tantũ dicere cogitaui, ꝙ bona eius pars ſuum ſolẽ eclipſat, tota propemodum (iuxta Ioelis de die illa vaticinium) verſa eſt in ſanguinẽ. Ecquid de ſanctiſſimis tandem ſtellis, diuis inquam, qui tanquam ſtella à

ſtella differentes,ita in regno cęlorũ ſplendeſcunt? Quonam loci deciderunt? Eſt enim in hiſtorijs, Vigilantium reclamaſſe contra ſanctorum inuocationes: Almerichum & alios abieciſſe ex templis imagines: quorum ſunt omnium errores Concilijs condemnati: id tamen improperij, & contumeliæ, quod diui in ſuis delubris ſub hoc ętatis accipiunt, nuſquam legimus. Nam vt indulgeremus iſtis imagines depellere: quid tamen excuſare poſſunt, quòd eo illas dehoneſtamento & vituperio perſequãtur, fœdius quàm dęmoniorum idola, deturpantes diuorum effigies, confringentes, & in deridiculum concremãtes? Nonne ſi in Regum ſtatuas hæc perpetraſſent, rei eſſent leſæ maieſtatis? Vos ergo cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam eſt propè regnum Dei. Quòd ſi nullus adhuc nos ab his metus ſubijt appropinquantis caſus mundi: tamen quòd ſi hæc ſerpere latius pergant, nempe, quòd ſi Eccleſiam hinc moribus noſtris (qui catholici cenſemur) ſylueſcere, aliorum inde arietibus concuti permittatis: citius ſit iam in capita veſtra ruitura, id ſaltem non poteſtis non vehementer extimeſcere. Scire cupitis quàm abeſt procul Eccleſiæ ruina? quàm hoc vobis concilium in animos altè infixum fuerit? Si re infecta, terga hinc vertitis, reſponſum meditãdo conficite: quo æquiſſimo illi, ſed acerrimo ac ſeueriſſimo tunc iudici facere poſſitis ſatis, vbi neglectæ à vobis, deſertæque & amiſſæ Eccleſiæ ſuæ rationem depopoſcerit, dum vitam veſtram ad ſanctiſſimas ſuas leges exegerit, dum officia veſtra & obſequia cum infinitis beneficijs quæ apud vos ad mortem vſque

collo-

collocauit, contulerit. O vtinam ſic nos interim Patres Eccleſiæ lumina vigilanter hîc componamus, dum tempus nos miſericordiæ expectat, vt non in illa, quæ nos manet, teterrima iuſtitiæ hora areſcamus (quod eſt in Euangelio) præ timore & expectatione quæ ſuperueniet vniuerſo orbi: quādo (ſi de poſtrema quam propoſuimus parte audire etiam non piget) exerere ſe ac manifeſtare conſtituit in forma humana diuina maieſtas, Chriſtus videlicet Deus homo. cui & collata eſt omnis poteſtas in cælo & in terra, & datum iudicium facere, quia filius hominis eſt, qui iure humani generis redempti & ſeruati conſtitutus eſt iudex viuorum & mortuorum. Nam in hoc (inquit Paulus) mortuus eſt & reſurrexit, vt & viuorum & mortuorum dominetur: qui humiliando ſe vſq; ad mortē crucis, fecit ſibi nomen magnū ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu celeberrimo omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. His enim maieſtatis nominibus, dignitatíſque ampliſſimis titulis prodibit in iudicium vniuerſorum iudex, nubibus inuectus, ſpiritalibus cælorum virtutibus, thronis, ac dominationibus innixus, coronis angelorum redimitus, denſiſſimis beatorum ordinibus ſtipatus. Nec edicto ſolùm (vt ipſo naſcituro fecit imperioſus ille Romanus) deſcribet vniuerſum orbem, ſed vno temporis momento quotquot à condito orbe in lucem dati ſunt, in ſuum conſpectum compulſos dabit. Nam quos dormientes hîc à ſomno & torpore mitiſſima illa vox Pauli, Hora eſt iā nos de ſomno ſurgere, expergefacere nequiuerat, mortuos tunc euangelica tuba è ſepul-

chris perterritos excitabit. Quos inter nulla Iudæi & Græci, diuitis atq; pauperis, potentis & impotentis, principis maximi & plebei minimi supererit differentia: sed cunctis positis personis, quas in hac mundi comœdia, alijs natura tribuit, alijs vel fortuna obiecit, vel cõparauit industria, alijs verò iniquitas fortè, siue fraude, siue audacia adiunxit, nullum fiet reliquum interstitium, quàm quòd fides, & gratia Christi, vel cum ea officia nostra, & res gestæ in Christiana ista militia constituerint. Recipiet enim vnusquisq; coronam iustitiæ, prout gessit in corpore. O abditissima mortalium pectora, & quàm est infimũ terræ centrum, altius recondita, tam simulandi artificio fucata & dissimulata, falsis externè præstigijs oculos eludentia: ea quæ clàm gestatis consilia, quàm sunt illa die palàm in oculis omnium exponenda, quàm vniuersis reuelãda patenter! Nempe vt qui vel à nulla sunt cogitatione de diuina amicitia deiecti, vel quæ semel admiserint per pœnitentiam delenda curauerint, eorum peccata, gratia Christi contecta, non nisi ad gloriam patescant, illáque tunc sint voce digni: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: eorum verò animi, qui Deum intima cordis cernẽtem nõ erubescunt, vt eos malefactorum aliquando depudeat, ad ignominiam tunc retegantur. Ecce effigiem, atque imaginem futuræ illius areæ, quò est Christi frumentum congregandum, vbi aduenerit æstas, quam nobis hodie euangelium comminatur. Ecce spectaculum mirificum, alijs quidem teterrimum & acerbissimum, alijs verò spectatissimum: quando integer

ille, incorruptus, atque ideo æquiſſimus iudex cer-tiſſimo ſuo, perindéque expaueſcendo ventilabro ſuam euentilabit aream: & quæ ſolida compere-rit, probatáque grana, in horrea illa cæleſtia con det, vbi neque ęrugo, neque tinea demolitur, ne-que fures effodiunt vt furentur, ſed infinitorum eſt bonorum cumulus, atque adeò ſempiterna feli-citas. Paleas verò igne comburet inextinguibili. eos nempe, qui Deum maximum, & immortalem, quàm res inanes & momentaneas minoris æſtima uerunt: qui in tenebras eiecti externas, palearum naturam ardendo imitantes, ſecula durabunt ęter-na. Ergo benignitate veſtra Patres illuſtriſſimi, & attentione ſumma, quæ meam longius quàm in-ſtitueram orationem prouexit, diutius abuti ceſſo, ſi vos mecum modò exoratos habeo, ne diuitijs nos bonitatis, patientiæ, & longanimitatis Dei abutamur, qui adęò nos tolerãter ad pœnitentiam expectat, vt honoris etiam ſui (ſi ita fas eſt loqui) prodigus videatur. Nam quòd ita infinita noſtra facinora æquanimiter ferat, ſunt qui eò dementiæ proruant, vt vel aliam eſſe vitam addubitent, vel qui noſtra hæc curet, Deum vllum. Sed gratias ei cum primis immẽſas habeamus, agamus, & quàm poſſumus referamus maximas, qui ſanctiſſimo do-mino noſtro in animum induxit, cui firmum iam ſit & conſtitutiſſimum, tertia ab hac dominica Concilium inchoare. De quo & eidem ſanctiſſi-mo noſtro gratias debet Eccleſia, qui omnibus poſthabitis ſatanici impedimentis, fixum habeat, ampliſſimũ hoc beneficium in Chriſtianam Rem-publicam conferre. Mox Deum ipſum precatio-

nibus adeamus ſupplices, qui non nobis, ſed no-
mini ſuo det gloriam: nempe qui non propter
nos, qui malorum hanc eluuiem commeriti ſu-
mus, ſed propter gloriam nominis ſui, quam tanti
redemit, Eccleſiam inſtaurandã curet. Quod enim
ad nos attinet, nihil ſanè verius concinere poſſu-
mus, & magis conſentaneum, quàm trium illud iu-
uenum confeſſionis canticũ apud Danielem, quo-
rum nos fornace peius ardemus: Peccauimus: &
iniquè egimus recedentes à te, & deliquimus in o-
mnibus, & præcepta tua non audiuimus, nec obſer
uauimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis, vt
bene nobis eſſet. Omnia ergo quæ induxiſti ſuper
nos, & vniuerſa quæ feciſti nobis, in vero iudicio
feciſti. Et nunc non poſſumus aperire os: confuſio
& opprobrium facti ſumus ſeruis tuis, & his qui co
lunt te. Ne quæſumus tradas nos in perpetuum
propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum
tuum, neque auferas miſericordiam tuam à nobis,
quoniam non eſt in tempore hoc princeps & dux,
& propheta: neque holocauſtum, neque ſacrificium
neque oblatio, neque incenſum, neque locus pri-
mitiarum coram te, vt poſſimus inuenire miſericor
diam tuam, ſed in anima contrita & ſpiritu humi-
litatis ſuſcipiamur.

Finis.

Oratio R. P. D. Cornelij Epiſcopi Bitontini, tertia Dominica Aduentus in Concilio Tridentino habita.

Audete in Domino Patres, gaudete in Domino fratres, iterum dico gaudete omnes. Ecce enim tempus acceptabile, ecce dies certiſſimæ, expectatiſſimǽq; ſalutis, quo non modò homines, quibus natura parens ſenſum & mentem dedit, ſed & ipſa emortua tecta, inanimes agri, montéſq; & valles lætari mihi & exultare videntur. Quia aliquando tandem propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum excitatus eſt Dominus, vt quæ nobis interitum heri & nudiuſtertius minabantur, dum is vel dormire, vel longius ire myſterio non dolo ſimularet, eo vigilante cuncta illius ſupercilio hodie paueant & palleant: ſileſcant irata maria, recludātur in theſauros ſuos venti, deniq; funeſta omnia abeant, feſta omnia redeant.

Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Ieſu Chriſte fons miſericordiarum, per quē iam oculis noſtris videmus, & manibus noſtris tangimus beatam illam ſpem, quā ante nos multi videre voluerunt, nec potuerunt, à longè portum (nauigantium more) ſalutantes, non apprehendentes promiſſionem, ne ſine nobis conſummarentur.

Vos adeſte mihi animis omnes, vt adeſtis corporibus, & Spiritum ſanctum terribiles has caſtrorū noſtrorum acies habitantem, ſanctum hunc cœtū intuentem & iuuantem, Concilij authorem & adiutorem,

iutorem,Eccleſiæ prę́ſidē & obſidē,opportunis im-
portuniſq; pulſate precibus, vt labia mea aperiat,
vt aures veſtras expurget,vt ipſi tranquillis mēti-
bus intēdatis,vt ipſe habeā verba paria ſanctæ rei.

Hanc verò orationē ſanè meam, poſtquam ego huius cauſæ patronus nō tam electus ſum ex omnibus quàm relictus, vt qui vnus ob ſummam veſtram omnium auctoritatem atque amplitudinem in concionem aſcēdens nullo periculo dicere poſſum,vnde vel aptius,vel felicius auſpicari queam, quàm à ſacroſancta huius Cōcilij neceſſitate? quæ profectò tanta eſt, vt omnium hominum animos (ſi qua in Chriſtum fides, ſi qua viſcera pietatis) inflammare maximè poſſit,& debeat.

Nam poſt Concilium illud amabile, cuius etiam ſola memoria recreamur,quo lætante cælo, & exultante terra, Florentia aridum orbem florere fecit,medium parietem maceriæ ſoluens,& duos populos condens in vnum, non quinq;, non ſeptem, neq; decem,quod conſtantiſſima Conſtantia conſuluerat:ſed ſi vltimū Lateranenſe ſubduxeris,centum ferè annis,proh dolor,quibus & domi & foris, & telis & facibus obſeſſa Eccleſia,vexata cōtumelijs, iactata iniurijs, ſolicita ſuſpitione, ſuſpenſa metu,dira & dura perpeſſa eſt:longo Concilij deſiderio fatigata velut dolores parturientis habens, quæ cruciatur,vt pariat:clamans, Ini Concilium, imò coge Concilium: concilio deſtituta penè languit,exaruit,defecit,eò calamitatis & miſerię prolapſa,vt niſi eſſet ſeruata diuinitus, fruſtra modò pro illius ſalute conuentus hic ſacratiſſimus haberetur. Iam enim libertas, pax, tranquillitas, iura,

leges,

leges,fortuna,opes,honor,imperiũ deniq; ipsum, agri,vrbes,mœnia,ædes,tecta, sedes, areæ, omnia quibus spiritũ vitámq; ducimus,amissa essent,velut quæ cũ religione ita implicita esse & cohærere videntur, vt non possit illa ruere,quin eodem debilitata motu omnia concidant. nõ enim Asiaticis opibus Patres,non potẽtia Persarũ, nõ Hispanorũ bellicosissima illa multitudine,nõ infractis viribus Gallorum,Græcorũ artibus & technis,nõ calliditate Pœnorum,non Germanorum constantia,non Italorum armis atq; ingenio, vna religione & pietate hæc omnia nata sunt,aucta & retenta.

Et cur quæso putatis omnis ordinis viri prudentissimi,magnam hanc angelorũ frequentiam,luminaria hæc ecclesiarum,tot inquã Episcopos,Magistros populorũ, Patres omnium,ministros Christi, Christos domini,ora & oracula Dei,tã multis terrarum mariúmq; difficultatibus superatis,relictis etiã gregibus,quos anima chariores habere oportuit,exijsse de terra sua & de cognatione sua,vt alienas casulas magni hospites implerent,nisi quia vicit iter durum pietas? Nam sancta eorũ pectora imminens Ecclesiæ totius excidium coegit,vt crudele & nefarium existimarent,horrificum hoc bellum, quod omni imbutũ odio ac parietibus & tectis ac columnis & postibus & ipsis etiam fundamẽtis nostris illatũ est,spectare,tangere,experiri,nec interim inito Concilio opponere se murum pro Israel:quãdo nõ ita pupilla oculi tegitur coeuntibus cilijs,vt defenditur Ecclesia sancta Concilijs.Neq; enim ob aliud magno huic corpori Deus varias multiplicésq; gratias,vt & mẽbra distribuit,nisi vt

quod

quod in ſingulis diſperſa virtus nō poteſt,in omni- bus inuicta vnitas efficiat: quemadmodum & ipſa natura manus nobis geminas geminóſque oculos, pedes item geminos ideo dediſſe videtur,vt quaſi collecto Concilio paruus hic mundus ſeſe iuuare, & tueri poſſit.nam manus manum lauat,pes pedē ſuſtentat, ſiniſtra fulciuntur dextris, ſiniſtríſque dextra leuantur.

Et quis neſciat res arduas atq; difficiles quæ ad vnam ſanctam Catholicam ac apoſtolicam perti- nent Eccleſiam, in Concilio & cœtu Patrum,vbi ſuo quiſque loco ſententiam dicit,tractari pruden- tius,maturius diffiniri,probari ſolēnius, & gratius à cunctis populis acceptari? Neq; enim temere di- ctum eſt:Multitudo ſapientum ſanitas orbis:ibi ſa- lus vbi multa conſilia. Sanè neq; Moſes leges tulit ante initum ſynagogæ Concilium, neq; ſanguinē fœderis reſperſit niſi in Concilio,neque Apoſtoli Matthiam, aut ſeptem Diacones elegerunt extra Concilium,neque prima illa iuris Eccleſiaſtici de- creta ediderunt niſi in Concilio:in Concilio inquā illo quod naſcentem in gentibus Eccleſiam,ne vel abortum patiendo vel ſuffocationem interiret, a- pud Hieroſolymam liberauit.Et vbi Apoſtolicum ſymbolum anguſtum verbis non anguſtum ſacra- mentis eſt explicatum latius, atque defenſum, quàm in quatuor illis Concilijs Niceno, Epheſi- no, Conſtantinopolitano, Chalcedonenſi? Scri- pturæ ſanctæ Canonicæ vbi delectæ ſunt, niſi in Concilio Laodiceno, & Carthaginenſi? Hæretici vbi reuicti ſunt, vbi damnatæ hæreſes, ligatǽque in faſciculos ad comburendum, niſi in Concilio

apud

apud Lateranum,apud Constantiam,apud Antiochiam,apud Viennam? Mores tum populi,tũ Principum,ac Sacerdotũ,quando emendati in melius, præterquam in Concilijs Gregorij vij. Alexandri iij. Vrbani vj? Vnio dissidentium nationum vbi coaluit vnquã felicius, quàm in cõcilio Lateranensi & Florentino? Turcæ rabies, quam vnquam Christianorum potentiam, atque animum ita sensit, vt in Lateranensi illo Concilio, vbi trecenta hominũ milia ad reparandum Hierosolymam inuictæ Crucis signum susceperunt? Sed & Christiani Principes diu in Ecclesiasticam potestatẽ tyrannico furore surrexerunt, cui flectere genua, & caput summittere debuerãt. Nonne sacris Concilijs sunt depositi, percussi anathemate, pulsi regno, atque imperio? vt Ladislaus, Leo. iij. Henri. iij. Federicus. ij. Constantinus. vj. Quin ipsa schismata, quibus maximè frangitur & euertitur Ecclesia Christi, nõ sedantur vnquam facilius, quàm Concilio. quod vetera exẽpla docent Symmachi, Benedicti, ac Gregorij. An non etiam conciliabula, ac malorum omnium conuenticula, colloquia mala, quæ corrumpunt bonos mores, dissoluuntur sacris ac legitimis Concilijs? vt latrocinium illud Ephesinum secundum, Ariminense, Pisanum, Mediolanense. Porrò summorum Pontificum gloria, quæ nunquam non blasphematur ab impijs, Conciliorũ virtute emergit clarior semper, atque illustrior. quod in summa patuit in Xysto, in Marcellino, in Leone. O certè magna Conciliorum virtus. Hinc & poetæ concilia Deorum inducunt: & apud Mosen dum hominem, mũdí miraculum, ex terra fingit Deus omnipotens

potens

potens,quem indiuiduè partitum,diuiduéque con-iūctum ipſo etiam ſupernaturalis hiſtoriæ veſtibulo docuerat,eſt vox illa penè conciliaris: Faciamus hominē ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Altera quoq; ad magnos illos gigantum auſus reprimendos: Venite, cōfundamus linguam eorū,vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui.

Enimuero Patres, vt præſentem rerum ſtatum compendio perſtringā (nam Laconis mihi partes reliquiſtis,cum Oratoris ademiſtis) cū noſtra religio tribus quaſi capitibus conſtet: doctrina fidei, qua vt pane cæleſti viuimus, & ſaginamur: ſacramentis,quorum ſecreta ſacráque virtute Deo conciliamur in gratiam: charitate, qua vt nota præcipua Chriſtus agnoſci ſuos voluit à cæteris: quæ illud eſt fidei, quod lux coloribus: id ſacramentis, quod ſanitas medicinæ: quid iſtis temporibus expoſcit doctrina catholica,niſi Concilium? quid poſtulant ſacramenta, niſi Concilium? quid cōmunis charitas quærit,niſi Concilium? Deum immortalē, quàm ſuperbè contentioſis noſtris concertationibus, quibus iam ſubuerſus eſt orbis, præclara illa antiqua fidei noſtræ monumenta vexantur! quàm peruerſè Dei verbum vel poſthabetur,vel mutilatur, vel torquetur, vel inuertitur! q̄ temerè etiam interdū à nobis,vt nōnihil ſcire videamur, vnanimis ille omnium ſeculorum conſenſus nihilipenditur! quàm ingratè inter viſcera noſtra, ne Græcos commemorem, ſancta illa Romana Eccleſia omnium quæ ſub cælo ſunt Eccleſiarū nutrix, mater, & magiſtra, atque veræ doctrinæ Chriſtianæ lapis Lydius,deſpicitur, reprobatur! & iam ſumus tanquam

tanquam paruuli ipsi, qui circunferũtur omni vento:vt solidius sibi constet Iudæus, q̃ Christianus. Tacebóne, quàm vilueri inter Christianos felix illa baptismatis renascẽtia, admirabile Eucharistiæ sacramẽtum, maiestas sacerdotij visibilis, omnium ecclesiasticorum ordinum firmamenta certissima, & maxima? An non & perijt feruẽs ille & in alterutrum, & in Remp. amor, quo olim Christiani omnes, ô dulce & charum nomen, fratres vocabantur:& impletũ est Pauli Apostoli vaticiniũ: Erunt homines seipsos amantes? Profectò nisi perijsset, non à sanctis illis moribus, nõ ab honestis illis institutis, quæ obseruata Remp. nostram felicissimè semper auxerũt, esset iam vbique modis omnibus degeneratum. Quibus enim turpitudinũ monstris, qua sordium colluuie, qua peste non sunt fœdati, non corrupti in Ecclesia sancta Dei, & populus, & sacerdos? In vestro iudicio causam repono Patres, & à sanctuario Dei incipite, si vllus iam pudor, si vlla pudicitia, si vlla supererat bene viuendi vel spes, vel ratio: si non libido effrenata & indomita, si non audacia singularis, si non scelus incredibile. Heu quomodo obscuratum erat aurum, quomodo mutatus color optimus! Nam duæ illę sanguisugę. quæ semper dicunt, affer, affer: altera mater, altera nutrix malorum omnium, cupiditas inquam, & ambitio, vtraque subtile malum, vtraque secretum virus, pestis, & monstrum orbis: dum ab ijs, quos tanquam viuas & animatas leges sequi oportuerat, virtus ac doctrina negliguntur: vitium, & ignorantia earum loco summis extolluntur honoribus: effecerunt tãdem, vt ædificatio in destructionem,

exem-

exemplum in ſcandalum, mos in corruptelam, cu-
ſtodia legum in contemptum, ſeueritas in relaxa-
tionem, miſericordia in impunitatem, pietas in fu-
cum & hypocriſim, prædicatio in cõtentionem &
geſtum, in turpiſſimum mercatum, graue hoc eſt,
(vt vno verbo dicam) vitæ odor in mortis odorẽ
infeliciſſimè commigrauerit. Quid mirum, ſi inde
& diſperſæ ſunt oues, & errauerunt in cũctis mon
tibus, & agris: & potẽtiores quidem ab authorita-
te in dominium, à dominio in tyrãnidem, à iure in
iniuriam, à ſceptro in virgam ferream, à Dei cultu
ad impietatem, à tutela Eccleſiæ ad internitionẽ,
à modo ad libidinẽm, à ratione ad nutum, à tribu-
tis ad importabilia onera, à pace ad bella crude-
lia, à ſimplicitate ad dolos, à prudẽtia ad malitiã,
à liberalitate ad luxum, à parſimonia ad auaritiã,
ab ornatu ad pompam, ab obedientia ad apertam
rebellionem conuerſa ſunt? Vtinam non à religio-
ne ad ſuperſtitionem, à fide ad infidelitatẽ, à Chrĩ
ſto ad Antichriſtum, quin à Deo ad Epicurum vel
ad Pythagoram, velut prorſus vnanimes declinaſ-
ſent, dicentes in corde impio, & in ore impudico:
Non eſt Deus. Neque iandiu fuit paſtor qui requi-
reret, Patres: non fuit inquam qui requireret: quia
omnes quæ ſua ſunt, quærebant: quæ Ieſu Chriſti,
ne vnus quidem.

Hinc illis aliud agentibus, & in vtrãque aurem
dormientibus, quos greges paſcebant, non paſce-
bãtur greges ab eis: Nam paruuli petierunt panẽ,
& nõ erat qui illis frangeret: ſerpebat in orbe in-
finitum malum, creſcebat in medullis ac viſceri-
bus noſtris, & in dies manabat latius, vt non modò

orna-

ornamenta,dignitates,præſidia ſtabilitatis & libertatis noſtræ quandoque amitteremus,ſed cum dedecore & ignominia,quod miſerrimum,& turpiſſimum eſt,ſeruiremus.Nam ceruicibus noſtris imminebant Turcæ:neq; Auſtriæ modò, & Germaniæ, ſed Italiæ, ſed Vrbi, ſed Orbi perniciẽ moliebantur,& ferrum flammámque:imminentes furebant audacia,ſcelus anhelabant, ſuperbi victorijs, elati triumphis,ditati ſpolijs Chriſtianorum, nõ creſcebant ſuis viribus, creſcebant noſtris corruptis moribus:non tam erant hoſtes,quàm flagellum Dei: armis eorum impugnabamur, ſed peccatis noſtris expugnabamur:agebãt illi ſua feritate, ſed nos patiebamur noſtra iniquitate.Vtinã vel ipſi ſoli paſſi fuiſſemus, neque interim ſanctum illud admirabile nomen Chriſti Ieſu,amandum Angelis,tremendum dæmonibus,mortalibus adorandum, propter nos,quorum deſidia & flagitiũ in omnem iam orbem fœdiſſimo rumore penetrauit,iocus fuiſſet & fabula perfidis Iudæis ac gẽtibus.Nemo veſtrum mihi quæſo ſuccenſeat Patres & fratres. Mementote quoniã meliora ſunt vulnera diligentis,quàm fraudulenta oſcula odientis.

Itaq; ne, cuius amplitudinem & gloriam extendere animus erat, illius incolumitatem & ſalutem deſerere videretur, Sanctiſſimus ille non tam ætate,quàm prudentia ſenex PAVLVS III.primæ ſedis & catholicæ & vniuerſalis Epiſcopus,poſt omnium hominum memoriam & fortiſſimus & optimus Pontifex,quẽ omnium gentium linguæ celebrabunt, nulláque vnquam ætas de eius laudibus conticeſcet,optimè intelligens ſe non ſibi,ſed no-

bis, in tantis periculis, in tam grandæua ætate, in tam duris itineribus, in tam magnis angustijs fuisse magno miraculo reseruatum: cuius sapientia, fide, potestate, è tantis malis erepti, Deo quādoque sine timore seruiremus: non nunc primùm, sed ab ea die qua concussa in sinum illius nostra confugit Resp. vt testaretur illum summo hoc pontificatu beare nos potius, quàm beari, maiora beneficia dare quàm accipere: vt doctrinæ antiquæ sinceritatē colligeret, & sacramētis pristinam maiestatē restitueret: vt collapsos mores Ecclesiasticorū, Regū, Principum, & plebium reuocaret ad normam veræ pietatis & disciplinæ: ne fortè propter malos pisces alicubi retia rumperentur: vt à quibus intus & foris oppugnamur, illos per reliquias bonorum virorū placaret: hos per Dei potentiā reprimeret, hoc est, vt iam cadentem Remp. nostram cōfirmaret, vt afflictam erigeret, vt perditam recrearet, & liberaret conflagrantem & penè exustam: consentiente & fauente Cæsare magno quodam & nouo Constantino Augusto, & omnibus Romanorū Imperatoribus meliore ac feliciore: iam iam inquam dum ab eo domitæ Aphricæ Cæsar super alta Vrbis Capitolia altior ipse triūphos reportaret: probātibus summis Francorum, Romanorúmque Regibus, vt sanguine sic fide & pietate germanis, Frāncisco Christianissimo, cuius gloria nō paucioribus quàm Solis splendor regionibus & terminis continetur, Ferdināndo qui aduersus perpetuos Christi hostes armis & animo inuicto murus semper fuit & antemurale: hortante pio Portugalliæ Rege, cuius sancto nomini, ne hic satis esse videretur, à Deo

datus

datus eſt nouus orbis : annuentibus demum, ac rogantibus omnibus catholicis Principibus, ſtatibus, ordinibus, maximo animo, fide ſincera, cõſtantia ſingulari, quæ nobis gloriam, animis lætitiam, hoſtibus dolorem afferret & gemitum: quaſi ad ſacram anchorã, quaſi ad portũ ſalutis, quaſi ad aſylum, ad domum refugij, ad arcem munitiſſimam vnde Reip. noſtræ mille propugnacula pendent, ad Sacroſanctum œcumenicum Concilium, quod collapſæ Eccleſiæ ſemper fuit & eſt ſpes vnica, more maiorum confugiendum eſſe, & prouidit & deliberauit: nullam exiſtimans tam morboſam, nullã tam vagam, nullam tam perditam & errantem ouem, quam bonus paſtor non ſanare, non reducere, non requirere cupierit. Quæ tam immemor poſteritas erit, quæ tam ingrata hiſtoria reperietur, quæ huius rei gloriam, qua nulla vnquam geſta eſt vel maior vel glorioſior, non immortalitatis memoria proſequatur? Audiantur hîc Patres inter vos voces illæ, quæ apud Chalcedona olim audiebantur: Viuat PAVLVS Sanctiſſimus, œcumenicus, apoſtolicus. En noſtis Niceam, noſtis Luccam, Buſſetum, noſtis nemora, flumina, maria, quanta fecit, quanta tulit, & patria & virtute verè Romanus PAVLVS III. vt congregaret filios ſuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas. Et quis hominum eſt tam ignarus, tam in Repub. rudis, tam nihil inquam néc de ſua, nec de communi ſalute cogitans, qui neſciat vt primùm per bellorum incendia & tumultus licuit, ſpe induciarum concepta inter orbis monarchas, Mantuæ primùm, deinde Vincentiæ, & iam altera vice

Tridenti, quod diplomata, quod cælum & terra testantur, ab optimo hoc Reipub. nostræ parente & quasi deo, indictum fuisse orbi generale Concilium?

Quumprimum igitur data est de cælis pax aurea atque augusta, quam longius fugientem hic cælo dignus pontifex in spem contra spem sequebatur & persequebatur: sancta Synodus cõstanti semper retenta animo, translata magna ratione, dilata dura necessitate, iam quarta vice superiori anno indicitur, & tandem aliquando tot antea actis mensibus congregatur: & hac ipsa die omine omnium felicissimo dum Luna tenebras vertit in lucem: & quia Dominus propè est, decrescũt noctes, crescũt dies: his ducibus atque suo ipsius Sedis Apostolicæ nomine auctoribus, quos in hac sancta corona eminere vides noua Hierusalem, Ioanne Maria de Monte, cuius sursum & oculi & corda ad mõtem, qui Christus est, vnde veniat auxilium nobis, perpetuò diriguntur: Marcello Politiano, qui iandudum ad vnam Christianæ politiæ emendationem, cuius labefactati mores hostibus nostris aditum præbuerunt: graues illas adiecit seueri animi cogitationes: Reginaldo Polo non tam Anglo, quàm Angelo: idipsum generale Concilium legitimè indictum, legitimè congregatũ, Spiritu sancto aspirãte ingredimur, aggredimur: nõ in latibulis Græciæ, non angulis Aphricæ, nõ in desertis Arabiæ, non in finibus terræ: sed in amplissimis foribus potentissimæ & semper augustæ Germaniæ: quæ vt virtute bellica & hominum numero, sic religione & constantia fidei cæteris nationibus præstans clarissimis

rißimis facinoribus,quæ nec deleri obliuione,nec
æternitate obſcurari poterunt:ſanè iſto Chriſtiani
orbis imperio à Romanis Pontificibus tot antea
ſeculis meritò donata eſt.

Iam quis nolit in huius Concilij ſocietatẽ,velut
in equũ Troianum obſide vltima iſta Tridentina
vrbe cum principibus Imperij & religionis inclu-
di?Adiuro vos Tridentini ſaltus per capreas cer-
uóſq; camporum,antequam aſpiret dies, & incli-
nentur vmbræ,reſonate per concaua montium ad
extrema terræ, & à ſolis ortu ad occaſum,ab Aqui
lone ad Meridiem,cognoſcant tẽpus viſitationis
ſuæ,& ſe Concilio cõciliari.Quis erit tam iniuſtus
rerum æſtimator,qui non dicat,Papa lux venit in
mundum? ſic dilexerũt homines magis tenebras,
quàm lucem.Omnis qui malè agit,odit lucẽ:& nõ
venit ad lucem, vt non arguãtur opera eius,quia
mala ſunt. Quanquã nõ vult Cõcilium vlciſci fra
tres:vult tolerare.nõ venit mactare,venit ſaluare:
emẽdare omnes cupit,nõ delere:nõ erit rigidita-
ti locus:ſi abũdauit delictũ,ſuperabũdabit & gra
tia.Heu cur nõ ades inuictiſſime Cæſar Concilio-
rum protector,defenſor fidei,propugnator Eccle-
ſiæ,qui tot regna,fortunas,populos,vitam deniq;
ipſam terra maríq; pro Chriſto tuo in diſcrimine
obtuliſti,Adeſſes ſaltem tu Didace,& longo rerũ
vſu & ingenti fortunæ varietate prudentiſſime.
Quanq̃ enim diuino illo iudicio ſuo in alijs rebus
vtatur Cæſar,elegit te tamẽ vt illius perſonã ſuſti
neres:magna certè in te fides,& graue tuę ſpecta-
tæ virtutis teſtimoniũ:ſed ſolo tuo nomine ac opi
nione Tridentinum Concilium promouere potes:

nec enim tibi vel prudentia deest,vel auctoritas, vel felicitas. Ab Oriente adduc semē Christi Iesu, ab Occidēte congrega reliquias: dic Aquiloni & Austro,noli prohibere.piscatores sunt hominū Patres Concilij,piscabuntur eos de aquis multis:venatores sunt,venabuntur ad vitam,nō ad mortē: pastores sunt,animā suam ponent pro ouibus Domini:& siquam inuenerint aberrantem,imponent super humeros suos, & conuocatis amicis dicent: Cōgratulamini,quia inuenimus ouē quæ perierat. debitores sunt vt rationem reddant poscentibus de ea quæ in eis est fide ac spe. Iidem satisfacient omnibus Græcis,barbaris,sapientibúsq; & insipiētibus.Non dicent,hæc dicitis,hæc dicimus:dicēt, hæc dicit Dominus:Rationi,quam indidit:verbo, quod docuit: auctoritati Ecclesiæ,quam tradidit. Quis sobrius rationi,quis catholicus scripturę,quis pacificus non cedat Ecclesiæ? Aperiātur iam portæ vrbis tuæ magnanime Princeps ; die ac nocte non claudantur:sic consurgent tibi montes & colles,valles,turres,& occupabit salus muros tuos,& portas tuas laudatio:& vocabunt omnes gētes ciuitatem tuam ciuitatem domini Sion sancti Israel: & ponetur in superbiam seculorum,vt & gētes & reges ambulent in lumine splēdoris tui:& magno illi tuo nomini , quod iam per omnes oras longè latéque vagatur,& domicilium certum nō habet, perpetuis gratulationibus plaudāt & Alemani populi.O dilecte Deo & hominibus Madruci,in cuius vnius ditione vos olim vagè desertos & turbulentis erroribus implicitos incomparabilis ille PAVLVS III. diuina mente & consilio præditus,

tus, Ecclesiæ memor, sui oblitus, per Spiritum sanctum ad viam veritatis reuocauit.

Ad vos modò Patres à quibus & exorta est, mea redit oratio, non vt vos admoneam, vel excitem, qui mihi studio & feruore longè præcurritis: sed ne mea vox sacerdotis officio defuisse videatur. Venimus, vidimus, vicimus Patres: & eum aditũ quẽ humani generis hostis summis quibus potuit conatibus mensibus & annis superioribus obstruxit, Deo fauẽte referauimus. Quanta est hæc gloria, quanta dignitas, quãtus honor? Quid enim putamus sit aperire fores Concilij, nisi aperire fores cæli? vt effundat super nos thesaurũ illum optimũ fontem aquæ viuæ splendidum tanq̃ crystallum procedentem de sede Dei & agni: vt simus ipsi in primis Dei docibiles, deinde per nos repleatur terra scientia domini velut aqua maris operiẽtis. Cauẽdum est igitur, ne dum ad nos curãdos Dei munere aperitur cælũ, nostra iniquitate claudatur terra: nec viuidos illos solius velleris imbres area infelix excipere possit. Aperiatur, aperiatur terra cordis nostri Patres: & si hactenus oppilati fuimus fumo & sulfure illius magnæ fornacis & putei abyssi, iam exhalare incipiamus: & dilatatis venis tanquã sitientes glebæ, atq; arida arua scindamur planctu, fletu, orationibus, ieiunijs, eleemosynis, lachrymis: plorãtes inter vestibulũ & altare, velut indigni qui accedamus ad aras, postquã omne malum prodire de tẽplo vetus querela est. Nolite errare Patres, Deus nõ irridetur, neq; patitur irrisores: sed qui habitat in cælis, irridebit eos. Spiritui sancto hodie sacra decreuistis: felix principium ac

multarũ frugum multa principia. Sed ô q̃ bonum erat nobis, si mali nõ fuissemus! Si pietatem ac sinceritatem de cordibus nostris eijcientes, vel ficti vel immundi, sanctum Cõcilium, cuius vel solo nomine in tam magnã expectationem excitatus est totus orbis, auspicati nõ fuerimus: ora quidem & labia Spiritus sanctus aperiet, vt os Caiphæ, vt os Balaam, ne errantẽ Concilio Ecclesiam solã errare contingat: pro qua rogauit Christus exauditus pro sua reuerentia: & malas mentes replebit spiritus nequã missus à Domino, vt fiant nouissima nostra peiora prioribus: & demũ insultent nobis inimici nostri, Nunc stent si possunt concilia vestra: & ipse Deus ait: Væh vobis profundi corde, qui inistis cõcilium, & non ex me: orditi estis telam, & non per spiritum meum: an non legistis, Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, in concilium eorum non veniat anima mea? Et quæ sequuntur.

Nihil in vobis sibi vendicet odium Patres, nihil fauor vsurpet, nihil præmium euertat, nihil corrũpat munerum vel personæ acceptio: nihil possit timor vel amor potẽtiũ: absint colligationes impietatis, consilia vanitatis, supercilia contẽtionis, conuenticula malignantiũ. Cauete de lætitia iniquorum: & sine cæde, sine sanguine, sine excidio remp. nostram ab ijs oppressam, ab illis desertã, à multis proditam liberabitis. Vobis præsidia Ecclesiæ nõ desunt: vos ne deesse Ecclesię videamini, prouidete. Volũtates vestræ igne illo ardeãt diuinæ charitatis, quã Christus venit mittere in terrã. Intellectus vestri scrutẽtur quid sit optimũ in primis pro Ecclesia, tũ quid expediat, quid deceat, quid liceat.

Irascendi

Iraſcendi vis,ſcelerũ nõ hominũ odio,pio,ſalubri,
diuinóq; feruore excandeſcat: & zelus domus do
mini,quæ niſi noua hęc lux Dei optimi maximi,&
qui poteſtate proximè ad Deũ accedit,PAVLI III.
prouidẽtia oblata fuiſſet,iam ad interitũ verteba-
tur,illam nõ comedat modò,ſed deuoret.Poteſtas
cõcupiſcibilis ſanctis deſiderijs accẽſa,& perfuſa
ſpiritali gaudio,vnã illã pacẽ quæ exuperat omnẽ
ſenſum,& deſideret & ſuſpiret.Dirigite pedes ve
ſtros in viã pacis huius:meditamini in lege domi-
ni die ac nocte:ſanctificamini intus & foris,verita
tẽ diligite:agite vt ſitis opere quàm ſermone potẽ
tiores:nihil pręcipitãter,nihil præpoſterè,imò ma
turè omnia & ſuo ordine fiant.nolite ſapere pluſq̃
oportet,ſed modeſtia veſtra nota ſit omnibus ho-
minibus.ſobrietatẽ ſapite:de craſtino nihil ſoliciti
ſitis.deſcendet ſuper vos & requieſcet ſpiritus do
mini,vt ex altis his ſubſellijs iudicãtes orbẽ,quaſi
obediente Deo votis hominũ,quod nulli vnq̃ tri-
bunali cõceſſum eſt,dignè dicere valeatis,*Viſum
eſt Spirituiſancto & nobis.* O vox, ô tuba,ô toni-
tru,ad cuius ſonitũ retrorſum cadẽt inimici Chri-
ſti,cuius iuſſa vel decreta neq; ſummis patribus cõ
temnere aut detrectare licebit.Vos enim omnibꝰ
Patres qui ſacroſanctæ huic œcumenicę ſynodo re
bellãtes eò inſolẽtiori furore proceſſerint,vt Pauli
Tertij,Caroli Quinti,Frãciſci Primi(illũ caput ha
bet poſt Chriſtũ hæc Tridẽtina ſynodus,hos verò
dexterã & ſiniſtram)iuſtam irã atq; indignationẽ
quãdoq; mereantur, non inacceſſa mõtium iuga,
neq; vaſtæ paludes,neq; mariũ ſinus aut fluuij im
menſi eos tueri poterũt,aquilis velociores,ac leo-
nibus

nibus fortiores hoſtes Cõcilij,rebelles Spirituſſan-
cti,qui illud eſt Cõcilio,quod anima corpori,perſe
quẽtur & apprehẽdent,& cõculcabũt donec defi-
ciãt.Eia igitur Gręcia mater noſtra,cui id totũ de-
bet quod habet Latina Eccleſia: Eia Hiſpania,cu-
ius ſi nõ propagatæ,at cõſeruatæ catholicę religio
nis perpetua gratulatio etiã à tuis hoſtibus decre-
ta erit:Eia Gallia,cuius Chriſtianiſſimũ nomẽ nec
augeri poteſt meis laudib9, nec cuiuſq̃ vitupera-
tione decreſcere:Eia Germania,quę & gladiũ nũc
& imperiũ & ſceptrum habes,quæ acerrimos hęre
ſis & oĩs infidelitatis hoſtes ſemper protuliſti:Eia
Italia,quę eo magis in tãtis rerũ turbinibus ſanctę
Eccleſiæ debes,quæ vt Germania rerũ potitur,ſic
tu illo ipſius Petri ſolio tãta gloria cęteris nationi-
bus præſtas & antecellis:Eia oẽs quotquot ſub cæ
lo eſtis,qui Chriſtiano nomine cẽſemini,quos ex-
petiuit ſatanas vt cribraret ſicut triticũ:Rogat,ob
ſecrat,deprecatur cũ ſacroſancto Cõcilio PAVLVS
III.ſui oblitus,veſtri memor:venite,agnoſcite,vi-
uite,nolite perire,recõciliamini:omnia parata ſũt,
venite ad nuptias.ſiqui verò intrare erubeſcãt,vos
qui potentiores eſtis,intrare compellite:ne quan-
doq; eis dicatur,Clauſa eſt ianua,neſcio vos,diſce
dite. O Chriſte, omnes iſti cõgregati ſunt,vene-
rũt tibi,tibi inq̃,nõ ſibi:tu aſpirãdo pręueniſti,ad-
iuuando proſequere:& intercedẽte beato Vigilio
Tridẽtinę vallis tutelari,Tridẽtinũ Cõciliũ ita fo
ue,vt omnis eius actio,quæ hodie feliciter cœpta
eſt,per te quoq; & in tẽpore opportuno feliciſſimè
firmetur.Dixi.Vos nũc plaudite in Cõcilio iuſto-
rum & cõgregatione magna opera Domini.

Oratio

Oratio ad Patres in Concilio Tridentino habita à R. P. Fratre Antonio Marinario Carmelitano, quarta dominica Aduentus.

Vm appeteret tempus illud æterno conſilio præfinitum, Reuerendiſſ. Patres, vóſque obſeruandi Eccleſiarum Præſules, vt Chriſtus humanæ ſalutis negotium aggrederetur: poſt tot præclara de eo teſtimonia, nimirũ totius legis, omnium Prophetarum, Angelici concentus, paſtorum, ſapientum, Simeonis & Annæ, Ioannes Baptiſta Zachariæ ſilius in Iudæam à Deo legatus eſt, qui generis nobilitate, qui natiuitate admirabili, qui vitæ ſanctimonia, quiq; raris animi dotibus, parta apud Iudæos auctoritate, veluti lucifer ſolẽ Chriſtum præcurreret: ac Iudęorum corda, legis maieſtate plus quàm par erat prædita, ad Euangelicã fidem præpararet: ne inani legis fiducia, qua illi nimium ſibi indulgebant, fidei contemptores effecti, veræ iuſtitiæ ac ſalutis rationem, quæ non lege, ſed fide eſt, amitterent. Res hæc multo quidem altius tractanda eſſet: ſed ego veſtra fretus intelligẽtia, breuius quàm cauſa deſiderat, omnia differam, ſi primùm illud precatus fuero, vt qui ſolus verba vitæ habet, & à quo bonorum omnium ſumma proficiſcitur, mihi faueat, vt munus hoc, munus inquam ſuum, apud omnium aures & corda dignè abſoluere valeam.

Posteaquam ex vno homine peccatũ irrepsit in mundum, tantúmq; illius culpa valuit, vt vniuersum hominũ genus, morti & tyrannidi obnoxium redderet: cælestis ille pater pro sua in nos pietate saluti nostræ consulere studens, vnicum è cælis filium demittere, eundémq; nostra mortalitate indutum ad crucis supplicium tradere decreuit, vt qui mortalium viuæ fidei oculos in eum coniecerit, iustitiæ, æternǽq; vitę felicitatem consequeretur. Hæc erat vnica nostræ salutis ratio, quoniam peccati regnum nullis vel hominum, vel Angelorum viribus deleri poterat. Porrò lex illa naturæ similitudo quædam diuinæ legis, descriptio æternæ illius mentis rerum omnium principis, iuris & iniuriæ regula, humano cordi, vt lumen oculis indita, quanquã ante lapsum clara erat, cui etiam arbitrij vires congruebant, quæ ab illius ordine non retrahebantur, tamen post lapsum deformata est: accessit enim ei propter peccati labem, velut caligo quædam priorem detrahens claritatem, arbitriúmq; ob contrarios membrorũ impetus tyrannide peccati effrenatos ab ea deficere cœpit. Quo factum est, accedente astu satanæ grassantis in humanum genus, studentis in Deum contumacias augere, incitantis praua ingenia ad fingendas falsas de Deo opiniones, vt mortales suo ingenio, suísque viribus, non modò ad Deũ nõ erigerẽtur, ac proueherẽtur, sed quotidie magis ac magis ab illo se totos auerterent: in eámq; descenderent cordis cæcitatem, & animi impietatem, vt vilissimis quas natura gignit rebus, diuinæ maiestatis honorem exhiberent: peruersum sanè & iniquum religionis

gionis

gionis genus. Quamobrem viſum eſt diuinæ ſapi-
entiæ, legem externis tabulis inſcriptam per Mo-
ſen tradere, quæ legem illam interioribus animi
partibus iam olim fixam, peccati autem macula
oblinitam, ac velut refixam explicaret, & reſtitue-
ret, docens quales nos circa Deum, ac proximos
eſſe oporteat: pronuntians item iraſci Deum con-
tumacibus, de eiſdémque cum præſens, tum æter-
num ſupplicium ſumere. Mitto eam legis partem,
quæ circunciſionem, ſacrificia, ciborum delectus,
feſtos dies, cæteráq; præſcripta continebat, ad tẽ-
pus inſtituta, vt eſſent Euãgelicę veritatis vmbrę,
rudimenta, ac velut præludia quædam. Nam illarũ
inſtitutionum propria fuit ratio. Lex itaq; illa, quæ
recta agendorum ratio, morúmq; diſciplina erat,
cuíq; pœnarum ac præmiorum decreta iungeban-
tur, non externa tantùm facta, politicæ cuiuſdam
ac ciuilis vitæ mores exquirebat: ſed ſpiritales mo
tus, interiores affectiones flagitabat, hominémque
ad integram obedientiæ rationẽ erga Deum pro-
uocabat. Hanc autem abſolutam obedientiam na-
tura hominis iã corrupta, cuius partes intet ſe diſ-
ſidebant, præſtare non poterat: quin præterea euê-
nit, vt legis indicio proditis tot peccandi formis,
vniuerſus ille libidinũ exercitus velut ad pugnam
ac certamen prouocatus irritaretur, ac in omnes
vires ſuas collectus, & inſtructus, ad peccandum
atrocius ſollicitaret, & traheret, vt eſt humanæ cu-
piditatis ingenium in vetita niti, ac interdictis la-
ceſſiri potius quàm duci. Sic res in diuerſum exijt,
quando lege accedente, libidines non ſunt deuin-
ctæ, ſed excitatæ: peccatum non defecit, ſed abun-
dauit;

dauit: mórsq; & tyrannis maiores collegerunt vires:non legis quidem vitio:quæ, vt omnes scimus, ad honesta inuitat: sed naturæ nostræ prauitate, quæ rem per se bonam nobis in perniciem conuertit. Iure igitur Paulus conferendæ iustitiæ vim legi detrahit, asseuerans eos qui legis virtute se iustos esse prædicant, fidem exinanire, promissiones delere, Christi beneficium abnegare. Non enim ea est legis perfectio, vt ad pellenda quæcunq; prohibet, & perficienda quæcunq; iubet, firmum adhibeat præsidium:neq; à morte liberat: neq; à tyrannide redimit: neq; cor innouat: neq; libidines deuincit, neq; extinguit proprij amoris ardorem, neq; accendit charitatis ignem, neq; frangit satanæ tela, neq; occultas mundi fraudes reijcit. Absit, vt quę Christi sunt, legi adscribamus, & legem extollentes Christum deprimamus. Nam etsi lex ad bona opera multos attraxit, eos tamen Deo iustos non reddidit: quippe quos aut cōmodorum ratio, aut humanæ gloriæ aura, aut suppliciorum formido, aut ignominię fuga, aut alius quiuis pręter Dei gloriæ propositum, aduentitius pulsus ad eam obedientiæ formam adegit, vt externos membrorum motus legis mandato subijcerent, interim tamen manerēt in eis interiores illi, quos sola Christi gratia mūdos reddere potest, immundi affectus. Hominis itaq; priori tantū carnis natiuitate, ac cūctis præter Dei gratiā adhærentibus ei pręsidijs freti, quacunq; ratione prodierint bona opera, apud mortales fortè comperient iustitiæ locū: at apud Deū nimirū qui ad ipsum operū fontē, nempe cor mundum inspicit, iustitiæ laudem frustra sibi vendicabunt

bunt,quãdoquidẽ sine Christi gratia omne cor immundũ est.ideóq; omne opus bonum ab eo procedens,velut eius immunditiẽ olens ac spirans,Deo immundũ est:etsi nullis sempiternis,aut præsentibus supplicijs,quinimò tẽporalibus præmijs, non dicam æternis,dignum esse potest. At verò accedente diuino afflatu,per quem cor mundum creatur in homine, viua fide in Christum erectus homo,nulla vel cõmodorum, vel gloriæ expectatione:nulla vel suppliciorum,vel ignominiæ formidine: nulla deniq; externa mundi impulsione actus, sed Dei gloriam in primis spectans, legis mandata vltro absoluit,ea alioqui si nunquã tradita fuissent absoluturus. Eius enim menti noua quædam fidei, spiritus, ac vitæ lex indita est, quæ peccata omnia destruit,verius q̃ prohibet:bona omnia procreat,verius quàm pręcipit.Quæ proculdubio Paulo legis opera non sunt. cur enim legis opera vocabis, quæ lex non effecit: & quæ quanuis à lege præcipiantur,nihilo secius non præcepta efficerentur? Qui his operibus fretus est, verè apud Deum iustus est. His enim iustitiæ rationem scriptura nõ detrahit.Prodeũt enim à fide,ac arbitrio fide pręditο.Fides igitur non lex,fides inquam non nuda, soláve,quæ Iacobo mortua dicitur,sed animo concepta, arbitrio recepta, ad vsum sanctorum operũ admissa,quæ Paulo per dilectionẽ operans, Patribus viua est,veram iustitiam parit. Proinde nemo existimet inanem fuisse legis vsum, etsi veram iustitiam nõ contulit.Et vt taceam non mediocrem illam ex lege vtilitatem, quæ in publica pace, ac tranquillitate sita est,ob quam rem & magistratus

humano generi Deus præfecit: in hoc certè profuit lex, quòd per eam cognitũ est peccatum. quæ res ad exquirendam & capessendam iustitiam nonnullus est gradus. Multum enim promouit ad vitæ puritatem, qui suam impuritatẽ agnouit. Fit sanitati vicinus, qui suum cognoscit morbum. Exoptat libertatem, qui suæ seruitutis miseriam cernit. Expetit lucem, qui se tenebris obductum esse deprehendit. Tum adepta iustitia, tanti beneficij magnitudinem & clarius intelligimus, & gratius seruamus. Quo magis enim lege ostensum est eminens ac sæuiens peccatum, eo magis Christi à peccato redimentis clementia, & virtus elucet. Itaque dulcior fit vita, quæ morti succedit: iucũdior lux, quæ sequitur tenebras: pretiosior libertas, quæ post seruitutem recipitur: delectabilior sanitas, cui cedit infirmitas: felicitas suauior, quæ post miserias exoritur. Propterea negat Apostolus eũ sub lege esse, quem Christi gratia redemit. Etenim quemadmodum puero adhibetur pædagogus, qui tantisper eum instituat, ac virga coerceat, donec adultus ad honesta feratur, tum enim ille pædagogo imperat, omniúmq; virtutum honestatẽ & decus, nõ pædagogi impulsione, sed propria animi magnitudine ac moderatione conseruat, ac ad heroicum quendam laudis ordinem, quem nec ostendisset pædagogus, sese erigit & prouehit: sic propemodum homini data est lex, donec euangelica fide fuerit renouatus. Accedens enim illa eum à legis imperio liberat, non vt illius præscripta impune transgredi valeat, sed vt ea ex corde absoluat, Christi gratia non legis ratione ductus: quinetiam

supra

ſupra legis mādata, multa Deo gratiſſima pro Dei gloria abſoluat. Hæc eſt patres ampliſſ. Euangelica illa libertas, quam nōnulli, ô cœnum, ô labes, ad carnis licentiam, & morum corruptelam accōmodant, & ceu turpitudinū velamen, ac omnium vitiorum prætextum magno verborum lenocinio ſimplicioribus animis ad frangenda Satanę tela inexercitatis proponunt. Et vtinam non feciſſent, vt illi eam peccandi occaſionem velut vitæ ducem ſibi præfixerint, vota, cælibatum, ſacras preces, ieiunia, Eccleſiæ inſtitutiones contemnentes: cum hæc omnia quæ ipſi contemnunt (Chriſte, quando hos vindicabis, & euelles errores?) adeò Euangelicæ libertati non aduerſantur, vt ſint eius digni fructus, ſolatia, delitiæ, atq; fomenta. Felices qui hac Euangelica libertate freti, velut ſponſa ſponſo Chriſto iuncti: velut filij clementiſſimo patri Deo redditi: velut diſcipuli prudentiſſimo doctori Spirituiſancto traditi: Chriſti amore flagrāt, à quo viciſſim ſumma charitate complectuntur: Deo honorem exhibent, à quo tuendi alendíq; ſuſcipiuntur: Spirituſſancti monita, & inſtitutiones tenent, à quo ad rectam vitæ rationem diriguntur, atque formantur: vt omnium actionum ſuarum ſcopus ſit, non humani decoris ratio, quam lex naturæ exigit: neque pœnarum, aut præmiorum propoſitum, quod ex lege ſcripta eſt: ſed Dei gloria, pro qua prōpti ſint omnia cōmoda ex corde contemnere, omnia ſupplicia libēter ſuſtinere, omnem humanæ gloriæ rationem ſponte reijcere, omnia opprobria ſine vlla recuſatione ſubire, deniq; amicos, fratres, parentes, ſeipſum vſque, ac patriam abnegare, &

odio habere. Quàm grauiter errant, qui Patres ante Christi aduentum Domino seruientes, sub lege naturæ aut Mosis fuisse, earúmque legum virtute, se Deo iustos exhibuisse contendunt! Fuerunt & ipsi fidei ratione ab earum legum imperio redempti; qui Dei gloriam ad quam fide dirigebantur, omnium cogitationum atque actionū suarum regulam tenebant. Vnica enim iam inde ab initio mundi vsque in finem parata est via salutis, per fidem in Christum, etsi diuersa diuersis temporibus instituta fuerunt fidei symbola. Nec minus errant, qui neminem Christiani nomen profitentem, sub lege carnis, aut naturæ, aut Mosis esse prędicant. Velim Christiani omnes Christi beneficiū agnoscerent, Christiana libertate fruerentur, præclaram ac gloriosam Ecclesiæ conditionem spectaremus. At si mihi ostendes ex eis raptorem, sacrilegum: Neronis, aut Pharaonis similem: sub lege carnis eum esse contendam. Si liberalem, continentem, vel Catonis, aut Scipionis præstantem virtutes, humani decoris spectatorem: legis naturæ partum agnoscam. Si orantem, ieiunātem, eleemosynas erogantem, pharisæorum more ad commoda inspicientem: legis Mosaicę seruum videbo. Si humilem, patiētem, Abelis aut Abrahæ obedientiam referentem, Dei gloriam spectantem: fidei germen gloriosum venerabor, cui subiectæ adiacent omnes leges. Aliud enim est legem habere, aliud sub lege esse, aliud legem absoluere. Plures vni leges aderunt, sed vna dominabitur, & dux erit operum. Et quoniam finibus mensurantur opera, fit, vt diuersarum legum similes, quæ sunt

in hac

in hac luce oculis hominum actiones, Deo fines ſpectanti longè diſſimiles ſint. Cæterùm, vt redeā Patres ampliſſ. vnde initium ſumpſit oratio noſtra, quanuis antequam veniſſet Chriſtus, tot patres fidei virtute à Deo gratiam iniſſent, tamen maiores noſtri à Chriſti aduentu fidei & gratiæ tempus deſcripſerunt, legum auſpicijs tempora præterita tribuentes: nimirum, quia Euangelium fidei & gratiæ denuntiatio, quod prius apud paucos Iudæos, nec ſatis quidem apertè audiebatur: poſt Chriſti aduentum vbiq; locorum ac gentium in hominum ore, oculis, auribus, manibúſque tractatum eſt. Et quoniam nihil præteritum eſt argumētorum, quæ tantę rei hominis captum longè ſuperanti, fidei locum apud homines præpararent: commodum, ac ſuo tempore Ioannes Baptiſta dilectus Chriſti prę-curſor, ac legis & Euangelij velut confinium, prodijt ex eremo, vbi à puero vitæ auſteritate Heliam retulerat, quo eundem ſpiritu & virtute referret, cum Tiberius Cæſar annum iam x v. rerum ſumma potiretur, Iudæorum regnum temporibus illis in quatuor alienigenas adminiſtratores, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Liſaniam diſtractū erat: vt quemadmodum erat in oraculis, Meſſiam adeſſe ſignificaretur. Ipſa autem ſacerdotij maieſtas, velut in proximo abroganda, penes duos ſacrilegos Annam, & Caipham, mercenaria & vaga erat. Rebus itaque tum regni, tum religionis Iudæorum ſic diſſectis: Ioannes in eam quæ Iordani adhæret regionem ſeſe contulit: omnes qui ad eum veniebant, ad delictorum confeſſionem adhortabatur, eoſdémque baptizabat, interim do-

E.ij. cens

cens se aqua corpora lauare, at Iesum fore vnicum salutis auctorem, cuius cælesti virtute corda essent sanctificanda, ac omnibus in eum credentibus gratis iustitia conferenda: Pharisæos, ac Sadducæos, quos fucata illa legis opera tanquam iustos, ingenuósque Abrahę filios, ac Deo gratiosos efferebant, prorsus iniustos, viperarum progeniem, Deóque odiosos esse declarauit. Non enim, vt par erat, Abraham viua fide referebant. Propria benefacta, quod arrogantiæ erat: aliorum peccata, quod erat liuoris & malitiæ, cõmemorabant: & toto (vt aiunt) cælo errantes, à lege, quæ diuinum furorem erat illis ministratura, iustitiæ ac salutis rationẽ expectabant, quinimò se adeptos esse gloriabantur. Hanc vnam iustitiæ & salutis viam Ioannes omnibus ostendebat, vt ex corde resipiscentes, legis fiduciam arcerent, sese deijcerent, ac impuros esse confiterẽtur: & in Iesum Christum mortis & peccati destructorem, iustitiæ & vitæ restitutorem crederent. Hæc autem fortuitò non agebantur, quæ Esaias multis retro seculis vaticinatus est: Vox, ait, in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius. Nõ erat Ioannes verbum per quod facta sunt omnia: sed vox, quæ verbum illud nostra mortalitate indutum explicabat. Non erat Dei virtus, hominum corda occultè sanctificans: sed vox, quæ in hominum auribus recipiebatur, vt ad sanitatem illi corda præpararent. Non erat lux, mentiũ tenebras expellens: sed vox, quæ dormientes excitabat, vt ad exortam lucem sese conferrent. Non erat ornatissimus ille spõsus, & rex Ecclesiæ: sed vox, quę cunctos inuitabat, vt venienti sponso & regi occurrerent

rent

rent. Non erat mediator Dei & hominum : ſed vox mediatorem præcurrens, vt audiant exules adeſſe per quem irato Deo gratis recõciliari poſſent. O vocem,prophetarum vocibus prænuntiatam : ô vocem Angelica voce ſub ipſis ſacrorum myſterijs commendatam: ô vocem deniq; Chriſti voce omnibus ex muliere natis præpoſitam. Clamabat, Exhibete cor veſtrum Deo,cogitationes, affectionéſque veſtras in eum dirigite. Iam enim tẽpus appetit, vt Euangelica doctrina innouetur orbis:quamobrem pauperes humiles,legis fiducia ac philoſophiæ ratione deſtituti,mundóque abiecti, qui Eſaiæ valles ſunt, cæleſti ſapientia cæleſtibúſque donis replebuntur. Contrà elati maieſtate legis,aut humanæ ſapientiæ ſupercilio,mundóque montes & colles admirabiles, prorſus impij & inſignes ſtulti declarabuntur.Et qui ad execranda facinora prauo corde nunc prolabuntur, fide erecti ad veram felicitatis viam dirigentur: fiéntque facilia, ac ſuauia legis mandata, quibus nunc videntur aſpera, & impoſſibilia : vt volentes ac gaudentes verè abſoluant, quæ nunc lege acti abſoluere fingunt. Hanc felicitatem nemo conferre poteſt,niſi Ieſus. Conferet autem omnibus, qui viuæ fidei oculos in eũ coniecerint. Corporis oculis eum conſpicere,eſt tanquam felicitatis pars,modò adſit fidei intuitus:ſin ſecus, maioris infelicitatis erit occaſio. Fidei conſpectus omnibus ex æquo prodeſt. Qui in eum crediderit, Dei beneficio ſeruabitur. Qui ab eo fidei oculos auerterit, ſuijpſius vitio peribit. Iam verò Patres ampliſſ. vt inſtitutæ orationis exitum expediam,

fuit iam olim Esaiæ oraculum absolutum : totus orbis Dei salutare vidit, & Euangelica doctrina innouatus, viam Domino parauit,& semitas eius rectas effecit: aspera ad æquitatem,praua ad lenitatem versa fuere. Tot enim hominum millia relictis patrijs legibus,abiecta humanæ sapientiæ ratione,pulsis diuitiarũ ac voluptatum studijs, spretis cæremonijs, ac ritibus, quibus ab incunabulis assueuerant:abnegatis,& repudiatis Dijs,quos tot templis, sacrificijs,festis diebus, magna religione colebant, ad Iesu nomen genua submisere. Iesu nomen,gentes omnes ore, corde, pietate, sanguine,veneratæ sunt:& ex tanta morum, institutorũ, deorum discordia,concordes factæ,in vnicã Christi religionem, vnicam sacramentorum rationem, vnicam Dei gloriam conuenere. nec potuit satan obsistere per Philosophos omni scientiarũ ratione pollentes:per Iudæos religionis Mosaicæ prætextu aduersantes: per Rhetores eloquentiæ viribus admirabiles:per Sophistas disputandi subtilitate pertinaces: per Cæsares omni tormentorum genere sæuientes:quin cælestis illa doctrina, cunctas totius orbis regiones inuaderet,persuaderet, vinceret,possideret.Interim bonorũ direptiones, edicta, tribunalia, confiscationes, proscriptiones, exilia, carceres, virgæ, secures, bestiæ, cruces,ignes,mortes,in rem Euangelij & fidei profectum erant. Nunc verò (nos miseros, in quam descendimus confusionem ! in quas Dei iras incidimus!) in Europæ angustijs arctata est Ecclesia: & Christus cõtemptui habetur,vbi olim summo habebatur honori. Et ne antiquus ille aduersarius vel ex

vna

vna parte insidias nõ paret,surrexerunt domestici
hostes , grassantes in reliquam hanc Ecclesiam ad
angulum coactam,odio & armis infidelium expo-
sitam:aliqui pastores dormientes,vel mercenario-
rum(ne quid grauius dicam) vices gerentes:non-
nulli principes in tyrannidem & bellorum furo-
rem versi, quorum ambitioni nullus est terminus:
multi doctores ore quidem piè docentes,at operi-
bus impiè dedocentes: plerique perfectionis vitæ
rationem profitentes , at scandalis cuncta pertur-
bantes : tot omnium generum, ætatum, ordinum,
viri ac mulieres , ethnicorum ac turcarum potius
quàm Christianorum vitam referentes : denique,
quod omnium est perniciosissimum,tot ministri sa
tanæ in angelos lucis transfigurati, qui leges,ma-
iorum instituta,patrum sententias probatas,Chri-
stiani populi consuetudines , qui sacramenta, san-
ctorum honores , & quid non sanctum ? conte-
mnunt,reijciunt,execrantur. Interim exercitatio-
ne scripturarum, quas pro ingenio ac libidine po-
tius lacerant : eloquentiæ lenocinio , linguarum
eruditione freti,veterem Ecclesiam,Apostolicam
ipsi dicunt: at re vera carnalẽ veteris Adæ filiam,
satanǽque sponsam, gloriantur se velle restituere,
ac procurare viæ & semitarum Domini ornatum,
hoc est(vt euẽtus ostendunt)Christianã Rempub.
perturbare,turpitudinum licentiam cunctis facere.
O Ecclesia, ô fides,siccine in amarum vobis verte
runt omnia?siccine vos oppugnant, qui propugna-
re debent?Itáne Euangelium,& scripturæ, quibus
olim vicistis orbem,conculcastis idola,profligastis
errores,destruxistis vitia,erexistis Christi gloriam:

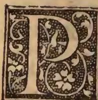
nunc in vos scutum,tela,arma,facta sunt,quibus ex hoc angulo eijciamini? An vos tot procellis, fluctibus,tempestatibus periclitantes ita destituet Iesus,vt nulla sit aurora,in qua veniens dicat vento,Quiesce,& mari,Tace? Sed iam videre videor Iesum super aquas ambulantem, eundémque audire dicentem: Confidite, ego sum, nolite timere: postquam vos Patres ecclesiastica dignitate præminentes,omníque doctrinæ genere insignes, vos mundi lumina & decora, volente ac disponente Deo, in præclaram hanc vrbem singulari PAVLI III. Pont. Max. & Caroli V. Cæsaris inuictissimi,tum prouidētia,tum auctoritate conuenistis. In tot enim támque grauibus opinionū dissidijs, quibus nunc omnia miscentur: in moribus seculi adeò corruptis, quibus Ecclesiæ facies dehonestatur:in tam diutinis bellorum tempestatibus,quibus & suo ipsius, & alieno gladio Christianus orbis est oppressus & afflictus:vnde expectare possumus, vel veritatis lucem, vel morum formam,vel firmæ pacis serenitatem, nisi ex hoc vestro consessu:vbi Christus adest corda vestra afflaturus, & ad cuncta quæ agenda sunt directurus? Hoc anno XV. quo Carolus V. coronatum agit Imperatorem:quemadmodum olim in Ioanne fuit, vestra opera fauente Domino Esaiæ oraculum languens, & penè emortuum, sua nempe veritate destitutum absoluetur, vt parata sit Domino via, ecclesiasticis ordinibus ad veram suæ functionis nornam redactis,vt semitæ eius rectæ fiant: Principibus in firmam concordiæ rationem iunctis, vt aspera ad æquitatem, praua ad lenitatem

tem vertantur: populo ad ſtudium veræ pietatis compoſito. Quamobrem vbique exaltetur Chriſtus, omnes eum confiteantur ore, diligant corde, referant moribus & pietate. Quo in loco res Chriſtianorum ſint, videtis. fides eſt extincta: charitas friget: virtutes contemnuntur: timor Dei exulat: ſacramenta conculcantur: Sancti malè audiunt: euangelica libertas turpitudinum eſt prætextus: & quaſi in peccata conſpirant omnes. Ad vos itaque ſpectat tot Eccleſiæ neceſſitatibus, periculis, calamitatibus, ruinis occurrere: quam ob rem huc conueniſtis. Te autem inuocamus Ieſu Chriſte fili Dei viui, qui orans pro Eccleſia dixiſti: Pater, ſanctifica eos in veritate: qui pollicitus es eam aduerſus ſatanæ vires ſeruaturum eſſe, ac in medio vel duorum in tuo nomine conuenientium te adfuturum eſſe. Et precamur, vt Eccleſiam tuam ſanctifices, vt patribus in tuo nomine congregatis, ſpiritum tuum impartias, vt Principibus mentem des bonam, ne ad ſuam vtilitatem cauſas religionis inflectere procurent. Obliuiſcere Domine iniquitatum noſtrarum, & memor eſto miſerationum tuarum. non enim in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces noſtras ante faciẽ tuam: ſed in miſerationibus tuis multis. Exaudi domine: placare domine: attende, & fac propter nomen ſanctum tuum, quod inuocatum eſt ſuper populum tuum: ne fortè dicant gentes, vbi eſt Deus eorum? Vos autem per Chriſtum obſecro, obteſtórque Patres ampliſſ. vt ea concordibus animis ſpectetis, quæ digna ſunt pietate, profeſſionéque veſtra. In Ieſu nomine conueniſtis, ad Ieſu

gloriam

gloriam omnibus poſthabitis inſpicite: ſin ſecus, fruſtra vel ſex millia conuenietis. Nihil in vobis deſiderari permittatis, ſiue ad dicendi libertatem, ſiue ad patientiam laborum, ſiue ad ſedulitatem officiorum. Orationibus, ieiunijs, pijs operibus vacantes, conſentientibus paritérque ardentibus votis, corda veſtra dignum præparate templum, vbi Spiritus domini ſedeat, qui per vos in ſeſſionibus loquatur. Nemo ad ingenij oſtentationem, opinionem ſuam mordicus defendere gaudeat. Nemo procuret contentionum voces: ego Pauli, ego Apollo, ego Cephæ. Nemo metu hominū Deum contemnat. Nemo propriæ gloriæ ſtudio ductus, Chriſti gloriam obſcuret. Nemo aliorum monita, ſed nec Principum mandata tenens, Spirituſſancti conſilia reijciat. Sic enim coram hominibus, in primis autem coram Deo officium veſtrum probè vendicabitis. Dixi.

Oratio habita à R. P. Fratre Ambroſio Catharino Polito Senenſi ordi. prædicatorum in ſecũda ſeſſione Synodi Tridentinæ. IIII. Februarij M. D. XLVI.

PRæcelſa loci huius auctoritas, Patres ampliſſimi, iam nunc dicere incipientem, profectò maiore me timore ac trepidatione corriperet, niſi huic auctoritati exaduerſo veſtram opponerem auctoritatem, cuius iuſſu atque hortatu, non mea ſponte, hunc ipſum ego hodie conſcendi locum: tum iſta veſtri vultus plurimũ reuerenda maieſtas, omnem, quantacunq; mihi adeſſet, dicendi facultatem præriperet, niſi rurſus eiuſdem vultus veſtri ſumma gratia, ac benigna ſerenitas, quã his meis oculis mihi videor intueri, me ad dicendum etiam vehementius incitaret: deniq; ſola cogitatio excellentiſſimæ eruditionis, ac doctrinæ, qua tam ſelectam ex vniuerſo terrarum orbe ſynodum præfulgere conſpicio, hærentem faucibus contineret ſermonem, niſi vota precéſq; meas ad illum conuerterem, atq; in eo fiderẽ, quẽ nouimus & os mutorum aperuiſſe, & linguas infantium feciſſe diſertas. Verùm ne ſine gradu ego ille miſer homunculus & peccator ad thronum tãtæ maieſtatis accedam, adibo illam quã ipſe nobis inſtituit & aduocatam piam, & ſedulam precatricẽ. fauete votis.

O ſummè gratioſa, & vna inter mulieres ſingulariter benedicta, Maria virgo, quæ vt primogenita filia,

filia, vt primaria sponsa, vt fidelissima socia, denique mater charissima, ante omnes felices animos & beatos spiritus propè tuó Emmanueli assistis, Aue, & impetra mihi hodie eloquium viuum, eloquium feruens, & efficax, nõ in comptis humanæ eloquẽtiæ verbis, sed in ostẽsione spiritus, & virtutis: quo auditorum corda magis ac magis ad opus Dei inceptum feliciter peragendum inflammẽ, in eius gloriam, & nostram totiúsque Christiani gregis lætitiam perpetuam & salutem. Amen.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarũ, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni desolatione nostra. nam quod à cunctis bonis tanto tempore est desideratum, & tantopere efflagitatum, & expectatum: ecce nunc ego magno cum animi mei gaudio his meis oculis circunspecto, te, videlicet, Synodum venerandam œcumenicam, non solummodo indictam, non solummodo collectam, verũ etiã iam ostio in nomine Domini patefacto confidenter ingressam in sancta, vt æternæ nostræ redẽptionis obscuratas ab impijs veritates, ibi aspicias, nobis decernas, atque populo patefacias. Verè gaudeo Patres optimi, quia misericordia & manus Domini fecit hoc. & ideo vehementer cupio, vt hoc meum gaudium, quod commune est piorũ omnium, de spe magis quàm de re conceptum, vestra opera nobis perficiatis: vt ego seniculus huius mei tam diuturni desiderij compos factus, aliquando possim canere canticum cum sene illo iusto, de quo nudiustertius audistis, quòd responsum acceperat à Spirituſancto, nõ visurum se mortẽ donec

videret

videret Chriſtũ Domini.vidit, & gauiſus eſt.neq;
ſolùm vidit; verùm etiam ſuis in vlnis eum geſta-
re meruit,qui portat omnia verbo virtutis ſuæ: &
lætabundus in eum canticum erumpere, Nunc di-
mittis ſeruum tuũ domine ſecundum verbũ tuum
in pace, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum: &
quod excurrit. Hoc autem ego, vt verum fatear,
nondum poſſum, donec quod nunc in floribus vi-
deo,detur mihi ſpectare & carpere in ipſis fructi-
bus.Interim verò abſque metu multo, ac ſolicitu-
dine multa eſſe non poſſum: metuo enim multum
ab ingenio Satanæ, quia Satanas eſt, hoc eſt bonis
omnibus incœptis aduerſans, tantóque magis ad-
uerſans,quanto diuiniora, & ad plurimorum ſalu-
tem magis nouerit attinere. Qui enim paradiſum
Dei conturbauit in cælis draco ille rufus, ibíque
ſchiſma condidit tam inſigne: & de alio paradiſo
parentes noſtros tantis ornatos donis extermina-
uit,proſternens,vulnerans, & expolians: & ipſum
Dominum in deſerto nõ eſt veritus adoriri: puto,
quòd neque tibi parcet, neque veſtram verebitur
ſanctitatem:imò niſi aſſumatis armaturã Dei, ſcu-
tum fidei,thoracem iuſtitiæ,& galeam,ſpem ſalu-
tis,ſtrictum ſpiritus teneatis enſem,vigiles,prom-
ptíque ad feriendũm, cæſim punctímque, ad dex-
tram & ſiniſtram, profectò inſano illius furori, &
incomparabili calliditati non reſiſtetis. Eſt igitur
verbum Domini monentis vos in Petro,& dicen-
tis: Simon,Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt
cribraret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te,
vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuer-
ſus confirma fratres tuos. Hoc enim totum ad te
pertine-

pertinere, ô Synode sacrosancta, non dubito: tu enim iuxta spiritus intellectum Petrus es, quia qui Petri claues obtinet, in te includitur, caput tuum. Caue igitur à cribratore. considera quòd Apostolicum senatum aggressus, vnum saltem de duodecim cribrando lucratus est. Cribrum est corpus illud Domini sanctissimum, flagris cæsum, & clauis & lancea perforatũ. Corpus illud significat Ecclesiam, quæ caput habet vnum dominum Iesum, cuius vices in terris gerit PAVLVS huius nominis III. Qui non est sub capite, non est in corpore. qui vicarium spernit, spernit & dominum. qui cũ hoc non congregat, dispergit. qui ab hoc segregatur, de cribro decidit, & iam non est Christi, sed Satanæ. Sic igitur vnusquisque se cõponat in cribro, vt quauis diaboli concussione nõ excidat. Quod erit, si vnũ in Christo dicamus omnes, & non sint in nobis schismata. Dicet hæreticus, Adularis papista: dicet calumniosus, Aucuparis Catharine: clamabit autem Ambrosius Cath. teste Deo, non adulor ô hæretice, nõ aucupor ô amice, sed verba exploratissimæ & cõpertissimę veritatis pronuntio: & eius veritatis, quam qui non asserat, frustra falsóque de Christiano nomine gloriatur. Sed ad rem.

Habetis ergo in exẽplum & typum vestrum Petrum, primò quidẽ auersum & negantem, vt discatis cauere: tum eundẽ conuersum & confitentẽ, vt discatis fortiter agere, & sapiẽter. Cõsiderémus ergo primũ, qua de causa vir ille tam cõmendatæ fidei, & qui paulo antè tam pertinax & securus aiebat: Et si oportuerit me mori tecũ, non te negabo: mox ad vnius ancillulæ voculam trepidãs tam di-

sertè

ſertè negat:vt illi bene cõueniret, Hui victus vno verbo tam citò? Et paulo pòſt ab alia interpellatus ancilla, etiã periuriũ cum negatione coniungit: & tertiò ab homine turbulẽti vultus perterrefactus, etiam deteſtando anathemate ſeipſum ferit. Vnde igitur tanta imbecillitas, quæſo, & inconſtantia? Quis neſciat, quòd ab illa nimia de ſemetipſo cõfidentia? Diſcamus igitur in primis timorem cautum, & non malè tutam ſecuritatem: id eſt, nõ eſſe confidentes in nobis, quaſi in nobis: dicente Domino: Sine me nihil poteſtis facere: ſed eſſe animoſi in illo qui dixit, Ego dabo vobis os, & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes aduerſarij veſtri. Nolite putare res arduas, & adeò præclaras & ſalutares effici poſſe, abſque oppugnatione, & diſcrimine magno per malignum. Credite nõ deeſſe illi ancillas in atrio fortiſſimas, & promptiſſimas ad debellandum. Video quòd taciti quæritis intra vos, quaſnam ego dicam ancillas. audite. Eſt quidem ancilla prior valde fortis, & audax: neque longè abeſt ab vnoquoque noſtrum. & ne vos morer diutius: ancilla hæc eſt vnicuique caro ſua, quę in atrio pontificis verſans, hoc eſt terrenis bonis, & cõmoditatibus vitæ huius incumbens, etiam Petrum ibi ſecum morantẽ poteſt adigere ad negandum. Non enim aſcẽdit illa ſuperius, vt legẽ Domini contẽpletur, & probet vtiliora: neq; enim poteſt: cuius prudẽtia inimica eſt Deo, & aſſiduè contra ſpiritũ militat (atq; vtinã non ſæpenumero cũ victoria) cui potius ancillari debebat. Hæc ſtolida eſt, & ſolũmodo quod eſt ante pedes aſpiciẽs, nouiſſima, & quæ alterius vitæ ſunt, non conſiderat.

Quare

Quare ad omne opus bonũ inuenitur ignaua,querula,garrula,cõtumax:est item loquax,procax, temeraria, auida, popularis, & noxiæ libertatis: odit luctũ, horret ieiunia, esurie murmurat, solicitatur de crastino, vigilias non nisi ad ludos & lasciuias tolerat,orationes fastidit:ad turpiloquia, scurrilia, vana,impudica, gerit aures patulas & erectas: ad seria verò, & ad verbũ Dei, laudésque diuinas, penitus obturatas & graues. Deniq; in omnibus quæ sunt spiritus & pietatis, semper importuna interstrepit, ac permolesta. Hæc istis nouarum sectarũ auctoribus, & facibus orbis terræ,magna ac penè cũcta subministrauit fomẽta. Quã ob rem summopere ab illa cauendũ est nobis,vtpote impudente, petulante,pellice,ac malè præcincta:contra quam Dominus ait:Sint lumbi vestri præcincti,& lucernæ ardentes in manibus vestris: & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptijs. Attendite ne grauentur corda vestra crapula,& ebrietate: & veniat super vos repẽtina calamitas. Vigilate itaque,orate,castigate ancillam, redigite in seruitutẽ: ne qui alijs prædicare debetis,ipsi reprobi inueniamini. Hactenus de ancilla priore.

Subsequitur hanc alia ancilla, neque minus metuẽda,quippe quæ multos captiuos teneat, qui tamen de priore triũphant. Nam quanto celsior animus est,tanto (ni valde caueat) ab ista fortius detinetur. Hæc verò vt explicemus,est humanæ gloriæ cupiditas, & ambitio, quæ ancillatur hominibus. Hæc igitur quos sibi subigit, seruos hominũ facit, vt propterea non liberè veritatem cõfiteantur.

tur.propter quod ſcriptum eſt: Multi ex principi-
bus crediderunt in eū, ſed non confitebantur, quia
dilexerunt gloriam hominum magis, quàm glo-
riam Dei. Hæc mater eſt omnium hæreticorum,
& alumna. nam inflata de magiſterio præſumpto,
neſcit audire, tacere, diſcere: geſtit autem docere
ſemper & loqui. Hæc in tergi mantica ſuos, ne vi-
deat, recondit errores: in ea verò quæ eſt à fron-
te, rimatur alienos. Hæc ſemel emiſſum verbū re-
uocari non ſinit. non enim didicit à Sapiente: Pro
anima tua non erubeſcas dicere verum: Eſt enim
pudor adducens peccatum, & eſt pudor adducens
gratiam, & gloriā. Ac ſi dixerit, Pudet erraſſe, non
pudeat errorem agnitum confiteri, & emendare.
Hic eſt enim bonus ille pudor, qui tibi gratiam pa
riet, & gloriam. Nam labi, errare, neſcire, & decipi,
humanum eſt malum, & dignum venia: in agnito
verò errore velle præ pudore perſiſtere, non iam
humanum, ſed ſatanicum eſt, & inexpiabile. quo
fit, vt qui ſe hominem eſſe fateri erubeſcit, ſuo me-
rito euadit in ſatanā, & diabolum. Quocirca qui-
cunque aliquid ſcripſimus, vel ſentimus, quod re-
ctè ab alio reprehendatur, cedamus veritati, & cū
gratiarum actione ſuſcipiamus admonentem, de-
putantes lucro nō paruo ab erroribus liberari. Su-
per omnia autem ſanctæ Synodi ſententijs nemo
reſiſtat. qui verò ſecus, nouerit ſe hoc ipſo facto
hæreticum prodidiſſe. Videāt tamen qui aliena re-
prehendunt, ne ipſi forſan ab hac ancilla mouean-
tur, quæ eſt & liuida, & lippa: & alterius gloriam,
ſuam eſſe ignominiam arbitratur: tum ne ipſi falſi
bis peccent, dum bene dicta reprehēdunt, iniurij

ſimul & veritati, & fratri ſuo : denique ne modum fraternæ charitatis excedant, dum quod oleo curari poſſet, igne malint & ferro: quod nõ tam eſſet errores extinguere, quàm animas velle perdere, pro quibus Chriſtus eſt crucifixus. Hæc autem nõ de iam ſubuerſis hæreticis, ſed de fratribus dicta eſſe volo. & qui hãc regulã ſecuti fuerint, pax Dei, & miſericordia ſuper illos. Hactenus de ancillis.

Supereſt nunc, vt pauca de homine turbulenti vultus admoneamus. In hoc facilè ſecularis poteſtas agnoſcitur, qua plerique mortalium adeò terrentur, vt nullum ſit eis piaculum propter illam negare Chriſtum. Recordamini Arimineñ. Concilium, & alia huiuſmodi quædam. Sed Deo gratia eſt, quòd habemus catholicos Principes, & hæreſum inimicos. & nihilominus ex abundantia cordis, quod ad hoc pertinet, pro pietate nõ verebor hortari. Dico ergo, ſtatuite ſemel certa fide hîc in medio veſtrum eſſe Chriſtum ſummum omnium principem, regem regum, & dominum dominantium: & hoc perſuaſi, dicite cum magno Apoſtolo toto corde : Et ſi ſint dij multi, & domini multi, nobis tamẽ vnus Deus pater, ex quo omnia, & nos in ipſum : & vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per illum. Tum ſiqua poteſtas abuti velit Cõcilio ad ſua commoda, & hoc ſcitis, exhorreſcite, quoniam non in hominem, ſed in Spiritumſanctũ peccat. Siquid aliud contra charitatem requirat, exerite gladium ſpiritus, & dicite: Deus charitas eſt. Siquid contra veritatem, ſimiliter dicite: Ieſus Dominus veritas eſt. Si vultus turbulentus oſtendit iram minitantem vitæ, adiũ-

gite:

gite:Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te Deum patrem, & quem miſiſti dominum Ieſum Chriſtũ. Et tanquam de præmiſſis concludite cum Pſalmo-grapho: In Deo laudabo verbum, in Domino lau-dabo ſermonem: in Deo ſperaui, non timebo quid faciat mihi homo. Mementote præcepti: Nolite timere eos qui occidunt corpora, poſtea non ha-bent amplius quid faciant. Timete autem illum qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittẽdi animam in gehennam ignis: hunc dico vobis timete. Reſpicite ad Petrum rurſus, & videte quomodo iuxta Domini verbum cõfirmat fratres ſuos. Ecce poſt galli cantum, poſt illuceſcentem ſibi diem, à veri Solis aſpectu, poſt amarum pœni-tentiæ fletum, poſt trinã ſuæ recuperatæ dilectio-nis confeſſionem, poſt ſuſceptum ſummi paſtoris officium, indutus virtutẽ ex alto, non iam in atrio ſedens, & frigens, vbi potuit pernegare, ſed in ca-thedra docens, vbi regitur à Spirituſancto, totus feruore charitatis ſuccenſus, incipit prædicare no-men ſalutis. Turbantur veteris ſynagogæ pontifi-ces, ille autẽ alacer inſiſtit operi. Edicunt vt ſileat, ille clamat: Oportet obedire Deo magis quàm hominibus. Addunt minas, non deterretur. tradũt in carcerem, ſed verbum Dei non alligatur. cædunt flagris, agit gratias, gaudens quòd dignus habitus eſt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Denique nũquam ceſſat à munere, donec Romæ iuxta ora-culum Domini extenſis in cruce manibus, & ver-ſo deorſum capite glorificat Deum. Hæc autem facta quid ſunt aliud quàm viuæ voces clamantis Apoſtoli? & quid aliud clamantis, niſi Vade, & tu

fac similiter? Confirma & tu sancta synode fratres tuos: ad hoc enim conuocauit te Dominus, & hoc reposcit abs te, cui dari verba non possunt.

Quanta mihi hoc in loco succurrant Patres opportunè dicenda, nisi apud vos agerem, qui alios ista melius docere potestis, explicarem. pauca tamen proferam, quæ velim quasi sagittas potentis acutas hærere fixa in cordibus vestris. Dominus enim Deus vos alloquitur, aiens: Ego te plantaui vineam electam: plantaui autem te meà cruce, & morte: ego te meo sanguine irrigaui: elegi ex te lapides, ædificaui turrim, fodi torcular, posui sepem: quid est, quod debui facere, & non feci? Verũ quãta habeo iamdudum aduersus te ô ingrata? Quid est enim, quòd penè te exterminauit aper de sylua, & singularis ferus (qui audit intelligat) depascitur? & nihilominus ego nunc cõgregaui te, quẽadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & in medio tui sum. Quid times? cõuertere ad me Dominum Deum tuum, vt cõfirmes fratres tuos. Stemus simul. quis est aduersarius meus? Rogaui enim ego pro te, ne deficiat fides tua, quomodo ergo deficere poteris? Tu autem vide canes, vide lupos, vide operarios malos, vide confusionem, vide concisionem: vexatas, dispersas, & aberrantes oues meas in desertis, in speluncis, in cauernis terræ, traditas agri bestijs deuorandas, quas tamen meo sanguine comparaui: non dico plura. Hæc enim satis, vt intelligas quid ego requiram abs te. Hæc dominus clementissimus Iesus tibi hodie in spiritu lenitatis. Vide ergo, & diligenter attende, nequãdo in spiritu iræ, & vindictæ, mutato sermone

possit

poſſit iure optimo conqueri contra te: & coram
Angelis, & Sanctis ſuis dicere: O habitatores
Hieruſalem, & viri Iuda, iudicate inter me & vi-
neam meam. Quid debui vltra facere vineæ meæ,
& non feci? Expectabam autem vt faceret vuas,
& fecit labruſcas: & expoſuit me ludibrio hoſtibus
meis, vt blaſphemetur nomen meum inter illos.
Sed abſit, vt in hoc verbo tam triſti mea conclu-
datur oratio: meliora enim ſpero, ac viciniora ſa-
luti. Quamobrem flecto genua ad patrem domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti: & vos omnes oro, & vos in
primis, qui pro Chriſti vicario ampliſſima legatio-
ne fungimini: Oro inquam vos, & obteſtor per
viſcera illius paternæ diuinæ miſericordiæ, vt o-
mni niſu, quem parturitis, nobis tandem partum
exhibeatis, formatúmque Chriſtum: vt ego illum
quaſi in vlnis meis excipiens tãquã alter Simeon,
& ſicut candidus olor ad vada feliciſſimæ mortis
euolans, hoc dulce melos valeam decantare: Nunc
dimittis ſeruum tuum domine ſecundum verbum
tuum in pace: quia viderũt oculi mei fructum ſyn-
odi ſalutaris, quam paraſti ante faciem omnium po
pulorum, lumen ad reuelationem gentium, & glo
riam veræ plebis Iſrael. Fiat, fiat. γένοιτο, γένοιτο,
Amen. Amen.

Oratio Illustriss. D.D. Francisci à Toleto oratoris Cæsarei ad Synodum, habita die octaua Aprilis. M. D. XLVI.

vnà cum Responsione eiusdem Synodi.

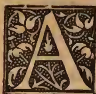
AEsarea Maiestas eximio illo amore, & studio singulari, quo vniuersam Rẽpub. Christianam sedulò fouere solet ac prosequi, vos omnes reuerendiss. Domini quotquot in hac Sacrosancta Synodo in fide & sinceritate Euangelica estis congregati, officiosissimè per me salutatos esse voluit in Christo, qui pro sua ineffabili erga genus humanum benignitate, & clementia, afflatu diuini spiritus, conciliare dignetur Christianorum omnium animos in gratia, & pace, & in Euãgelicę lucis veritate confirmare. Quoniam autem vniuerso ferè orbi terrarum satis manifestum, exploratúmque esse arbitror, Cæsaream Maiestatem nihil vnquam in vita sibi statuisse magis palmarium, magísque imperatorio, quod sustinet, munere dignum, quàm Christi gregem, pretiosissimo illo sanguine redemptum, non modò ab omni hostium iniuria defendere, ac armis & potentia tueri, verùm etiam ad resarciendam Christiani populi concordiam, sedandos quosuis tumultus, tollenda quælibet seditionis & discordiæ semina, grauissimos sumptus, vigilias, labores, etiam capitis sui periculo suscipere: superuacaneum fore videatur, si huiusmodi rerum longiore commemoratione perquam ampliss. Paternitates

ternitates veſtras,tanta negotiorum magnitudine
impeditas,diutius velim remorari.Ecquid enim o-
pus eſt, obſecro, vel aliunde locupletiora petere
teſtimonia, vel earum rerum certiorem fidem no-
bis aſtruere,quarum vſus & experimentum penes
nos ipſos eſt,Patres ampliſſimi?Quãto enim acrio-
re ſtudio pacis, quanto ardentiore zelo pietatis &
Eccleſiæ(quæ laudatiſſima meritò in principe vir-
tus eſt) Cæſarea Maieſtas perpetuò exarſit: tanto
vehementiore animi gaudio tempus hoc accepta-
bile amplexata eſt,quo per Sanctiſſ.D.N. Paulum
III. publicati, patefactíque Concilij œcumenici
dies populo Chriſtiano fauſtiſſimus primùm illu-
xit.Qua quidem oblata occaſione,ne rei tantopere
exoptatæ defuiſſe videretur inuictiſſima Cæſarea
Maieſtas, vel potentia, vel auctoritate,vel opera:
extemplo miſit ad Reuerendiſſ.D.V.qui vices ſuas
in Sacroſancto hoc Concilio adminiſtraret,D.Di-
dacum à Mendocia,virum non minus virtute,eru
ditione,iudicio,rerum vſu,quàm imaginibus illu-
ſtrem, ac planè dignum cui tantarum rerum pro-
uincia committeretur.Is quidem in ipſis negotio-
rum foribus quartana febre correptus,cum in dies
magis ac magis inualeſcẽte morbo affligeretur, ac
Venetias ad legationem veterem ſe recepiſſet:
Cæſareæ Maieſtati viſum eſt,illi me collegam ad-
iungere: vt ſuſceptum huius legationis onus cum
altero mihi commune, interim dum redeat, ſuſti-
nerem, quemadmodum ex cõmonſtrato Cæſareæ
Maieſtatis mandato copioſius Reuerendiſſ. D.V.
intellexiſſe exiſtimo.Quod reliquũ eſt,Patres am-
pliſſimi, Præſules vigilantiſſimi, dominum Deum

communibus votis omnes oremus, vt istis vestris tam sanctis, tam pijs conatibus diuino suo numine aspirare dignetur: & quod huius negotij præcipuum caput est, robur, & stabilimentum, Sanctiss. D. N. Paulum III. & Inuictiss. Cæsarem, in hac tam pari, ac germana quadam animorum conformitate quamdiutissimè conseruet, qua ipsi inter sese mutuò coniunctissimi, omnes rationes, consilia, studia, conatus, & vires in asserendam Euangelicam libertatem conijciant: vt quæcunque seculi malignitate, morum corruptela, vitæ licentia, vitiorum omnium seminarijs, in Christi sponsa Ecclesia fœdata sunt, in pristinum illum candorem restitui possint: atque vtriusque solerti industria, diligentia, cura, sedulò laborent, vt ex agro Domini omnia conuulsa zizania, omnes errorum caligines, ac tenebræ profligatæ, ad coruscantem Euangelij lucem tanquam vmbræ euanescant.

Dixi.

Reſponſio Synodi.

Duentus Dominationis veſtræ huic Sacroſanctæ Synodo gratiſſimus eſt, tum propter eam obſeruantiam, qua meritò Auguſtiſſ. Imperatorem Synodus ipſa proſequitur, tum propter fauorem, quem de pijſſimo animo Maieſtatis ſuæ in tam ſancto, ac vniuerſæ Chriſtianæ Reipub. ſalutari opere, ſibi firmiſſimè pollicetur: cui etiam Dominationis veſtræ præſentiam ob præſtantes eius animi dotes, & religionis ſtudium, plurimum adiumenti allaturam ſperat. quare & Dominationem veſtram grato ac beneuolo animo amplectitur, & mandata Cæſareæ Maieſtatis per eam exhibita, & producta, quantum de iure debet, admittit, vehementer dolens de eius Collegæ clariſſimi viri, & huic Sanctæ Synodo multis nominibus gratiſſimi, aduerſa valetudine, & ei melius eſſe magnopere cupiens. Pro coniuncta verò ipſius Auguſtiſſ. Imperatoris cum Sanctiſſ. D. N. PAVLO III. Pont. Max. in orthodoxa fide, & religione noſtra tuenda & conſeruanda, voluntate, omnipotenti Deo omnium bonorum authori, quantas maximè poteſt gratias agit, quem aſſiduè precabitur, vt pijs vtriuſque ſtudijs, ad ipſius omnipotentis Dei laudem, & gloriam, religionis Chriſtianæ incrementum, & Eccleſiæ pacem, proſperúmque in omnibus, & optatum ipſius Sanctæ Synodi ſucceſſum, aſpirare dignetur.

Oratio

Oratio clarissimi atq; facundissimi viri D. Petri Danesij oratoris Christianissimi Francorum Regis ad Synodum.

Euerendissimi Legati & Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, cæteri omnium ordinum in hanc sanctam Synodum cooptati & conscripti Patres, sicut Christianissimi Regis præcipuus antea pro eius pietate erat dolor ex miserrimis & post hominum memoriam turbulentissimis Ecclesiæ temporibus susceptus, ita nunc eximiæ cuiusdam lætitiæ causam attulit noua trãquillitatis oblata spes, quam sacri huius Concilij nomen expectatióq; commouit. Neq; enim potuit aut non sperare id futurum, quod vos auctore ipso Conciliorum præside Deo agere sciret, aut quod maximè semper expetisset, non vehemẽter euenturum esse lætari. Nec verò conuenire existimauit, quum de summa re Christiana ageretur, non singulare existere Christianissimi Regis studium, qui ad bene de ea merendum cum cognomine sibi hæreditario, tum plurimis maiorum exemplis inuitaretur. Itaque quod facturus ipse, si præsens adesset, fuerat, vt vos, etsi sponte currentes, tamen acrius incitaret ad populi Christiani pacem ac concordiam recõciliandam, sacerdotij dignitatem propè amissam recuperandam, veteres nimiúmq; diu neglectas Ecclesiæ ruinas fulciendas: ad eáque conficienda suas omnes curas, consilia, cogitationes, opes, polliceretur: id nobis legationis huius mu-

nere

nere impoſito, ſuo nomine vt faceremus, mandauit. Cuius ego legationis ſummam priuſquam vobis, Patres, expono, quod quidem extrema oratione mea faciam: pauca quædam neceſſariò dicam cum de plurimis Regum Franciæ ſuperiorũ in Eccleſiam meritis, tum de huius ipſius, à quo allegati ſumus, Franciſci, perpetuis in eandem officijs: non quo hunc ita velle arbitrer, aut illos vt clariores fiant, egere præconio putem. Neq; enim aut hic quum ita ſe gereret, vt & ipſo & eius maioribus dignum erat, inanem neſcio quam verborũ laudem expectauit: aut illorum res pro Chriſti Eccleſia geſtæ ita ſunt vel obſcuræ vt illuminari, vel communes vt ornari, vel deniq; tenues vt amplificari cuiuſquã oratione debeant. Sed & hic qui ſe vni Deo probatum vellet, ſola rectè factorũ conſcientia facilè contentus, id demum bene agendo ſpectauit ſemper, bene vt ageret: & illorum ex quas dixi, actiones huiuſmodi certè ſunt, vt nullam nõ orationis facultatem, nedum meam, quæ ſentio quàm ſit modica, exuperent. Verùm id, vt dixi, neceſſariò ita faciam, vt intelligere poſſitis Chriſtianiſſimum Regem quæ nunc à vobis poſtulet, ea iure meritóq; poſtulare. Et tamen ita orationi moderabor meæ, vt nemo non ſit exiſtimaturus, me plura, quæ explicari quanuis ornatè potuiſſent, ſimpliciter potius nudéq; breuitatis ſtudio protuliſſe, quàm aliquid ex rhetorum artificio ac præceptis facere amplius voluiſſe. Vos modò Patres ſanctiſſimi, benignè me & attentè his de rebus ita vt oſtendi, dicentem facilè quæſo audiatis.

Francorum Reges iam inde à Clodouæo primo noſtræ

noſtræ gentis Chriſtiano Rege,inter cæteras,quibus meritò celebrantur, virtutes, egregia quadam pietatis laude floruerunt. Cuius rei argumentum eſſe videtur,quòd vnum hoc regnum adhuc extitit,in quo Chriſtiana religio per annos plus mille nunquam intermiſſa, ſinceriſſima ſemper perſeuerarit: vt quomodo bene conſtituto in corpore purus ſanguis, item in illo regno quædam religionis quaſi ſanitas perpetuò conſtiterit. Certè ſanctiſſimus pontifex Gregorius pius, quod epiſtolis eius conſtat,Childebertum Francorũ Regem Catholici cognomine iã tũ ornauit,graui teſtimonio eius, quam dixi, incorruptæ caſtǽque religionis. Hanc igitur illi ſemel ſuſceptam vt naturali ſuo candore præditam tuerentur, neque alienis, vt ita dicam, coloribus oblini vlla dæmonis mali arte ſinerent: quum in eo omnes ſuas curas cogitationéſque defixiſſent, operam ſemper dederunt, primùm vt quantum humana diligentia effici poſſet,nequa in animis ſuorum noua exiſteret contra Eccleſiæ ſen tentiam vlla de re opinio: deinde vt ſi quid tale fortè accidiſſet, ſicut eſt inimicus ille noſter in ſuperſerendis zizanijs diligens, id ſtatim animaduerſum, priuſquam conualuiſſet, opprimeretur: tum autem nequa vllius partis diuulſio à catholica Eccleſia fieret, neu quod præcipuis etiam in locis nonnunquam vſu veniſſet, in aliqua Imperij Francorum parte accideret, vt eſſent alij qui Catholici, alij qui varijs à ſuæ quiſque ſectæ auctore nominibus appellarentur. Nec his contenti quaſi domeſtici officij regionibus, non aliena etiam, quoties res tulit, eadem pietate curarunt:

ſed

ſed & finibus ſuis egreſſi, & cum exteris gentibus congreſſi, quas vel impio dæmonum cultui deditas, vel aliqua hæreſis labe infectas comperiſſent, quum prius omnia experti, monendo, ſuadendo, denuntiando, nihil profeciſſent, pijs illas armis ita fregerunt, vt vel falſa ſuperſtitione abdicata, vel prauis opinionibus reiectis, veram ſanámque profiteri religionẽ cogerent. Ac ne multa vtriuſque rei exempla afferam, quod & longum eſſet, nec certè hoc tempore neceſſarium videtur, eius quod poſterius poſui, teſtis erit ille quem modò nominaui, Childebertus, qui Viſigothos bello aggreſſus, Chriſtianos illos quidem, ſed partium in Eccleſia Arianarum, huc tandem eos neceſſitatis deduxit, vt & impium Arij dogma repudiarent, & ad Catholicæ Eccleſiæ, à qua alieni erant, partes traducerentur. Prioris fidem faciet Carolus à rerũ quas geſſit magnitudine cognomẽ Magni nactus. Is enim ſuſcepto in Saxonas bello, Chriſtianę tunc pietatis teterrimos atque acerbiſſimos hoſtes, ſic illos per annos amplius triginta exercuit, & ad vltimum etiam perdomuit, vt vera religione imbuti, & ſalutari aqua tincti, in Chriſti nomen inſererentur. Et huius quidem generis vtriuſque multa Franci. Iam verò, quum Romanam Eccleſiam, cui ille Apoſtolorum princeps præſediſſet Petrus, orbis terrarum principatum ſemper obtinuiſſe, eiúſque Epiſcopum capitis loco à reliquis magno con ſenſu Epiſcopis habitum eſſe didiciſſent: piè hoc quoque ac præclarè fecerunt, vt qui & Eccleſiam & Epiſcopum præcipuè ſibi colendos propoſuiſſent, vtriuſque & opes opibus ſuis augerent:

rent:& quum res poſceret, pericula periculis item ſuis propulſarent. Pipinus enim, vt taceam quæ huius pater Carolus cognomentò Martellus geſſit, quum Aiſtulphus Longobardorum Rex pluribus per vim occupatis Romanæ Eccleſiæ oppidis vlterius progrederetur, vt niſi capta vrbe Roma finem facturus iniuriarum non videretur: precibus exoratus Stephani pontificis, incredibili celeritate ſuperatis Alpibus, indéque deiectis hoſtium præſidijs, quæ omnes ſaltus inſederant, exercitum in Italiam tranſportauit:& Aiſtulphum acie congredi nõ auſum, Ticini, quò ſe ex fuga receperat, tandiu obſedit, quoad is datis obſidibus,& iureiurando interpoſito, confirmaret ſe & erepta Romanis redditurum, nec quæ reſtituiſſet vllo vnquam poſtea tempore repetiturum. Quid huius Carolus filíus, qui à rerum (vt paulò antè dixi) geſtarum magnitudine cognomen inuenit? Quæ fecit? Nempe eadem qua pater pietate, ſed ſucceſſu proculdubio & fœlicitate maiore, aliud ſimilem ob cauſam bellum aduerſus eandem gentem ſuſcepit & geſſit. Nam quum Deſiderius in Aiſtulphi locum mortui ſuffectus, partim ſua ipſe virtute confiſus, partim Caroli occupationum opportunitatem ſequutus, quòd is tum maximè grauiſſimo Saxonico bello implicatus videretur, nõ ſolùm reddita ab Aiſtulpho Romanis oppida iterum inuaſiſſet, ſed & de Vrbe ipſa occupanda palàm conſilia iniret, in quã totus ſpe & cupiditate imminebat: Adrianus pontifex qui Stephano ſucceſſerat, Legatos ad Carolum miſit, qui & periculi ſui magnitudinem ei proponerent, & in Eccleſiæ propugnatione patriæ il-

lum

lum auitǽque virtutis admonerent. Id igitur tum bellum ita ille suscepit:quod tanta Francorum militum, & tam incredibili virtute & patientia confecit,vt Desiderium,qui se Ticini incluserat, longa obsidione fractum,& in potestatem redactum, exilio mulctauerit: Aldegisium eius filium, in quē sublato patre omnium se Longobardorum animi conuerterant,cedere Italia coegerit:Rhogandum quendam Longobardici generis hominem, quem Foroiulianis ducem à Lōgobardis impositum,ipse in imperio confirmarat, beneficij oblitum, résque nouas molientem oppresserit: deniq; Italia propè omni potitus, fundatissimi in ea per tot annos regni opes funditus euerterit. Romano autem pontifici,cuius vnius causa res tantas gesserat,non solùm ablata restituit, sed & Rauennatem insuper exarchiam,Flaminiam,AEmiliam cōdonauit. Ob quæ merita Adrianus quum in Synodo Romæ habita plurium Episcoporum, de præmijs quæsisset quibus tantam regis Franci cum in defendenda Romana Ecclesia tanquam matre pietatem, tum in ornanda liberalitatem, animíq; magnitudinem remuneraretur:decretum de Concilij sententia,in hæc ferè verba fecit:Placere vti Carolo Francorū Regi,posteríſq; eius Francorum Regibus, honoris virtutíſq; causa,ius in perpetuum esset,Romanum pontificem quem fieri vellent edendi: eámque sedem, quum rectore vacua foret, ordinandi: reliquarum verò Franciæ ditionis prouinciarum Episcopos, quum more institutóque maiorum facti essent,laudandi approbandíve:vt nisi quem Rex laudauisset,nemo consecraretur: tum autem fidelitatis

tis iureiurando obſtrictos,ita quaſi in poſſeſſionem muneris ſui & poteſtatis mittendi. Id enim illo inueſtiendi verbo,quo decretum vtitur, ſignificari volunt iuris pontificij periti. Nouus omnino honor (cur enim non fatear?) & tum certè primùm velut in exemplum proditus. Sed erant illa quoque quibus tribuebatur,noua & ſingularia merita: vt minimè ſit mirum, nouis inuſitatíſque beneficijs, noua etiam atque extraordinaria eſſe præmia conſtituta. Ac licet Ludouicus pius Caroli magni filius, prius illud ius Romanum pontificem edendi,vltro poſtea remiſerit: id tamen in remittendo diſertè excepit, vt ſimul atque electus quiſpiam & conſecratus Romanus pontifex eſſet, neceſſe is haberet, legatos ad ſe ſuóſve ſucceſſores Francorum Reges mittere, qui mutuam inter ipſos, hoc eſt Romanam Eccleſiam Francorúmque regnum, amicitiam,charitatem,pacem conſociarent. Quod ipſum ita profectò ſemper ſucceſſit. Siquidem ſanctiſſima hæc neceſſitudo ac coniunctio Romani pontificis Francorúmque Regis nunquam ex eo tempore intermiſſa, ſed multis potius & magnis vtrinque officijs culta, quum vterq; ſuam in alterius dignitate contineri dignitatem exiſtimaret, integra adhuc incolumíſque permanſit: vt veriſſimum eſſe videatur quod tertius Innocentius ſua quadam ad Galliarum epiſcopos miſſa epiſtola teſtatus eſt, Francorum regni exaltationem (ipſius enim verba, quo magis agnoſcantur,ponam) ſublimationem Apoſtolicæ ſedis eſſe:viderique id regnum præcipua quadam gratia à Deo benedictũ, cuius & Rex & populus ſinceram ſemper Chriſtia-

nam

nam fidem retinuissent, & singulare quoddam eximiúmque studiũ in Ecclesiam, & precipuè in Romanam præstitissent: & certè (quod illa quæ dixi, maximè confirmet) Romani ipsi pontifices difficillimis vel suis vel Ecclesiæ tẽporibus, quum aut tyrannorum iniurijs pulsi sede sua carerent: aut de motibus paulò seuerius corrigendis, seditionúmve fluctibus sedandis cogitantes, vim vererentur: vt in portum, sic in Galliam ferè ad Francos se receperunt, quorum tuti pietate liberius concilia hisce de rebus habere possent. Cuius rei testis est generalis illa Remensis, cui ipse Romanus põtifex præfuit, synodus: testis Claromontana, cui Vrbanus: Turonensis, cui Alexander: Lugdunensis, cui Gregorius præsederunt. Testes aliæ item complures, quarum nunc quidem nominibus, ne longior sim, parco. Ac possem equidem Patres sanctissimi, alia huius generis penè innumerabilia afferre, quibus Francorum Regum excellens quædam in Deum eiúsq; sponsam Ecclesiam pietas, luce clarius probaretur: sed vereor ne hæc quoq; ipsa modum quẽ mihi initio constitui, excesserint. Certè incredibile quiddam dictu est ijs, qui in memoria superiorum temporum euoluenda accuratius versati non sunt, quàm multa Franci pericula sponte adierint, quot & quàm graues ærumnas pertulerint; quàm immanes sumptus, nec pecuniæ solùm, sed & sanguinis sæpe sui fecerint, hanc vnam ob causam, vt aut Christiani imperij fines proferrent, & occupatas à feris barbarísq; & huic semper nomini inimicis gentibus prouincias recuperarent: aut Romanos pontifices vel eiectos in suam rursus sedem

restituerēt: vel de suo statu dubitātes cōfirmarent, periculísque eximerent. Quorum multæ nobilissimǽque victoriæ, etsi scriptorum laude bonorum caruerunt, propter eam quæ tum vbique erat, literarum penè omnium, sed eloquentiæ maximè, cladem & quasi interitum: grata tamen hominum recordatione ab obliuionis iniuria vindicatæ, ad omnem posteritatis memoriam peruenient. Turcæ mediusfidius ipsi, & (vt vno verbo dicam) totus Oriens, quum a Græcis quibuscum viuūt assiduéq; versantur, discesserint, nullum aliud Christianorū nisi Francorum nomen nouerunt: quo vno omnes quæ hîc ad solis occasum incolunt, gentes populósque significant. Tam crebris illi videlicet támque illustribus laudum suarum vestigijs omnē propemodum Asiam impresserunt, vt mirari quis iure non queat, quid sit cur Romani pontifices præcipua semper charitate Francos, tanquam primogenitos quosdam Ecclesiæ filios, complexi sint, legibus canonicis sæpe soluerint, priuilegijs ornarint, multorum immunitate & vacatione munerum donarint, breuiter eximio quodam in Ecclesia, quasi ciuitate, iure esse voluerint.

Ab his profectus maioribus (quod erat ex duobus quæ proposueram, alterum) Christianissimus Rex Franciscus, haud dissimili atque illi, pietate, primo statim aditu atque ingressu principatus sui, quum esset recenti clarissima apud Insubres victoria potitus: Bononiam vsq;, quò accessisse, vt secum congrederetur, Leonem x. Pontificem maximum audierat, processit: cum illo certam amicitiam fœdúsque firmauit, ijs conditionibus, quæ tunc vtri-

usque

usque voluntate perscriptæ etiamnum seruantur. Hanc eandem postea amicitiam eisdémque illis conditionibus, cum Adriano, Clemente, hoc ipso Paulo tertio habuit, & sanctissime semper coluit: à quibus vicissim magna sæpius pietatis suæ testimonia tulit. Quid hîc commemorem perpetuas eius excubias & custodias sanctissimæ nostræ religionis? Quæ quũ per hosce sex & viginti annos ita iactaretur, in hac quam omnes meminimus, partímque etiam sentimus, contrariarum opinionum, quasi ventorum tempestate, vix vt statui posset quid quisque sequeretur: id egit, quod pro sua & maiorum suorum perpetua consuetudine sapientissimè potuit. Quod enim acceperat & ipsorum exemplo Apostolorum traditum, & à catholicis Principibus semper obseruatum, vt de ijs quæ de fide in quæstionem vocarentur, nihil à quoquam priuata auctoritate cõstitueretur: sed Ecclesię potius iudicium, quo omnes stare oporteret, expectaretur: ita sanè fecit, diligentissimè in omnes partes cauit, ne quid omnino in cõmuni Ecclesię vsu nouaretur. quũ interea nõ deessent, qui multa cũ in doctrina populi Christiani, tum in moribus vitáque institutis mutãda esse censerent, ídque adeò tẽtare auderent. sed integrã omniũ quæ à quoque noua proferretur, causam vestris Patres iudicijs reseruauit. Quã rem quo facilius assequeretur, qui esset suopte ingenio ad clementiã ac lenitatẽ pronior, & vel à singulorũ hominũ, quoad publica salus pateretur, pœnis abhorreret, coactus est interdũ in tanta multitudine peccãtiũ, & omnia miscere ac perturbare paratorũ, contra naturã suã esse seuerior, vt grauiora in illos edicta

edicta proponeret, siqui auderẽt priuata temeritate, Ecclesiæ statũ conuellere. Ita perfecit cum sua diligentia, tum iudicum suorum incredibili in exequendis edictis studio & vigilantia, vt in tanta repentè coorta tempestate, in qua difficillimum videbatur, cursum tenere, facillimè eò quò intenderat, peruenerit: quum tamen multas sæuissima hæc procella ciuitates, imò verò, proh Dei immortalis fidem, nationes gentésque totas vel euerterit, vel grauissimè certè afflixerit. Pacatam dat vobis Patres amplissimam nobilissimámque prouinciam. Nihil in ea nouum, nihil alienum, nihil non ex veteri more ac disciplina publicè introductum reperietis. Omnia in illa vetera, doctrina, ritus, cæremoniæ, mores, instituta constant. Vos nunc de omnibus ea statuite, quę vera, quę è Republica esse, quæ ad summam populi Christiani concordiam, & ad Dei gloriam pertinere vobis videbuntur: ne, quod adhuc magno piorum omnium animi dolore accidit, vltrà eueniat, vt impuri Turcæ, nefarij Iudæi, & vtrisq; importuniores, non homines, sed in hominum figura belluæ, noui quidam horum temporum Epicurei, qui omnem ex hominum animis tollere humanitatem, religione demenda conantur: suo illo incesto ore sanctissimæ nostræ pietati conuicium faciant: & quod imperitis iure agere videantur, crebrò illud nobis exprobrent, Vbi est Deus eorũ? Porrò autem quum id etiam animaduerteret Christianissimus Rex, quantã semper vim habuisset ad res continendas, esse vnum in Ecclesia Romanũ Episcopum, vtpote Petri successorẽ, reliquorum & dignitate & auctoritate principem,

ad quem

ad quem cæteri vt ad caput referrentur:qua maxi-
mè re, noſtra hæc in terris militans Eccleſia,illius
in cælo triumphantis effigies quædam agnoſcere-
tur:non minore cura ac ſtudio prouidit , nequa in-
de ſeceſſio defectióve vllam ob cauſam accideret.
In quo vel clariſſimè Regia virtus & conſtantia
enituit. Sæpius enim omni ratione tẽtatus,& mul
tis inuitatus nec ijs vulgaribus commodis, vt ali-
quid auderet aliquando , nec editum ab altero e-
xemplum dubitaret ſequi,perſtitit in ſententia:vt
quorundã propterea finitimorum amicitiam deſi-
derarit,eáq; re parum ſit ſuorũ quieti & otio con-
ſulere viſus. Sed vir maximus & excellenti animi
robore ac pietate præditus, iuſtum bellum, quàm
inhoneſtam pacem maluit.Pòſt autem vt primùm
certior eſt factus , conuentum Chriſtiani nominis
vniuerſi hanc in vrbem indictum eſſe à Paulo ter-
tio pontifice maximo , in quo de tantis Eccleſiæ
incendijs cõmuni tandem conſilio reſtinguendis
ageretur:iámq; eò aliquot paruo numero,ſed & ſa
pientia & ſanctitate præſtãtiſſimos Patres præmiſ-
ſos,qui ea quæ Concilio neceſſaria viderentur, cõ-
pararent, adminiſtrarent: ſibi non defuit,quin eo-
dem delectos è ſuis Epiſcopos mitteret cõmuniũ
participes curarum & ſocios futuros. Deniq; ali-
quo ſatis magno tẽporis ſpatio interiecto, vt rem
ſeriò agi,& confeſſionibus duabus tribúſve aliquot
iam auctoritates veſtras perſcriptas eſſe allatum
eſt: qui illuc vſq; omnia feciſſet quæ principem &
re & nomine Chriſtianiſſimum decerent, minimè
iudicauit conuenire , ſuum in re tam neceſſaria,
támq; & à ſe & ab omnibus bonis ſemper exopta-

ta officium non constare. Itaq; qui multo fecisset libẽtius, si regni negotia id pati possent, hic vt adesset, vbi tot sanctissimos dei sacerdotes diuino (vt credi par est) spiritu afflatos maximis de rebus cõstituentes videret, quorũ in vultu, gestu, oratione acquiesceret: quod proximũ erat, Legatos procuratoréśq; suos & volũtatis interpretes nos misit cũ his mandatis quæ ego nunc, quãdo priora illa duo præteruecta oratio est, vniuersè tantùm summatímq; exponam. Spero enim fore, vt posthac sæpe, quoties quidem certè visum fuerit esse opus, de singulis propriè accuratéq; agẽdi, sit nobis voluntate vestra, locus. Vos quæso quemadmodum superiora fecistis, hæc quoq; pauca benignè attentéq; Patres audiatis. Hæc est igitur mãdatorũ Christianissimi Regis summa. Etsi minimè is quidẽ dubitat, quin vos omnia, de quibus conuenistis, quæq; ab hoc sanctissimo Concilio expectantur, summo sitis studio per vos acturi: à vobis tamen pro sua pietate in Deum, obseruantia in hunc ordinẽ, & in populum Christianum vniuersum charitate, vehementer petit, vt pacis concordiæq; causa, ac ne amplius non solùm imperitæ imbecillæq; multitudinis, sed quorundam etiã robustiorũ licet lenium, mentes fluctuent, & in diuersa ac contraria ferantur, quæ res Ecclesiæ statum perturbet, & tanquam vnitatem abrumpat: de doctrinis ea semel cõstituatis, publicéque proponatis, quæ omnes vbiq; Christi fidem professi sequantur, teneant, credant. Nec enim fieri potest, vt aut alia ex re vlla maior existat animorum disiunctio, reíq; publicæ perturbatio, quàm ex sententiarum quæ de religione habeãtur, dissidio:

aut non

aut non libentissimè omnes assentiantur ijs quæ vos auctore eo qui huic loco præsidet, sanctissimo Dei spiritu, comprobaueritis. Deinde quum omnia ferè Ecclesiæ mala & incommoda ex eo fonte profluxisse multis videantur, quòd omnium penè ordinum ministri Ecclesiæ ab illa priscorũ temporũ sanctitate & innocentia plurimũ deflexerint, vix vt tenue eius vestigium iam appareat: etiam vos rogat & obtestatur, vt vitę morúmque in ecclesiasticis personis disciplinam acerrima sacrorũ canonũ norma dirigatis. Ita enim fiet, vt hic ordo, qui prælucere cæteris & ad doctrinã, & ad vitæ exempla deberet, nunc autẽ maximo Reipublicę malo, ob plurimas quorundam labes & maculas, vulgo est despectissimus, longo interuallo pristinũ suum splendorem dignitatémque obtineat. Ex quo illud mox consequetur, vt quum tanta iã esse cœperit in hoc ordine auctoritas, quãta esse in moderatoribus magistrísque vitę debet, latius se fundat vtilitas: vt quę in peculiarem Dei populum, id est, eos quos propterea maiores nostri Clericos vocitarũt, priuatim sanxeritis, eadẽ valeant in omnes: nullúsque iam toto in corpore Ecclesiæ næuus, labes nulla, nulla ruga, quæ quidem sponsum grauius queat offendere, relinquatur. Agitedum ergo excitamini per Deum immortalem aliquando Patres, & in causam tantam, tam grauem, tam necessariam totis pectoribus animísque incumbite: de doctrinis, de moribus ea statuite ac decernite, quæ sapientissimus ille huius moderator Concilij spiritus, vobis suggesserit, quibus populus omnis Christianus, quasi certissimis ab ipso Deo editis oraculis libẽs pareat.

Ea certè vt in Gallijs totóque Francorum in imperio obſeruentur, Chriſtianiſſimus Rex pro ſua pietate curabit. Has ſibi ille partes depoſcit. Veſtrorũ ille decretorum curam, patrocinium, propugnationem profitetur. In eam rem omnes Regiæ poteſtatis neruos intẽdet: gladij etiam, quem à Deo porrectum ad malorũ (vt ſanctiſſimus ait Apoſtolus) vindictam, bonorum verò laudem geſtat, vim aciémque (ſi ita opus ſit) experietur. Denique quum tanta eſſe conſtet Francorum Regum in Eccleſiam (& præcipuè Romanam) merita; quibus maiores veſtri, ſummíque pontifices, quæ ampliſſima habuerunt præmia, ſemper tribuerint: à vobis hoc poſtulat, quod eſt profectò æquiſſimum, ea ſibi vt præmia conſeruetis, neque quicquam omninò imminui aut mutari patiamini eorum quorum in poſſeſſione cum ipſe ille, cuius antè memini, Ludouicus pius Caroli Magni filius, tum alij deinceps Francorum Reges ſine vlla dubitatione aut controuerſia fuerint. Poſtremò vt omnibus Galliarum Eccleſijs, quarum ipſe tutelam à maioribus relictam & commendatam habeat, ſua omnia iura, priuilegia, immunitates confirmetis. Hæc ſi feceritis, erit cur & gratias vobis quammaximas vniuerſi ex Gallijs agamus, nec vos ita aut ſenſiſſe aut feciſſe vnquam pœniteat.

Nomina, cognomina, tituli, dignitates, prouinciæ, & gradus in Sacrosancta Synodo Tridentina existentium.

Reuerendiss. Cardinales.

Ioãnes Maria de Mõte Epis. Prenestinẽ. Aretinus.
Marcellus Ceruinus, tt. Sanctæ Crucis in Hierusalem. Florentinus.
Reginal. Polus S. Mariæ in Cosmedim. Anglicus.

Legati ad Concilium.

Christophorus Madrucius S. Cæsarij. Tridẽ.
Petrus Pacechus. tt. S. N. Gienẽ. Hispanus.

Archiepiscopi.

Antonius Filioli Matisconẽ. Archiepiscopus Aquẽ. Gallus.
Saluator Alepus Archiepisco. Turritañ. Sardus.
Ioannes Michael Sarracenus Archiepiscopus Materañ. Neapolitanus.
Olaus Magnus Archiepiscopus Vpsalen. Gothus.
Petrus de Caliauea Archiepi. Panorm. Siculus.
Robertus Venantius cæcus Archiepiscopus Armachañ. Scotus.

Episcopi.

Marcus Vrgerius Episcop9 Senogalliæ. Saonẽsis.
Philiber. Ferrerius, Epis. Hipporegiẽ. Pedemõtan.
Io. Tho. Semphelius Epis. Cauen. Neapolitanus.
Thomas Cãpegius, Episc. Feltrẽsis. Bononiensis.
Catalanus Triuultius, Epis. Placẽtin. Mediolanẽ.
Leo Vrsinus, Episcopus Foroliuien. Romanus.
Alexãder de Piccolominib9, Epis. Piẽtin. Seneñ.

Guiliel-

Guilielmus de Prato, Episc. Claromõten. Gallus.
Brachius Martelli, Episc. Fesulan. Florentinus.
Hẽricus Leofredus, Epis. Caputaquen. Neapolit.
Eliseus Theodinus, Episcopus Soran. Arpinas.
Coriolanus Martyranus, Epis. S. Marci, Calaber.
Iacobus Cortesius, Episcopus Vasionen. Florent.
Angelus Paschalis, Episcopus Motulen. Illyricus.
Io. Fonsseca, Episcopus Castellimaris. Hispanus.
Petrus Bertanus, Episcopus Fanen. Mutinen.
Vincentius de Durantibus, Episcopus Termula-rum. Brixiensis.
Claudius de Chize, Episcopus Agaten. Gallus.
Io. Salazar, Episcopus Lauzianen. Hispanus.
Hieronym⁹ de Bononia, Epis. Syracusan. Siculus.
AEgidius Falcetta, Epis. Caprulan. Marchianus.
Ricardus, Episcopus VVigornien. Anglus.
Cornelius de Missis, Episc. Bitontin. Placentin.
Marcus Malipetrus, Epis. Corsulan. Venetus.
Iacobus Iacomellus, Epis. Bellicastren. Romanus.
Franciscus de Nauarra, Episcopus Pacen. Hispa.
Didachus de Alaua, Epis. Astoricen. Hispanus.
Thomas Casellus, Epis. Britonorien. Calaber.
Galeatius Floremõtius, Epis. Aquinas. Neapolit.
Iacobus Anacletus, Epis. Clodien. Florentinus.
Victor Sorancius, Episcopus Bergom̃. Venetus.
Antonius de Cruce Episcopus Canarien. Hispa.

Abbates.

Lucianus Mantuanus. }
Isidorus Brixiensis, } Cõgregat, Cassiñ.
Chrysostomus Neapolitan⁹, } ordi. S. Benedicti.

Generales, & doctores ordinum.

Ordinis Prædicatorum.

Domini-

Dominicus Soto, Locumtenens.	Hiſpanus.
Ambroſius Catharinus.	Senenſis.
Bartholomæus Miranda.	Hiſpanus.
Hieronymus Portugallenſis.	
Ioannes de Vtino.	
Marcus Calaber.	
Aloiſius de Cathania.	

Ordinis Minorum de obſeruantia.

Ioan. Caluus, Generalis.	Corſus.
Vincentius Lunellus.	Hiſpanus.
Alphonſus de Caſtro.	Hiſpanus.
Andreas de Vega.	Hiſpanus.
Ricardus Cenomanus.	Gallus.
Ioannes Concilij.	Gallus.
Hieronymus Lombardellus.	Veronenſis.
Baptiſta Caſtillio.	Mediolañ.

Ordinis Minorum Conuentualium.

Bonauentura Pius, Generalis.	Vrbinas.
Petrus Paulus Picentinus.	
Ioannes de Corregio.	
Franciſcus Ferrarien.	
Sigiſmundus de Ruta.	
Hieronymus Birellus.	Brixienſis.
Franciſcus de vita.	Siculus.

Ordinis Sancti Auguſtini.

Hieronymus Seripandus, Generalis.	Neapolit.
Gregorius Patauinus.	
Aurelius Patauinus.	
Gaſpar Syracuſanus.	
Paulus Senenſis.	

Ordinis Carmelitarum.

Nicolaus Andetus, Generalis.	Cyprius.

Antonius

Antonius Marinarius. Appulus.
Pontius Politius Semonensis.
Martinus Castella Romandiolus.
Stephanus Panormitanus.
Vincentius Panormitanus.

Ordinis Seruorum.

Augustinus Generalis. Aretinen.
Laurentius de Castro.

Doctores seculares.

Do. Sebastianus Pighinus Auditor Rotæ, & Scriniarius votorum Patrum. Regien.
Vgo Boncõpagnus Abbreuiator de Maiori. Bono.
Hercules Seuerolus Procurator Cõcilij. Fauētin.
Achilles de Grassis. Bononien.
Ioannes Murellus. Hispanus.
Bargas. Hispanus.
Petrus de Belasco. Hispanus.
Quintana. Hispanus.
Alfonsus Zorilla. Hispanus.
Morilla. Hispanus.
Franciscus Herera. Hispanus.
Claudius Teatin. Sabaudus.

Officiales Concilij.

Commissarij.

R. P. D. Episcopus Feltren.
Episcopus Hipporegien.
Episcopus Cauen.
Locumtenens, & Forerius.
Do. Antonius Bergomas.

Secretarius.

Do. Angelus Massarellus de Sancto Seuerino.

Capitaneus ad custodiam Concilij.

Illust.

Illust. Do. Nicolaus Madrucius Tridentiñ. cum magna copia Nobilium ante eum deferentium baculũ vnũ rubeum lõgitudinis cannæ vnius, & post illum multi hastarij.

Locumtenens.

Illust. Do. Sigismundus Comes Arce.

Magister Cæremoniarum.

Do. Pompeius de Spiritibus.	Spoletanus.

Cantores.

Iuo Baril.	Gallus.
Ioannes de Conte	Flamingus.
Antonius Roial.	Gallus.
Petrus Ordognez.	Hispanus.
Ioannes de Monte.	Germanus.
Simon Bertolonus.	Perusinus.

Notarij.

Claudius de la Casa.	Lothoring.
Nicolaus Driel.	Alemanus.

Cursores.

Ioannes Rolliart.	Lothoring.
Maturinus Menandus.	Gallus.

Decretum primæ ſeſſionis Tridẽtinæ pronuntiatum per Reuerendum dominum Epiſcopum Caſtrimaris Hiſpanum, die ſeptima menſis Ianuarij anno Domini M.D.XLVI.

Acroſancta Tridentina Synodus in Spirituſancto legitimè congregata, in ea præſidentibus tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, agnoſcens cum beato Iacobo Apoſtolo quòd omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, qui iis qui poſtulant à ſe ſapientiam dat omnibus affluenter, & non improperat eis: & ſimul ſciens quòd initiũ ſapientiæ eſt timor Domini: Statuit & decreuit omnes & ſingulos Chriſti fideles in ciuitate Tridẽtina congregatos, exhortandos eſſe, prout exhortatur, vt ſe à malis & peccatis hactenus commiſſis emendare, ac de cætero in timore Domini ambulare, & deſideria carnis non perficere, orationibus inſtare, ſæpius confiteri, Euchariſtiæ Sacramẽtum ſumere, eccleſias frequentare, præcepta denique diuina quantum quiſque poterit adimplere, necnon quotidie pro pace principum Chriſtianorum & vnitate Eccleſiæ priuatim orare velint. Epiſcopos verò & quoſcũque alios in ordine ſacerdotali conſtitutos œcumenicum Concilium in ciuitate hac celebrantes, vt aſſiduè Dei laudibus incumbere, hoſtias, laudes, & preces offerre, ſacrificium

cium missæ quolibet saltem die dominico, in quo Deus lucem condidit, & à mortuis resurrexit, Spiritumsanctum in discipulos infudit, peragere satagant, facientes sicut idem Spiritussanctus per Apostolũ præcepit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro sanctissimo domino Papa, pro Imperatore, pro Regibus & cæteris qui in dignitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus, vt quietam & trãquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementũ videamus. Præterea hortatur vt ieiunent saltem singulis sextis ferijs in memoriam passionis Domini nostri Iesu Christi, & eleemosynas pauperibus erogent. In ecclesia autem cathedrali singulis quintis ferijs celebretur missa de Spiritusancto, cum litanijs & alijs orationibus ad hoc institutis. In alijs verò ecclesijs dicantur ad minus litaniæ & orationes. Tempore autem quo sacra peragẽtur, collocutiones & confabulationes non fiant: sed ore & animo celebranti assistatur. Et quoniã oportet Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suæ bene præpositos, hortatur etiam vt ante omnia quilibet in mensa seruet sobrietatem, moderationem ciborum. Deinde quum in eo loco sæpe otiosi sermones oriri soleant, vt in ipsorum Episcoporũ mensis diuinarum scripturarum lectio admisceatur. Familiares verò suos vnusquisque instruat & erudiat, ne sint rixosi, uitiosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, & voluptatum auctores & amatores: vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu & cultu & in omnibus actibus honestatem præferant, sicut decet ministros ministrorum dei.

Adhæc

Adhæc quum huius Sacrosancti Concilij præcipua cura, solicitudo, & intentio sit, vt propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, catholicæ veritatis lux, Iesu Christo qui vera lux est annuēte, & cādor puritásque refulgeat, & ea quæ reformatione egent reformentur, ipsa Synodus hortatur omnes catholicos congregatos & congregandos, atque eos præsertim qui sacrarū literarum peritiam habent, vt sedula meditatione diligenter secum ipsi considerent, quibus potissimum vijs & modis ipsius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum sortiri possit, quo maturius & consultius damnari damnanda, & probari probanda queant, ac per totum orbem omnes vno ore & eadem fide glorificent Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi. In sentētijs verò dicēdis, iuxta Tolerani Concilij statutum, in loco benedictionis cōsedentibus Domini sacerdotibus nullus debeat aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare: Nullus etiā falsis, vanísve aut obstinatis disceptationibus contēdere: sed quidquid dicatur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, vt nec audientes offendantur, nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur. Insuper ipsa sacra Synodus statuit & decreuit, quòd si fortè contigerit aliquos debito in loco nō sedere, & sententiam etiam sub verbo placet proferre, congregationibus interesse, & alios quoscunque actus facere Concilio durante, nulli propterea præiudicium generetur, nullíque nouum ius acquiratur.

Decretum

Decretum secundæ sessionis Concilij Tridentini, pronuntiatū die quarta mensis Februarij, Anno M.D.XLVI. per Reuerendum Dominum Archiepiscopum Turritanum.

N nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritussancti hæc sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritusancto legitimè cōgregata, in ea præsidētibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, præsertim earū quæ duobus illis capitibus de extirpandis hæresibus & moribus reformandis continentur, quorum causa præcipuè est congregata: agnoscens autem cum Apostolo non esse sibi colluctationem aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitias in cælestibus: cum eodē omnes & singulos in primis hortatur, vt confortentur in Domino & in potentia virtutis eius, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere: atque galeam spei salutis accipiant, cum gladio spiritus, quod est verbum Dei. Itaque vt hæc pia eius sollicitudo principium & progressum suum per Dei gratiā habeat, ante omnia statuit & decreuit, præmittendam esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc sequuta, qui sacratioribus Concilijs hoc scutum cōtra omnes hæreses in principio suarum

actionū opponere consueuerunt:quo solo aliquan do & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt,& fideles confirmauerunt.Quare symbolum fidei quo sancta Ecclesia Romana vtitur, tanquam principium illud in quo omnes qui fidē Christi profitentur necessariò conueniunt, ac fundamentum firmum & vnicum contra quod nunquam portæ inferi præualebunt, totidem verbis quibus in omnibus ecclesijs legitur, exprimendū esse censuit, quod quidem eiusmodi est: Credo in vnum Deum,&c.vt est in Missali.Eadē Sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritusancto legitimè congregata, in eadem præsidentibus eisdem tribus sedis Apostolicæ Legatis,intelligens multos Prælatos ex diuersis partibus accinctos esse itineri,nonnullos etiam in via esse quo huc veniant: cogitánsque omnia ab ipsa sacra Synodo decernēda,eo maioris apud omnes existimationis & honoris videri posse, quo maiore fuerint & pleniore patrum Concilio & præsentia sancita & corroborata:statuit & decreuit futuram sessionem post præsentem celebrandam esse die Iouis quę subsequetur Dominicā Lætare proximè futuram. Interim tamen non differri discussionem & examinationem eorū quæ ipsi Synodo discutienda & examinanda videbuntur.

Decretum

Decretum tertiæ ſeſſionis Concilij Tridentini, quæ celebrata fuit quinta Aprilis eodem anno.

Acroſancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, hoc ſibi ante omnia perpetuò proponens, vt ſublatis omnibus erroribus puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur, quod promiſſum antè per prophetas in ſcripturis ſanctis dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei filius proprio ore primùm promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos tanquam fontem omnis ſalutaris veritatis & morum diſciplinæ, omni creaturæ prædicari iuſſit: proſpiciénſque hanc veritatem & diſciplinam contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto, traditionibúſque ipſius Chriſti, quæ ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spirituſancto dictante quaſi per manus traditæ ad nos vſque peruenerunt: orthodoxorum Patrum exempla ſequuta, omnes libros tam veteris quàm noui Teſtamenti (cum vtriuſque vnus Deus ſit auctor) necnon traditiones ipſas, tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia catholica conſeruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia ſuſcipit ac veneratur. Sacrorum verò librorum indicem huic decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam

sint qui ab ipsa Synodo suscipiantur. Sunt verò infrà scripti: Testamenti veteris, quinque libri Moysi, scilicet Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: deinde Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regũ, Paralipomenon duo, Esdræ duo, primus scilicet, & secundus qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabolæ Salomonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim prophetę minores, scilicet Osee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggęus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus scilicet & secũdus: Testamẽti noui, quatuor Euangelia, scilicet secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Acta Apostolorũ à Luca Euangelista conscripta: quatuordecim epistolæ beati Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli vna: vna Iudæ Apostoli: vna Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autẽ libros ipsos integros cum omnibus suis partibus prout in Ecclesia catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciẽs & prudẽs contẽpserit, anathema sit. Omnes itaque intelligãt quo ordine & via, ipsa Synodus, post iactum fidei confessionis fundamentum, sit

progres-

progreſſura, & quibus potiſſimùm teſtimonijs ac præſidijs in confirmandis dogmatibus, & inſtaurandis in Eccleſia moribus ſit vſura. Inſuper eadẽ Sacroſancta Synodus conſiderans non parum vtilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex multis Latinis editionibus, quæ circunferuntur ſacrorum librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat: Statuit & decreuit, vt hæc ipſa vetus & vulgata editio, quæ longo tot ſeculorũ vſu in Eccleſia ipſa probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, aut expoſitionibus, pro authentica habeatur, & quod eam nemo reijcere quouis prætextu audeat, vel præſumat. Præterea ad coercerda petulantia ingenia, decreuit vt nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram ſcripturã ad ſuos ſenſus con torqueat: aut contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarum ſcripturarum, aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum, ipſam ſcripturã ſacram interpretari audeat: etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquã tempore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure ſtatutis puniantur. Sed & impreſſoribus modum in hac parte (vt par eſt) imponere volens, qui iam ſine modo, hoc eſt putantes ſibi licere quicquid libet, ſine licentia ſuperiorum & eccleſiaſticorum, ipſos ſacræ ſcripturæ libros, & ſuper illos annotationes & expoſitiones quomodo libet indifferentes ſæpe tacito, ſæpe etiam ementito prælo, &

(quod eſt grauius) ſine nomine auctoris impri- munt, alibi etiam impreſſos libros huiuſmodi te- mere venales habent: decreuit & ſtatuit vt poſt- hac ſacra ſcriptura, potiſſimùm verò hæc ipſa ve- tus & vulgata editio quamemendatiſſimè impri- matur, nullíque liceat imprimere vel imprimi fa- cere quoſuis libros de rebus ſacris ſine nomine au ctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati probatí- que fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis & pœnæ in canone Concilij nouiſſimi Lateranen- ſis appoſitæ. Et ſi regulares fuerint, vltra exami- nationem & probationem huiuſmodi, licentiam quoque à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libtis iuxta formam iſtarum or dinationum. Qui autem ſcripto eos communicant vel euulgant, niſi antè examinati probatíque fue- rint, eiſdem pœnis ſubiaceant, quibus impreſſores. Et qui eos habuerinr vel legerint, niſi auctorem prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipſa verò huiuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, at- que adeò in fronte libri vel ſcripti vel impreſſi au ctenticè appareat. Idque totum hoc, etiam proba- tio & examen, gratis fiat, vt probanda probentur, & improbanda reprobentur.

Poſt hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque conuertuntur & verba torquentur, & ſententiæ ſacræ ſcripturæ ad ſcur- rilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractio- nes, ſuperſtitiones, impias & diabolicas incãtatio- nes, diuinationes, ſortes, libellos etiam famoſos: mandat & præcipit ad tollendam huiuſcemodi ir- reueren-

reuerentiam & contemptum,& ne de cętero quiſ-quam quomodolibet verba ſacrę ſcripturæ ad hęc & ſimilia audeat vſurpare, vt omnes eius gene-ris corruptores, temerarios, & violatores verbi Dei, iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coer-ceantur.

Item hæc Sacroſancta Synodus ſtatuit & decre-uit,proximam futuram ſeſſionem tenendam,& ce-lebrandam eſſe feria quinta poſt ſacratiſſimum fe-ſtum Pentecoſtes.

Primum decretũ quartæ ſeſſionis Tri-dentini Concilij XVII. menſis Iunij M.D.XLVI. celebratæ.

VT fides noſtra catholica,ſine qua im-poſſibile eſt placere Deo, purgatis erroribus in ſua ſinceritate integra & illibata permaneat, & ne populus Chriſtianus omni vento doctrinę cir-cunferatur: cum ſerpens ille antiquus humani ge-neris perpetuus hoſtis inter plurima mala quibus eccleſia Dei his noſtris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali eiúſque remedio non ſolùm vetera ſed noua etiam diſſidia excitauerit, ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ ſe-dis Legatis,iam ad reuocandos errantes,& nutan-

tes confirmandos accedere volens, sacrarum scripturarum & sanctorum Patrum ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ iudicium & consensum sequuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat.

Si quis non confitetur primum hominem Adam cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam in qua positus fuerat amisisse, incurrisséque per offensam præuaricationis eiusmodi irã & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi cõminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est diaboli, solúmque Adam per illam præuaricationis offensam secundum corpus & animã in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adæ præuaricationem sibi soli & non eius propagini asserit nocuisse, acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam quam perdidit sibi soli & non nobis eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum quod mors est animæ, anathema sit: quum contradicat Apostolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerũt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione non imitatione transfusum, in omnibus inest vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quàm per meritũ vnius mediatoris Domini

nostri

nostri Iesu Christi, qui nos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: aut negat ipsum Iesu Christi meritum per baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ rite collatum tam adultis quàm paruulis applicari, anathema sit: quia Non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde illa vox, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et illa, Quicunque baptizati estis, Christum induistis.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti: aut dicit in remissionē quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam: vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum nō vera sed falsa intelligatur: anathema sit. quoniam non aliter intelligēdum est id quod dixit Apostolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia catholica vbique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apostolorum, etiam paruuli qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, nō potest introire in regnum Dei.

Si quis

Si quis per Iesu Christi domini nostri gratiam quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantùm radi aut nõ imputari: anathema sit. In renatis autem nihil odit Deus: quia Nihil est damnationis ijs qui verè cõsepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes & nouum induentes qui secundum Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti, effecti sunt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur & sentit: quæ quum ad agonem relicta sit, nocere nõ consentientibus, & viriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus non valet: quinimo qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus Peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse Peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Secundum decretum quartæ ſeſſionis Tridentinæ Synodi.

Adem ſacroſancta Synodus pijs ſummorum pōtificum & probatorũ Conciliorum conſtitutionibus inhærens, eáſq; amplectens, & illis adijciens, ne cæleſtis ille theſaurus ſacrorũ librorũ quē Spirituſſanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat: ſtatuit & decreuit quòd in illis Eccleſijs, in quibus prębēda aut præſtimonium, ſeu aliud quouis nomine nũcupatũ ſtipendiũ pro lectoribus ſacræ Theologiæ deputatũ reperitur, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alij locorum ordinarij, eos qui prębendã, aut præſtimoniũ, ſeu ſtipēdium huiuſmodi obtinent, ad ipſius ſacrę ſcripturæ expoſitionē & interpretationē per ſeipſos ſi idonei fuerint, alioquin per idoneũ ſubſtitutum ab eis Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & alijs locorũ ordinarijs eligendũ, etiã per ſubtractionē fructuum cogant, & cōpellant. De cætero verò prębēda, præſtimoniũ, aut ſtipendium huiuſmodi, nō niſi perſonis idoneis, & qui per ſeipſos id munus explicare poſſint, conferatur: & aliter facta prouiſio, nulla ſit, & inualida.

In Eccleſijs autē Metropolitanis vel Cathedralibus, ſi ciuitas inſignis vel populoſa, ac etiã in collegiatis exiſtētibus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœceſis, ſi ibi clerus numeroſus fuerit, vbi nulla præbenda, aut præſtimonium, ſeu ſtipendiũ huiuſmodi deputatũ reperitur, prębēda quomodocunq; (pręterq̃ ex cauſa reſignationis) primò vacatura, cui aliud onus incōpatibile iunctũ nō ſit, ad

eum

eum vſum ipſo facto perpetuò cõſtituta & deputa-
ta intelligatur. Et quatenus in ipſis Eccleſijs nulla
vel nõ ſufficiens præbẽda foret, Metropolitanus,
vel Epiſcopus ipſe per aſſignationẽ fructuũ alicu-
ius ſimplicis beneficij, eiuſdẽ tamẽ debitis ſuppor
tatis oneribus, vel per cõtributionẽ beneficiatorũ
ſuæ ciuitatis & diœceſis, vel aliàs prout cõmodius
fieri poterit, de capituli cõſilio ita prouideat, vt i-
pſa ſacræ ſcripturæ lectio habeatur: ita tamen, vt
quæcunque alię lectiones, vel cõſuetudine, vel qua-
uis alia ratione inſtitutæ, propter id minimè præ-
termittantur.

Eccleſiæ verò quarum annui prouentus tenues
fuerint, & vbi tam exigua eſt cleri & populi mul-
titudo, vt Theologiæ lectio in eis cõmodè habe-
ri nõ poſſit, ſaltem magiſtrum habeant ab Epiſco-
po cum capituli conſilio eligendum, qui clericos
alióſque ſcholares pauperes grammaticam gratis
doceat: vt deinceps ad ſacræ ſcripturæ ſtudia, an-
nuente Deo, tranſire poſſint. Ideóque illi magiſtro
grammatices, vel alicuius ſimplicis beneficij fru-
ctus, quos tandiu percipiat quãdiu in docẽdo per-
ſtiterit, aſſignentur: dum tamen beneficium ipſum
ſuo debito non fraudetur obſequio: vel ex capitu-
lari, vel ex Epiſcopali menſa, cõdigna aliqua mer-
ces perſoluatur: vel aliàs Epiſcopus ipſe aliquam
rationem ineat, ſuæ Eccleſiæ & diœceſi accommo-
dam, ne pia hæc vtilis atque fructuoſa prouiſio quo-
uis quæſito colore negligatur.

In monaſterijs quoque monachorum vbi com-
modè fieri id queat, etiam prælectio ſacræ ſcriptu-
ræ habeatur. Qua in re ſi Abbates negligentes fue
rint,

rint, Epiſcopi locorum in hoc vt ſedis Apoſtolicę delegati, eos ad id opportunis remedijs cõpellãt.

In cõuẽtibus verò aliorũ regulariũ, in quibus ſtudia cõmodè vigere poſſunt, etiam lectio ſacrę ſcripturæ habeatur: quę lectio à capitulis generalibus, vel prouincialibꝰ, aſſignetur dignioribꝰ magiſtris.

In Gymnaſijs autem publicis, vbi tam honorifica & cæterorum omnium maximè neceſſaria lectio hactenus inſtituta non fuerit, religioſiſſimorum Principum ac Rerumpublicarum pietate & charitate ad catholicę fidei defenſionem & incrementum, ſacræq; doctrinæ conſeruationem & propagationem inſtituatur: & vbi inſtituta foret, & negligeretur, reſtituatur.

Et ne ſub ſpecie pietatis, impietas diſſeminetur, ſtatuit eadem ſancta Synodus, neminem ad huiuſmodi lectionis officium tam publicè quàm priuatim admittendum eſſe, qui prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus & probatus non fuerit. Quod tamen de lectoribus in clauſtris monachorum non intelligatur.

Docentes verò ipſam ſacram ſcripturam, dum publicè in ſcholis docuerint, & ſcholares qui in ipſis ſcholis ſtudent, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum ſuorum in abſentia à iure conceſſis plenè gaudeant, & fruantur.

Quia verò Chriſtianæ Reipublicæ nõ minus neceſſaria eſt prædicatio Euangelij, quàm lectio, & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit & decreuit eadem ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Ec-

clesiarum

clesiarum prælatos teneri per seipsos (si legitimè impediti non fuerint) ad prædicandum sanctum Iesu Christi Euangelium.

Si verò contigerit Episcopos & alios prælatos legitimo detineri impedimento, iuxta formam generalis Cōcilij viros idoneos assumere teneantur ad huiusmodi prædicationis officiū salubriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempserit, districtæ subiaceat vltioni.

Archipresbyteri quoque, plebani, & quicunque parochiales, vel aliàs curam animarum habentes Ecclesias quocūq; modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltē dominicis, & festis solennibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo ea quę scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandóque eis cum breuitate & facilitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas eos sectari oportet, vt pœnam æternam euadere, & cælestem gloriā consequi valeant. Id verò si quis eorum præstare negligat, etiam si ab Episcopi iurisdictione quauis ratione se exemptum esse prætenderet, etiam si Ecclesiæ quouismodo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio etiam extra diœcesim existenti forsan annexæ vel vnitæ, modò re ipsa in diœcesi sint, prouida pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaque vbi ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas seu aliàs ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur. Ita vt etiam si ei sic ex-

pedire

pedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri qui id præstet, honesta aliqua merces persoluatur, donec principalis ipse recipiens officium suum impleat. Siquæ verò parochiales ecclesiæ reperiantur subiectæ monasterijs in nulla diœcesi existentibus, si Abbates & regulares prælati in prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis in quorum prouincijs diœceses ipsæ sitæ sunt, tanquam quoad hoc sedis Apostolicæ delegatis compellantur. Neque huius decreti executionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, siue recursus ĩpedire valeat, quousq; desuper à cõpetẽti iudice, qui summariè & sola facti veritate inspecta procedat, cognitũ sit, & decisum.

Regulares verò cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & sciẽtia examinati & approbati fuerint, ac de eorũ licentia, etiam si in Ecclesijs suorum ordinũ, prædicare non possint: cũ qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant.

In Ecclesijs verò quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorũ etiam Episcopi licentiã habere teneãtur, sine qua in ipsis Ecclesijs non suorũ ordinũ nullo modo prædicare possint. Ipsam autẽ licentiam Episcopi gratis concedant.

Si verò (quod absit) prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populũ, etiam si in monasterio sui vel alterius ordinis prædicet, Episcopus ei prędicationẽ interdicat. Quòd si hęreses prędicauerit, contra eum secundũ iuris dispositionem aut loci cõsuetudinẽ procedat, etiã si prædicator

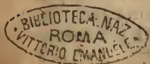
ipse

ipſe generali vel ſpeciali priuilegio exemptum ſe eſſe prætenderet. Quo caſu, Epiſcopus auctoritate apoſtolica, & tanquam ſedis apoſtolicæ delegatus procedat. Curent autem Epiſcopi, ne quis prædicator vel ex falſis informationibus, vel aliàs calumnioſè vexetur, ne iuſtam de eis conquerendi occaſionem habeat.

Caueant præterea Epiſcopi, ne aliquem vel eorum qui cum ſint nomine regulares, extra clauſtra tamen & obedientiam religionum ſuarum viuunt, vel preſbyterorum ſecularium, niſi ipſis noti ſint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum prætextu, in ſua ciuitate vel diœceſi prædicare permittant, donec ab ipſis Epiſcopis ſuper eo ſancta ſedes Apoſtolica conſulatur: à qua priuilegia huiuſmodi, niſi tacita veritate, & expreſſo mendacio, ab indignis extorqueri veriſimile non eſt.

Quæſtores verò eleemoſynarij, qui etiam quæſtuarij vulgo dicuntur, cuiuſcunque conditionis exiſtant, vllo modo nec per ſe, nec per alium prædicare præſumant: & contrà facientes, ab Epiſcopis & ordinarijs locorum, priuilegijs quibuſcunque non obſtantibus, opportunis remedijs omnino coerceantur.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decreuit, primam futuram ſeſſionem tenēdam celebrandam eſſe die Iouis feria quinta poſt feſtum beati Iacobi Apoſtoli.

FINIS.